

MARIAN SCHALLER OSB

SV. BENEDIKT

P. M A R I A N S C H A L L E R O. S. B.

SVATÝ BENEDIKT

Patriarcha západního mnišstva

Bohuslav Rupp

P r a h a 1 9 4 7

Cum permissu Superiorum. Nihil obstat. Dr Josef Čihák,
censor. Imprimatur. Pragae, die 30. Octobris 1946. Prael.
Dr Theoph. Opatrný, vicarius capitularis. N. 16050.

***K 1.400. výročí
slavné a blažené smrti
sv. Benedikta z Nursie
(547—1947)***

PŘEDMLUVA

Postava Patriarchy západního mnišstva se nám sice ztrácí v dálce dějin, jeho dílo nám jej však trvale zpřítomňuje.

Jmenoval se Benedikt, což je tolik jako požehnaný.

Stal se mužem svého jména. Už přes čtrnáct set let je požehnáním celému světu.

Stal se požehnáním i naší vlasti a jsme mu mnohým povinováni. Kláštery synů a dcer tohoto Požehnaného byly u nás prvními záhony pro nebeskou setbu Evangelia. Prvními šesti pastýři oveček Kristových na biskupském stolci Pražském byli Benediktini. Jejich nejvyšším důstojenstvím byla Svatost.

Tento »poslední Říman«, jak jej duchaplně nazývá Abate Tosti, přišel v pravý čas, aby pro věky zachránil z hroutící se Antiky, co se zachránit dalo, a aby křesťanstvím oplodnil její přirozeně dobré prvky.

Postavil se národům, když je neklid vyháněl ze starých sídel. Jeho duch nastavil hráze valícím se záplavám zdivočelého lidstva a síla jeho duše ukáznila mnohé.

Vlastní však úkol, který mu Prozřetelnost uložila, je mnohem vznešenější a slavnější. Jako každý světec, ježž Bůh oslavil před tváří celé Církve, obdržel od Něho i Benedikt zvláštní poslání.

*

Po skončeném pronásledování prvních staletí začala Církev nabývat rychle nových členů. Jejich obrácení však nebylo vždy spojeno s hrdinným odhodláním prvních křesťanů — prolíti pro Krista třeba i krev. Nebylo hrdinství, kde nebylo nebezpečí . . . Mezi drahokamy a zlatá zrnka se tehdy vmísila i leckterá pleva a obyčejný štěrk.

I k nekrvavému vyznání víry je však zapotřebí hrdinství, mají-li křesťanské zásady zářit do temna hříchu a všednosti.

Benedikt se svými duchovními syny a dcerami byl Nebem vyvolen, aby ukazoval toto nekrvavé hrdinství Víry a zachoval pro budoucí věky na svých dítkách ideální obraz prvních vyznavačů Kristových. V jeho klášterích měla být zachycena dosud nevypřchalá vůně Evangelia, která obklopovala život bezprostředních následovníků Bohočlověka a měla být přenesena zmatkem a bouřemi dokonávajícího starověku do nové v bolestech se rodící doby.

Na nebeských záhonech klášterů Benediktových měly být pěstovány ctnosti, jež nepučí v ďábelských výparech tohoto poskvrněného světa.

*

Tělem panic, plodil Benedikt duchem syny a dcery. Jako Abraham po sobě zůstavil potomstvo četné a jasné jak hvězdy.

Založil v srdci Církve libosad, kam přenesl všecko, co je na této zemi krásné, čisté a velké.

Stal se v Okcidentu Patriarchou a vůdcem mnichů, jež opatřil mocnými a skvělými zbraněmi duchovními.

*

Plesající rodina mnišská, která se těšila tělesnou přítomností milovaného Otce, nepomyslila, že příští věky

budou stejně jako ona toužit po jeho drahé tváři. Již již by se byli všichni její členové odebrali do rajských končin a nezanechali na světě než prchavé vzpomínky na Patriarchu mnichů . . .

Je pravda, krása jeho duše stoupá ze slov Řehole, neboť nepsal jinak, nežli žil. Ve své Řeholi se sám vypodobnil, aniž o tom věděl. Ona svědčí o jeho myšlení, chtění a citění. Mohlo by tedy stačit toto svědectví jeho svatosti. Milujícím však je drahým i krok i každý skutek milených.

*

Řehoř, velký světec a nejvyšší Pastýř národů, snad největší z Benediktových synů, zachránil nám jeho obraz.

Ještě před svým povýšením na Otce křesťanstva zata-rasil v posledním okamžiku cestu starým mnichům: Konstantinu, Simpliciu, Valentinianu a Honoratu, když se chystali uložit v hrob hlavy, těžké stříbrem věku a zlatem nebeské touhy. První dva byli postupně důstoj-nými nástupci sv. Patriarchy na hoře Cassinské, Hono-rat byl jim zůstaven za vůdce mnichů v údolí Subjaka, Valentinian pak dlouho řídil klášter u Lateranu, kam se utekli mniši po zničení Monte Cassina. Bylo lepších a hodnověrnějších svědků?

Řehoř jim nedopustil vydechnout svaté duše, dokud by nepověděli, co zažili a viděli, když muž Boží ještě dlel mezi nimi. Načrtal, co mu krátký dech ctihodných mnichů sdělil. Putovali už duší po Nebi a bledé rty značily jen kuse, co v sobě tajila srdce.

*

Chci hledět na ten drahocenný obraz, jenž nám byl zachován a pokusím se v něj pohroužit svou duší. A budu se radovat, obživne-li a poví, jaké duchovní hod-

noty a krásy jsou v něm i pro naše doby skryty! Vždyť svět jeho života byl dnešnímu tolik podoben!

Evropou se valila divoká, loupežící a vraždící vojska, krajiny byly bičovány hladem a morem, autorita a mravnost státní a rodinná byly podupány, ctnosti se staly ve veřejnosti směšnými a celý tehdy známý svět se svíjel pod důtkami šklebícího se pekla. Na vznešené hoře Cassinské se shromáždil pod vůdcem Benediktem hlavní stan duchovního vojska a načrtl plán k obrodě lidstva. Benediktinská hesla: »Operi Dei nihil praepo- natur — ničemu nebuď dávána přednost před boho- službou« a »Ora et labora — modli se a pracuj« se od- tud vítězně nesla Evropou a do zámoří a zabírala svým mír přinášejícím něžným násilím všechno pro království Kristovo.

*

Není bohužel možno psát o osobě sv. Benedikta živo- topis s moderního hlediska, v němž by se nahlíželo až do nejzazších koutů v bytosti svatého hrdiny, neboť ne- dostatek dějepisných pramenů to nedovoluje. Stojíme před jeho obrazem, který je zastřen závojem, takže ne- lze spatřit ostré obrysy jeho postavy, jak jsme zvyklí ve věku fotografií a podrobných životopisů. Touto rouškou však nicméně pronikají myšlenky Benediktovy z jeho jedinečné Řehole a odrážejí se patrně na pozadí Řehořova vyprávění. Obraz Benediktův jest tedy dosta- tečně určitý, abychom se jím mohli kochat.

Mohli bychom sice použít ještě životopisu sv. Maura od Fausta a sv. Placida od Gordiana, avšak na nich kritika nalézá tolik kazů, že se o ně neopíráme, aby- chom nemuseli svá tvrzení široce a dlouze obhajovat, což je pro naši knihu zbytečné. Jediné krátká latinská báseň o 33 dvojverších od Marka Poety, který žil za časů sv. Otce Benedikta na Monte Cassinu, může nám

posloužit několika podrobnostmi, které unikly sv. Řehořovi.

*

Nedbám, že se pýcha vědy usmívá nad líčením Řehořovým a samozřejmě ponechávám Církvi, aby sama určila, co je skutečným a vlastním zázrakem.

Je velmi odvážné tvrzení, že je zapotřebí veliké opatrnosti, má-li být Řehořova vyprávění použito pro Benediktův život. Svatý papež nepsal přec ani pohádku ani román a jeho svatost je zárukou, že se nesháněl po báchorkách tam, kde nadpřirozená krása Benediktova chová v sobě tolik skutečné velikosti. Svatí nemohou být romanopisci už proto, že je jim nepřirozena každá smyšlenka, jim, kteří se zamilovali do samé Pravdy. — Svět je ovšem pokládá často za snílky, tak jako mystiku pojímá za sladké snění. Není však věcnějších myslitelů nad světce; a kdo může lépe pochopit svatost, než ten, kdo sám je svatý?

A kdo má právo ubírat světcům lesku, kterým jej oděl Bůh?

*

Myslím, že jsem nechybil, jestliže vedle obrazu života sv. Patriarchy kladu několik kapitol o jeho celoživotním díle, o podstatě Řádu, který vyrostl z jeho Řehole, neboť právě v něm sv. Benedikt žije jako Patriarcha západního mnišstva. Jsou to úvahy spíše zásadní než dějepisné, neboť mi nešlo o učené pojednání, nýbrž o pohledy na duchovní hodnoty Benediktova díla.

I když jsem si vědom, že moje kniha vedle tak četných znamenitých děl o sv. Benediktu vypadá velmi skromně a ztrácí se v jejich stínu, nepovažuji ji za zbytečnou, neboť sv. Patriarcha patří k osobnostem, které

v sobě skrývají tolik a tak úžasných krás, že jich nikdo neodkryje do posledních záhybů.

Také míním svou práci složit synovský hold svému velkému Otci v jubilejním roce jeho svaté smrti (547—1947) a budu šťasten, získám-li svými řádky nové ctitele tak znamenitému Světcí, kterému zůstala poslední století v poesii a literatuře mnoho dlužna. A kolik mu zůstal dlužen náš národ, který od synů sv. Patriarchy byl veden při prvních krocích svých na slunných nivách Božího království na zemi?

Snad se bude někomu zdát, že některá řádka a úvaha v této knize je pro širší kruh čtenářstva zbytečná a že se hodí přímo jenom pro syny a dcery sv. Patriarchy. Považoval bych to za omyl, neboť dílo Benediktovo a jeho askese je tak čistě evangelní a církevní, že se hodí pro všechny doby, poměry a lidi. Odmyslí-li se pouze to, co se týká opravdu jen benediktinských mnichů, všechno ostatní, zvláště pak Benediktovy zásady a výchova, jsou surchovaně katolické a pro rány přítomných časů blahodárně léčivé.

Autor.

ŽIVOT SV. BENEDIKTA

DOBA SV. BENEDIKTA

Hvězdopравci se chlubí, že dovedou vystopovat běh lidského života podle postavení hvězd při jeho zrození a vnucují tím pověrečné mínění, že každý krok člověka je vlastně už předem dán a že jeho vzpouzení se proti neúprosnému »osudu« je marné.

Popisuje-li se život některého významného člověka, je snaha vylíčit také jeho dobu se všech možných stran; její radosti a bolesti, její sklony dobré i zlé, její rašení a kvašení, její ctnosti a zlobu. To všechno se hledá a nalézá i v bytosti velikána, neboť se to také vskutku určitou měrou zúčastnilo na vytváření povahy a sklonů člověka.

Je možné, že hvězdy vysílají na naši zemi neviditelné proudy svých sil, kterých dosud neznáme. Obdivujeme přec moc měsíce, který nutí oceány k přílivu a odlivu, nebo nervově přizpůsobené osoby k netušeným výkonům ve stavu spánku. Zakoušíme magnetické bouře z objevivších se skvrn slunečních a nálada pod tím trpí.

Je také jisté, že doba vytváří své děti a vtiskuje jim svou viditelnou pečeť. Okolí člověka, hmotné i duchovní, připíná mu své okovy. Lidský tvor z něho vychází uhnětený a ztvárněný jeho vlivem, ať dobrým nebo špatným.

Tyto zevní vlivy se hledají i v životech světců. Na nich však je patrné, že člověk není bezmocnou hmotou v rukou t. zv. Osudu. Světci přijímali sice všechno dobré ze svého okolí a ze své doby, ale špatnost a nedokona-

losti koloběhu světského neměly nad nimi neodolatelné moci. Ba naopak! Jejich svatost se vytvářela právě z odporu a boje vůči nim.

Silnější jak hvězdné vlivy jsou síly Milosti, která koluje duší jak sladká míza révovím. Mocnější jak svody chybujícího a hřešícího okolí jest jedinečný příklad Kristův a vábení Ducha Svatého.

Člověk má na tomto světě veškerou možnost rozhodnouti se pro Nebe nebo pro peklo a podle toho utvářet svůj »osud«.

*

Míním také v letmých rysech popsat dobu, ve které žil sv. Benedikt. I tento světec se však vyvíjel ne vlivem světa, který kolem něho bouřil, nýbrž vlivem Milosti, která mu pomáhala vznést se nad obyčejnost a všednost a s kterou on snad od prvního svého poznávání pracoval.

I na něm lze vidět, že svatost neroste jen v tichu a klidu, nýbrž že musí vydržet všechny bouře vnitřní a zevní. Světec by dovedl být svatým i v pekle, kdyby bylo vůbec možné, aby se dostal v tyto smutné a děsné končiny.

Velikost Benediktova vyrostla z boje se sebou, okolím i peklem.

Svatost jeho nebyla podmíněna jen zvláštním vyvoláním Božím, nýbrž seménkem svatosti, ke které jsou povoláni všichni, kdož byli vykoupáni v křestním prameni.

Tomuto svému poctivému dítku pak Bůh uložil zvláštní úkol, jak jej prozrazují dějiny Církve a Řádu jím založeného.

*

Svatý Benedikt přišel na svět na sklonku pátého století. V tu dobu ležela pyšná a slavná kdysi římská říše rozdrčena a popleněna před zraky celého tehdy známého světa. Politicky byla Itálie už než částí bývalého císařství. Nábožensky pak byla pokořována bludařskými vládci a sama se ničila pochybovačstvím a nestoudností.

Tato katastrofa nepřišla náhle, nýbrž byla připravována uvnitř hranic říše římské i mimo ně mnohými činiteli, kteří už po několik století lomcovali jejími základy.

*

Mladé křesťanství a papežství, které vyšlo z krvavých pronásledování a z temnot katakomb svaté a silné, jediné odolávalo hroznému vichřici, která sem tam zmítala celou Evropou.

Stará Evropa, s Římem v čele, hynula mravní zkázou a hnilobou především života rodinného.

Z podzemí vysvobozené křesťanství si klestilo sice za pomoci císařů zdánlivě cestu do širého okolí, mravy společnosti však zůstávaly ještě dlouho pohanskými. V dobách, kdy se valila Evropou vojska barbarských národů, zdálo se, že zmizí veškerá civilisace, jak stará pohanská, tak i právě se rodící kultura křesťanská.

Jedině nadpřirozené síly dovedly zavést v tento všeobecný zmatek opět pevný řád. Prozřetelnost tak učinila pomocí Církve, jejíž božské založení a ustavičná ochrana na cestě Pravdy byly zárukou, že neutone v zuřivých vlnách dějinného kvašení.

Božsky živený organismus Církve, který byl naprosto stejný ve všech obcích křesťanských, zcela jinak odolával, než tolik obdivované umění římské centralisace a vlády.

Z kouřících se trosek světové kdysi moci pohanské a

zašlé slávy císařské se vynořila Církev, nové pokolení a s ním zcela nový život, dosud neslýchaný.

Konstantin Veliký, který daroval r. 313 ediktem milánským Církvi svobodu, musil brzy zakusit, že světská jeho moc je vedle duchovní vlády papežovy pouhým stínem. Mínil ji zachránit tím, že se vzdálil z dohledu Kristova náměstka a zbudoval r. 330 v Orientě ze staré Byzance svůj Cařihrad, město Konstantinovo.

Zde císařský dvůr jeho a jeho nástupců vydával určitý lesk, nemaje k srovnávání ve své blízkosti Řím, který se stával zcela papežským a nabýval tím úplně jiného poslání.

Až do nedávna bledla moc královská vedle papežství. Do Říma se neputovalo za králem, nýbrž za papežem.

*

Církev odolávala vítězně i objevivšímu se bludu caesaropapismu, snaze císaře míchat se do věcí čistě církevních, na které nemá před Bohem práva ani největší příznivec Církve.

Často musila Církev ve středověku sváděti urputné a hořké boje s mocí císařskou.

*

Vzdálenost císařů a jakási žárlivost na papeže zavini-la, že Italie, západní část císařské říše, byla zanedbávána a ponechávána svému osudu.

Tato příčina zavinila nejvíc, že Italie v době stěhování germánských národů trpěla tolik vpády různých vojsk a veškerým neštěstím, které se věsí na paty nepříteli.

Visigotové, puzeni jsouce Huny, dostali od Valense pohostinství v jeho říši. Za to se odměnil Alarich svým hostitelům, že dobyl r. 410 Říma, vydrancoval jej, vy-

pálil a kostely vyloupil. Je známo, jak hořekoval sv. Jeroným nad zpustošeným městem. Sv. Augustin takřka před tváří této katastrofy napsal své nádherné dílo: »O městě Božím«, aby obhájil Církev před pohany, kteří zkázu Říma připisovali hněvu opuštěných bohů.

Když po Alarichově smrti ustoupili Visigotové do římské Gallie a Hispanie, netrvalo dlouho a v Italii se objevili Hunové se svým divokým vůdcem Attilou, který se sám tituloval »bič Boží«. Zajisté, že Bůh i tohoto biče použil, aby dosáhl svého cíle.

Papež Lev Velký beze zbraně, avšak výmluvností světců přiměl hrozného vůdce, aby odtáhl od zdí Říma.

Za tohoto velkého papeže přišla ještě jedna pohroma na Řím, když se zde objevili s Genserichem germánští Vandalové a vysloužili si svým lupičstvím a zlobou výsadu, že se jejich jménem dnes označuje vrchol zuřivé ničivosti.

*

V pátém století byli Germáni pány skoro celého území západní říše římské.

R. 476 vtrhl do Italie Odoakar s drancujícími žoldnéřskými vojsky germánskými a učinil konec západnímu císařství římskému. Sesadil Romula Augustula, třináctiletého hošíka, a poslal jej na Lucullův statek u Neapole.

Vypadá jako výsměch dějin, nesl-li poslední císař jméno zakladatele římského státu i jméno jeho slavného obnovitele.

Tím zanikl titul imperátora, jež si osvojil teprve zase Karel Veliký.

Barbarský Odoakar se nazýval sám pouze králem a uznával alespoň zevně autoritu byzantského císaře, takže se jednota římské říše obnovila. Jej napadl r. 489

vůdce Ostrogotů Theodorich a zmocnil se země, které na krátký čas přinesl klid a jistotu. Usadil se v Ravenně, kde r. 526 zemřel.

Ještě za života sv. Benedikta uplatňoval byzantský císař Justinián I. pojednou dědická práva na starou říši římskou a podmanil svým slavným vojevůdcem Belisarem Ostrogoty, které vedl Vitiges. Gotové se zvedli znova pod Totilou, který se zmocnil r. 546 Říma.

Časy byly věru velmi rušné a klidu neměl nikdo. Mnoho plev bylo dějinnou smrští odváto a mnoho zdánlivé velikosti a vznešenosti smeteno. Církev, zakotvená ve svém Zakladateli, byla chráněna Nebem.

*

Velkým zlem bylo, že barbarští vítězové si přinesli z Byzance bludné křesťanství Ariovo, který učil, že Kristus není Bůh, nýbrž pouze jeho tvor, pomocí jehož Bůh stvořil ostatní tvory.

Jelikož arianismus byl panovníkům ochoten ke všem službám, stal se lehce státním náboženstvím, které se sotva lišilo od zkomírajícího pohanství. Velké množství pravověrných mučedníků položilo v boji s tímto bludem své životy.

Ne méně trpký duchovní zápas byl sveden s Nestoriány, kteří tvrdili, že v Kristu byly dvě osoby, božská a lidská, a s Macedoniány, kteří učili, že Duch Svátý je pouhý tvor Syna.

*

Materielně vypadaly poměry pátého století v Itálii málo skvěle. Větší část území stala se skoro holou pouští. Venkovské obyvatelstvo se ztrácelo se svých míst.

Velkou zkázou byly obrovské latifundie, jež patřily

nečetným zbohatlickým rodinám. Tyto se odstěhovaly do měst a statky ponechaly na starosti venkovským otrokům.

Osud těchto otroků byl velmi smutný, ačkoliv křesťanští vládcové se snažili jej zmírnit. Tak nařizovali, že otrok se nesmí prodati bez majetku, ke kterému přináleží. To zjednálo ubohému tvorů alespoň trochu jistoty, takže si mohl založit rodinu.

Za takových podmínek nemohlo rolnictví kvésti. Nucená práce nedovedla vyrvat půdě požehnání.

Trhy na otroky nebyly už obesílány čerstvým lidským zbožím. Latifundie existovaly dál, nebylo však, kdo by jich vzdělával. Tak se z nich většinou stala širá pastviště. A pastevci, o něž se vlastní pán skoro nestaral, opatrovali si k životu potřebné věci loupeží.

Rolnictví zůstávalo pouze tam, kde vlastník bydlel uprostřed nevelkých lánů svých polí a odolával nenasytné pokladně státní.

Mnoho menších rolníků odešlo do města, zvláště, když musili násilnickým cizincům odevzdávati třetinu svého majetku. V městech samých se pak za barbarských pánů povalovala nečistota po ulicích a nezřídka celé mrtvoly zamořovaly vzduch.

Ze staré císařské společnosti zůstali pouze bankéři a lichváři. Zlatým jejich věkem byly poslední časy imperia. Leží už ve zvířecí části člověka, že se v době všeobecné bídy stává snadno upírem pro své spolubližní, čehož jsme také my svědky.

*

Církev se po nabytí svobody r. 313 rychle rozšiřovala. Do její společnosti se hlásil pojednou kdekdo. Lidé, toužící po úřadech a hodnostech, přijímali její víru, aniž se snažili podle ní žít. V ovčinci Kristově se na-

jednou pohybovalo mnoho oveček, jejichž vlna nebyla pravá nebo alespoň ne čistá.

To bylo jedno nebezpečí, které ohrožovalo čisté jméno křesťanů. Římský svět se domníval, že přijetím křtu sv. se stal křesťanským, zatím však mravy většiny občanů i státních představitelů zůstaly pohanskými.

Bohům se sice již neobětovalo, avšak náboženské pohanské zvyky dosud trvaly. Ještě za papeže Lva I. se stalo, že v předsíni chrámu sv. Petra se shromáždili uctívající slunce. K velkému sporu došlo, když se papež Gelasius energicky postavil proti konání pohanských nemravných slavností luperkalií.

Na římském venkově to bylo ještě horší. Tam se pohanství drželo až do sedmého století. České označení »pohani« povstalo právě z latinského názvu venkovanů — pagani. Ti se vytrvale shromažďovali u soch bohů nebo kolem malých chrámků a dotazovali se orakulí. Pokoření Říma barbary považovali za trest spravedlivého hněvu svých bůžků.

Kvas království nebeského jenom pomalu a tiše postupoval srdce lidská. Prostředníci mezi Bohem a lidem měli tuhou práci v těchto dobách zevního rozkvětu Církve.

*

Druhé nebezpečí hrozilo Církvi, až dotud z blahoslaivených chudých sestávající, z bohatství, kterým byla pojednou zahrnuta.

Bohatství se kupilo nejen samozřejmě kolem hrobu knížeť apoštolských, nýbrž bylo nabízeno Církvi po celé Italii, ba i v Gallii, Dalmacii a na Sicilii. Papež Gelasius musil už pořídit seznam statků církevních.

Církev byla takovým majetkem stržena v současné hospodářské boje, ačkoliv mnoho správců církevního

majetku dovedlo ho použití ke cti a slávě Boží. Nepoctivci se mohli však snadno poskvřniti svatokupectvím.

Nebezpečí hrozilo i ze samé dobročinnosti Církve. Římští jáhnové rozdávali někdy hojné almužny, takže ze žebráků se stávali blahobytní povaleči, kteří čas, jež dříve věnovali žebrotě, nyní využívali ke spikleneckému zneklidňování lidu. Jelikož politicky jim to nebylo pro státní absolutismus možno, vynahradili si to v církevních sporech.

Pro tyto a jiné nešvary, které bývají přisáty na světské statky, nemá ovšem nikdo práva vylučovat Církev z nabývání majetku, který jest, jak dva tisíce let jeho trvání dokazuje, uložen v nepoctivějších a nejštědrějších rukou, skrze něž se Bůh stará o ty, které tříbí chudobou.

Římský lid vždy viděl v papeži svého největšího dobrodince, živitele a ochránce. Zcela přirozeně se stal papež v Římě i světským vladařem od doby, kdy císařové se usadili v Byzanci. Ti se skoro nic nestarali o západ své říše a vydali jej na pospas vpádům germánských národů.

Papežský stát povstal tedy zcela právně.

*

Ještě jedno nebezpečí hrozilo Církvi, a to z nehodných jednotlivců mezi kněžími.

Nepořádky, které souvisely s trvalými převraty v zemi, přinesly i velkou desorganisaci mezi venkovskými duchovními. Často jich byl velký nedostatek. Tak se stalo, že mezi kněžstvem se dostaly i osoby méně vhodné, nedostatečně vzdělané, ba i nehodné.

Asketický a pro věc Boží planoucí sv. Jeroným píše

o tom trpká a hrozná slova v jednom dopise na svatou pannu Eustochium. Ostražitost a přísnost církevních nařízení u takových světáckých kněží neprorazila.

Až do časů sv. papeže Řehoře Velkého († 604) se nalézali klerikové, kteří byli obžalováni z magie, z modloslužebnictví, ba i z těžkých zločinů.

O biskupu neapolském dokonce musil Řehoř Velký napsati, že podle lidského a božského práva by zasluhoval být popraven. Byl to sice ojedinělý případ, avšak možný v této době.

Vedle svatých a ctnostných sluhů Božích z vysokých i nižších kruhů kněžských byly takové výjimky velmi nápadné.

Potřebovalo ovšem drahý čas, než byla Kristem prokvašena všechna lidská hmota, která z pohanství zůstala. Peklo svádělo s Nebem boj. Na Církvi bylo zřejmo, že je Bohem založena, chráněna a vedena.

*

Žárlivost a často bludařství císaře byzantského, nedokonalost a světáckost určité části kleru, polopohan-skost lidu, to všechno se odráželo — a někdy velmi smutně — i při volbě papeže, které se tehdy zúčastňovalo kněžstvo, senát a lid.

V době sv. Benedikta byla velmi rušnou volba Symmacha (498—514), který byl později prohlášen za svatého. Už v posledních dnech života jeho předchůdce, sv. Anastasia, začala se Byzanc míchat do volby následujícího papeže, jímž měl být někdo, kdo by byl povolnějším nástrojem císařovým než dosavadní papežové.

V Římě se objevil senátor Festus, jako posel císaře cařihradského. Byl to onen »kníže senátu«, který přinesl z Byzance gotskému králi Theodorichovi panovnické symboly.

Festus si vybral jako kandidáta papežství arcikněze Vavřince, správce u sv. Praxedy, jenž se mu zdál mít hledané vlastnosti. K tomu cíli svolával četné porady a shromáždění. Penězi při tom nešetřil.

Velká většina duchovenstva a část senátu si však zvolila za papeže arcijáhna Symmacha. Volbu konali v první basilice římské, v biskupském chrámě v Lateráně, kdežto jejich protivníci, většina senátu a malá část kleru, shromáždili se u Panny Marie Větší, aby dosadili na stolec papežský a vysvětili na biskupa Vavřince.

Mezi oběma stranami došlo až ke krvavým pouličním bitkám. Volbu musil rozhodnout ariánský Theodorich. Rozhodl ji po právu ve prospěch Symmacha, který byl volen většinou.

Klid však nebyl zjednán, neboť vzdoropapež Vavřinec se svým ochráncem Festem a několika kněžími bouřili lid proti pravému papeži. Symmachus při tom musil mnoho zakoušet. Žil dokonce několik let v basilice sv. Petra, kam utekl před zuřivými odpůrci.

Vavřinec se usadil v basilice sv. Pavla za hradbami, kde dal i namalovati svůj obraz do tamější řady papežských podobizen. Od sv. Pavla pak po čtyři roky vládl většině římských kostelů.

V Římě docházelo co chvíle k novým bojům mezi oběma stranami. Při Symmachovi vytrvával skoro všecken prostý lid a většina církevně smýšlejícího kněžstva.

Znovu musil zasáhnouti Theodorich. Učinil to tentokrát rázně. Vavřince vyhnal z Říma a Symmachovi musily býti vydány všechny římské kostely.

*

Takové byly časy za života muže Božího Benedikta!
V duchovním i politickém běsnění celé Evropy vy-

rostl, vedle velkého množství jiných opravdových sluhů a služebnic Božích, v muže, jenž svým životem a příkladem těch, kteří se dali v jeho vedení, usadil ponenáhlu světovou bouři.

Na něm je patrné, že spoluprací s Milostí se může dosáhnout i uprostřed pekelných poměrů nejvyššího rozkvětu lidství a nejkrásnější vyspělosti duchovní.

Svět právem obdivuje hrdiny. Skutečnými hrdiny jsou však pouze světci a světice Boží. Jenom na nich je patrné, že člověk je stvořen k obrazu Božímu. Zjevují lidstvu pravou krásu a velikost.

Světci se s pokornou rozhodností a odvahou táží slabochů a těch, kteří se domnívají, že je strhnou s cesty dokonalosti: »Kdo nás odloučí od lásky Kristovy? Zda soužení nebo úzkost nebo hlad nebo nahota nebo nebezpečnost nebo pronásledování nebo meč?«

S jistotou, kterou má jenom ten, kdo žije podle Víry, ubezpečují se sv. Pavlem: »Jsem přesvědčen, že ani smrt ani život, ani andělé ani knížata ani mocnosti, ani věci přítomné ani budoucí, ani síla ani výška ani hloubka, ani které stvoření jiné, nebude nás moci odloučiti od lásky Boží, která jest v Kristu Ježíši, Pánu našem!«

MLÁDÍ

Benedikt se narodil r. 480 ve střední Italii.

Budoucí Zákonodárce mnichů měl pocházet z národa, jenž dával zákony celému světu a jehož jasný úsudek a rozhled jej přirozeně uschopňoval k tomuto vůdcovství.

Benediktova kolébka stála v nehostinných Sabinských horách ve staré Nursii (nynější Norcia), asi 25 mil na sever od Věčného města, na cestě ze Spoleta do Ascoli Piceno, zcela blízko u Via Salaria, která skrze Ascoli směřuje k Adriatickému moři. Dnes patří k Umbrii. Bylo to municipální město římské, které si však zachovalo dostatek samostatného života.

Norcia leží v hlubokém údolí, nad které se naklánějí první výběžky Sabinských hor. V nich se zdržovali skoro do dnešních dob medvědi. V zimě scházejí s nich do údolí hladoví vlci. Celý kraj dýše vážností, nikoli však ponurostí.

Z Nursie pocházel odvážný, avšak nešťastný vojevůdce Sertorius; také matka Vespasianova. Občané náleželi k třem svobodným stavům, z kterých se skládala venkovská šlechta římská. V polovině třetího století se dostalo do Nursie křesťanství, které tam kázal sv. Felicián z Foligna. Ke konci V. století už tam sídlil biskup.

Otcem Benedikta byl urozený občan římský; více se o něm neví. O matce dějiny mlčí. Sláva syna však chválí ctnost rodičů. Není možno, aby krásný plod byl utržen

se shnilého kmene. Či sbírají fíky a hrozny s bodláčí a trní?

V IX. století spatřil francký mnich Adrevald v Nursii mohutné zbytky stavby, o které se mu tvrdilo, že to byl rodný dům Benediktův. Majitelé musili tedy býti bohatí. Někteří z životopisců Benediktových se snaží z dobře míněné, ale špatně pochopené lásky dokazovat, že sv. Patriarcha pocházel podobně jako sv. Řehoř ze slavné rodiny Aniciů. Jistě by se byl o tom sv. Řehoř ve svém životopisu zmínil, kdyby tomu tak bylo. Zatím však praví, že Benedikt pocházel z »liberiori genere — z malé venkovské šlechty«. Je vůbec zapotřebí, aby se našli nějakí slavní předkové Benedikta, když on sám je může svou velikostí pošlechtit?

O příkladném životě rodičů svědčí také dcera Školastika, která podle tradice ze sedmého století měla být se svým bratrem zrozena ve stejnou hodinu. Duchovní krásu této čisté holubičky budeme ještě obdivovat. Dvojčata byla si asi podobna nejen tělesně, jak tomu bývá u jiných, ale i duchovně, jak to naznačuje Církev svou úctou, kterou oběma vzdává.

V žilách této venkovské šlechtické rodiny koloval silný život raného křesťanství, jenž se přeléval do všech myšlenek, slov a skutků a nebyl zředěn všedností.

Mimořímské obce křesťanské, jakou byla Nursie, vzdálené vlastnímu ruchu hlavních stezek, podobaly se v mnohém sídlištím prvních hloučků věřících, shromážděných kolem Apoštolů. U nich se nemohla tak lehce usadit kalná pěna, která lemovala bouřlivý život velkoměsta. Zvláště pak v krajině nursijské nebylo skoro stop po bývalém pohanství. Okolí městečka, které pobádá k rozjímání a usebrání, se naopak kolem r. 500 takřka hemžilo poustevníky a malými kláštery, z nichž vycházeli opati a mniši svaté pověsti.

Benediktovi mohlo být 17 let, když byl rodiči odeslán do Říma na studie. Doma byl asi podle tehdejšího zvyku v bohatých rodinách vyučen nějakým knězem v elementárních vědomostech a v humanistickém učení gramatiky, v hlavním městě si měl své znalosti doplnit ve svobodných vědách. Dobrý otec mu chtěl připravit příjemnou budoucnost časnou; snad z něho chtěl mít vysokého úředníka, jako byl bezpochyby sám, nebo důstojníka. Nebeský Otec mu však chystal větší důstojenství.

Do Říma jej v průvodu jiných osob provázela jeho chůva — podle mladé tradice se nazývala Cyrila — ke které lnul jak ke své druhé matce a která měla místo ní pečovat o něj v dálce. Byla něžně oddána dvojčatům a vzornou křesťankou, neboť rodičové nesvěřili svůj poklad někomu, kdo by jej mohl zpronevěřit. Ona také asi byla přímou učitelkou sestry Benediktovy. Jelikož tato byla svěřena teď do jiných rukou, mohla se chůva věnovat úplně službě jinochově, nemajíc doma jiného úkolu. Školastika byla přijata asi Štěpánem, který byl kolem r. 495 biskupem v Nursii, za nevěstu Kristovu a jak bylo tenkrát namnoze zvykem, zůstala i pak v domě otcovském, než se později odebrala za svým milovaným bratrem.

Benedikt si přinášel do Říma jako otcovskou výbavu kromě zralé a hluboké zbožnosti, vážnost a důstojnost.

*

Pro křesťansky pečlivě vychovávaného jinocha musil být Řím, jež sotva do té doby znal, místem něžné touhy.

Zde — v blízkosti hrobů sv. Petra a Pavla — sídlil ten, jemuž Pán svěřil lodičku své Církve! Jeho slova a gesta provázelo vanutí Ducha Svatého! V jeho blízkosti se pohybovalo celé Nebe!

V Římě patřil na doklady zanikající slávy svého národa. Pro hocha vyrostlého na venkově se otvíral zcela nový svět. Jedinečné forum s Kapitolem a Palatinem, s chrámem Jupiterovým a basilikami, Colosseum, Circus maximus, nádherné Forum Trajanovo, obrovské a hrdé stavby po celém městě, ačkoliv byly ohlodány časem a vypleněny loupeživou rukou Gotů a Vandalů, přece dosud mluvily svou drtivou vahou o rozmachu duchů, kteří je vytvořili.

Síla římského imperia byla však r. 476 zlomena a barbari vnikli do této vznešenosti, kterou nedovedli ocenit. Císař bydlel v Byzancii a nechal Itálii na pospas hordám arianských Gotů. Jejich vůdce Theodorich sice uznával, že své království přijal z rukou císařových a že je spravuje v jeho jméně, ale sláva Říma byla potupena. Město stálo dosud ve svém lesku, však pod skvělým povrchem se už tajil prach a troud.

V Římě se mohl Benedikt kochat pohledem na blýskavou zbroj vojínů, kteří odcházeli za výbojem nebo se vraceli ověnčení vítězstvím a obtíženi kořistí. Římští orlové nebyli ovšem tehdy už nošeni na praporecích v čele cizáckých legií. S jakým zájmem si nicméně asi prohlíželi vojenské průvody římští jinochové, kteří dosud nemohli zvážit velikost neštěstí své vlasti, a jaké plány snuli o své budoucnosti, až budou sami dobývat světa!

Nezkažená duše Benediktova mohla vycítit marnivost a pomíjejícnost vojenského lesku.

Jakou odměnu dá vladař vracejícímu se vítězi? Stačí to za hrob? Stojí to vůbec za to, dobývat zemí a měst? Nejsou krásnější a vznešenější vítězství než vojenská?

*

Z vyprávění ve zbožném domově poznal Benedikt skutečné hrdiny, které rodí Víra.

Nebyly ještě daleky ony časy, kdy Kristus žádal od svých vyznavačů odvahu, jaké byla schopna jenom duše hrdinská.

A nebyli to jediné silní mužové, kteří se osvědčili!

Třesoucí se stařečkové a stařenky vystavili se ranám a bolestem, aby dokázali, že jsou Krista hodni. Ženy zapomínaly na vrozenou sobě jemnost a citlivost a stály jako vytesány z žuly, když krutost pro ně vymýšlela tisícera muka. Jinoši a panny, jejichž hrud' se plnila růžovými sny a jejichž srdce se právě chystala píti z kalicha života, zříkali se neokusených těchto příslibů, aby si obětí života zajistili život, jehož rozkoše slíbil Syn Boží. Děti, jež se hrozí všeho, co bolí a není usměvavé, v pokorné důvěře v hlásaného jim Synáčka Božího pohlížely odvážně do strašných tlam trhajících je šelem.

Jaké asi pocity zmocnily se Benedikta, když po prvé stanul na půdě Colossea, na místě, kde každé zrnko písku bylo napojeno krví vyvolených Božích, kde byl Kristus tolikrát oslaven, kde se stalo tolik zázraků Víry! Vzduch se ještě po tolika letech takřka chvěl modlitbami a zpěvy mučených křesťanů!

Co asi prožil ve své vnímavé duši u hrobů sv. Vavřince a sv. Šebastiána a na ostatních místech ve skvostných basilikách i v tajemně vážných katakombách, o nichž si zbožní křesťané povídali úžasné věci!

Jak to vše působilo na jinochovo srdce, které v jeho věku je ochotno pustit se okamžitě za postřehnutou velikostí a krásou?

*

Svědomitá chuťva zajisté chránila svého svěřence před nebezpečími, která číhají za každým krokem uprostřed velkého města. Nemohla však odklízet s cesty četné zbytky a stopy po hynoucím pohanství.

Také mladý Benedikt se dozvěděl o rozmařilém životě svých slavných předků i současníků, kteří vědomí národního neštěstí uspávali doušky bezuzdných rozkoší. V městě stály a byly dosud v užívání veřejné lázně Neronovy a Agrippovy, v nichž lehkomyšní Římané utráceli čas a ctnost. V cirku závodníci pod barvou bílou, modrou, zelenou nebo červenou, vířili krev v žilách svých stranníků.

Veřejný život v samotném Římě se pohyboval stále ještě v antických formách. Tím se lišil od života na zpuštěném venkově. Dosud sem dojížděli cizí vyslanci se svými exotickými průvody. Obchodníci z dalekých krajů vykládali své drahocenné zboží na náměstí Kapitolu. Vysocí úředníci říše přijížděli a rozjížděli se za svými úkoly.

Senátoři se procházeli ve svých nádherných palácích, zahalení v dlouhých řízách se šarlatovými pruhy. Do veřejnosti se nechali vynášet na bohatě zdobených nošítkách a přijímali blahosklonně projevy úcty římského lidu.

Věčné město dosud vydechovalo výpary pohanství, které lahodily i leckterému novokřtenci. Mnohý byl ke Kristu přiveden ne touhou po kráse Evangelia, za které nemusil už být připraven prolíti krev, ale dychtivostí po prospěchu, který mu slibovalo vítězí křesťanství.

Benediktovi spolužáci se zjevně i tajně pouštěli do dobrodružství, o nichž se pak dovedli ve zpupnosti svého mládí rozpustile baviti. Rychle se zbavovali ctnosti, aby dosáhli obdivu svých druhů. Nepocházeli všichni jako on z rodin, jež nepovažovaly nad Krista nic vzácnějším. Byli sice pokřtěni, ale křtem na sebe ještě neoblékli Krista. Většina z nich nedovedla jinochovi nabídnouti čisté přátelství, nýbrž jen osidla a jed hříchu.

Zklamání Benedikta musilo být nemalé, neboť nepo-

rušená Víra dávala jeho mladému rozumu světlo starců. tatáž Víra, která starcům dává pokoru a úsměv dítek.

*

Co měly přinést tomuto do Nebe zahleděnému jinochu vědy na školách římských? Co řečnictví, jež mrhalo prázdnými a nabubřelými slovy? Co filosofie, které byla forma víc, jak myšlenka?

Neviděl kolem sebe nic než prázdnotu a nebezpečí. Nesplnilo se nic z toho, čím on, poctivý venkovan, byl váben do hlavního města.

Svět a peklo jej chtělo připravit o ideály, jimiž ho vybavil domov.

Nemohlo se mu líbit ovzduší tak málo naplněné Kristem, jenž byl doma středem, kolem něhož se veškeré počínání otáčelo.

Jak měl ukojit touhu po věčném životě, kterou v duši rozněcovala neposkvrněná křestní milost?

*

Benedikt bydlel v Římě se svou chůvou v Trastevere na pravém břehu Tibery, na úpatí Aventinu, v domě, který patřil asi jeho otci. Na jeho místě stojí dnes kaplička San Benedetto in Piscinula, kterou tam postavila v X. století cassinská mnišská kolonie.

Stěny tohoto domu asi často slyšely o zklamaných nadějích jinocha. Tehdy si mohl vzpomenouti na to, co slyšel doma a zde v Římě o životě prvních křesťanů, kteří opouštěli z lásky ke Kristu všecko, aby všecko získali. Zbavovali se majetku a přinášeli jej Apoštolům pro chudé. Stále jim zněla v duši odpověď Mistrova jinocha, který se ho ptal po životě věčném: »Chceš-li dokonalým být, jdi, prodej všecko, co máš, a pojď a následuj mne!«

Tato rada syna Božího dala vypučeti v květnici Církve nejnádhernejším květům duchovní dokonalosti. Mnoho poupat lidských srdcí, na nichž se usadila rosa nebeské vláhy, rozvilo se v nádhernou krásu svatosti.

Jinoši a panny, obklopeni jsouce zprvu svými drahými jako ochrannou zdí, rozžhavovali doma mezi ostatními svá srdce láskou k Bohu a pěstěním něžných ctností. Náplní jejich života bylo vytváření dokonalé podoby Kristovy na vlastní bytosti.

Jaké umění! Jaká krása! Jaké důstojenství! Jaké divadlo po pozemšťany i nebešťany!

Teprve později — asi ve třetím století — odcházeli tito umělci života do odlehlých míst a pouští, aby se tím nerušeněji mohli oddat svým ideálům buď zcela sami nebo ve společenství stejně zladěných duší.

Svatý poustevník Antonín jako by dal svým příkladem povel všem křesťanským idealistům. Pouště v Egyptě, Sinai, Palestině a Syrii se počaly oživovat bytostmi, které se neděsily samoty, neboť jí právě potřebovaly, aby mohly hovořiti s nebesy.

Čím pustší ostrov, čím divočejší jeskyně a hrozivější skály, tím lépe se hodily těm, kteří chtěli sobě a světu dokázat, že svatost není metou nedosažitelnou. Pouze slaboši a zbabělci se snaží sobě a jiným namluvit, že ideály nejsou na tomto světě možny; proč by se tedy za takovým snem pouštěli?

Brzy se utvořily dva druhy kandidátů svatosti: poustevníci, kteří si sami stačili pro svůj boj s tělem, světem a ďáblem, a cenobiti, kteří se shromažďovali v klášterech, aby pod společným vůdcem, ale úplně individuálně vedeni, se pustili strmou cestou do Nebe.

Na Západě se trochu později také vyvinul klášterní život. Světci Martin, Augustin, Cesarius z Arles a řada jiných sešikovali kolem sebe karavany nebeských pout-

níků. Mniši se objevovali v Italii, v severní Africe, ve Španělsku, pronikli starými provinciemi římskými na sever až do Britanie a Irska.

Vůdcové mnichů učili svým živým příkladem, ale vedli i psanými pravidly — regulemi. Regule Basilova, Cesariova, Augustinova a Kassianova odchovaly skvělé duchovní hrdiny.

*

To všecko znala bezpochyby i křesťanská chůva. Mohla vyprávět mládenci, co líčili křesťané o podivuhodných mužích i ženách, kteří považovali svatost za jediné hodnou námahy na tomto světě. I doma, v Nursii, vídával leckterého mnicha, jenž se v okolí usadil a k němu obyvatelé pohlíželi s úctou.

O tom všem mohl slyšet i ve zdech Říma. Zde mohl spatřit mnohého mnicha, domácího i cizího. Vždyť ve Věčném městě byly kláštery už za dob sv. Jeronýma a Augustina. Skoro všechny byly postaveny u hrobů nejslavnějších světců. Byly to nejen kláštery mužské, ale i kláštery panen a vdov. Četní jednotlivci i z velmi vznešených rodů bydlili sice mezi svými, avšak odříkávali se veškeré změkčilosti, nádhery a světských radovánek.

Čtvrt v Zátibeří, ve které Benedikt bydlel, se takřka hemžila orientálními mnichy, kteří sem ke stolci papežskému spěchali, aby obdrželi rady a ochrany proti zmatkům, které se po celém Orientě šířily.

Některý z nich Římem jen prošel, aby si pak našel v horách poustevnu a mohl se v klidu odevzdat rozjímání. Svatý Řehoř se na př. zmiňuje několikrát o Sýřanu Isákovi, jenž se usadil u Spoleta.

Tyto postavy mnichů a sluhů Božích, kteří na svých obličejích prozrazovali štěstí svých duší s Bohem spojených, byly ve velkém protikladu s tím, co mohl poskytnout ve světských radostech Řím.

To všechno bylo schopno živelně zapůsobit na vnímavou duši jinochovu, která se v Římě cítila nesvou.

*

S rozšafností vyspělého se rozhodl Benedikt asi po dvouletém pobytu v Římě zahodit otrávené květy, které mu podával svět. Stáhl s prahu života nohu, která se chystala již již vykročit.

S moudrostí Nebem darovanou, umínil si podle slov sv. Řehoře zůstat raději v moudrosti tohoto světa nevědom, než platit za to životem své duše. Místo této marivé vědě lidské se chtěl věnovati vědě, která jediné za to stojí: poznávání Boha. Pro něho se nezdál pobyt v městě místem vhodným pro dokonalost, která byla nejsilnějším vábidlem jeho mladého života. Jedině společnost stejně zladěných duší jej mohla uspokojit.

Rozhodl se opustit Řím. Zasvětil ve své plány chůvu, která asi už zpozorovala, že jinoch je veden zvláštní Milostí.

Benedikt ukázal v této záležitosti svého srdce a své duše rozhodnost, kterou můžeme obdivovat na celém jeho životě. Tato rozhodnost činí z obyčejných křesťanů světce. Opustil otcovský dům a majetek, jehož se měl stát dědicem, a vábnou budoucnost bohatého Římana. Ba zdá se, že prchal i před jemnou bytostí, která mu byla vyhlédnuta za nevěstu a která pocházela z římské šlechty. Domníváme se to alespoň z toho, co si musil později jednou s veškerou rozhodností vyřešit.

Za tmy prchal jinoch, který pojal už určitý plán, se svou chůvou z města, aby unikli zvědavým pohledům a otázkám. Sotva by všední lidé pochopili odpověď — zdála by se jim bláznovstvím Kříže.

*

Rozhodnutí Benediktovo bylo vítězstvím Milosti.

Bůh si váží svobody vůle, kterou člověku daroval. Milost Jeho pak tiše v srdci žadoní, aby se mohla stát hybnou silou života. Jak velký jest Bůh, jenž takovým způsobem uctívá, co sám stvořil!

Ve křtu vybavuje Kristus duši všemi schopnostmi svatosti a krásy. Člověk si musí dar ten uvědomit, aby mohl hospodařit s jeho bohatstvím. Každé jeho použití vyvolává nové a větší ještě zázraky v duši.

Benedikt poznal, co Milost od něho žádala. Odvrhl to, čeho mohl volně užívat, a šel za tím, co bylo dokonalé. I on však musil hledat vlastní ono místo, kde jej Milost chtěla mít. Krok za krokem se blížil sobě určenému cíli, až jej při svém poctivém putování našel.

Kletbou tohoto světa je, že dokonalost se rodí v trní a slzách, zatím co hřích se kolébá na vlnách rozkoše. Kletbu tu však snímá Láska, která pro Boha slzy nepočítá. Srdcem dlí už v Nebi, zatím co tělo se dosud plouží slzavým údolím.

Benedikt přinesl v tomto okamžiku žertvu svého života.

*

Boha milující mládenec se pustil s oddanou chůvou do hor. Nebyla to však cesta k domovu.

Zdá se, že jeho rodičové tehdy už nežili. Pak-li dosud žili, nemohli se vzepřít jasně vyslovenému přání svého syna. Vždyť znali jeho vážnost a zralost úsudku.

*

Boží uprchlíci vykročili z městské brány Tiburtinské.

Kroky je vedly přes tichou římskou Campagnu. Jak zcela jinak, než ve zdech neklidného města, se zde uprostřed přírody dýchalo! Širá krajina byla skrovně oživena takřka jen stády ovcí.

Zde se vnucoval obraz Písma, podle něhož dobrý pastýř vodí své ovečky na bohatou pastvu. V městě by jí nenalezly. Benedikt, ovečka Kristova, také vyběhl z města za hlasem svého Pastýře a rozhodl se běžet tak dlouho, až mu Pán ukáže, kde jej bude sytit nebeskou krmí.

Tady uprostřed neposkvrněné přírody zelená tráva blažila oko ve dne a hvězdnatá obloha v noci.

Jenom na silnici se ukazovali chodci nebo povozy. Co si asi mysleli o těchto dvou putujících, kteří mnoho nemluvili, ale v jejichž zracích plála spokojenost a štěstí?

Přešli Lucanův most. Stranou je doprovázely mohutné oblouky zdviženého římského vodovodu, jenž sbíral daleko v horách pitnou vodu pro hlavní město. Jak lehce však mohl nepřítel přetnout tyto živé zdroje a sklonit šíje pyšných občanů! Kolikrát to dějiny Říma popisují!

Benediktovi sotva ušla tato marnost lidské práce, jež připomíná však i neviditelné zdroje, které s Nebe proudí do lidských duší a jež hledí přetnout ještě mnohem horší nepřítel!

*

Nový důkaz lidské marnosti jim vstoupil v cestu.

Před nimi ležely trosky kdysi pohádkově krásné vily Hadrianovy (117—138), která byla vystavěna podle vlastních plánů císaře. Obvod její měřil 15 km.

Tady si lidská zhýčkaná představivost vykouzila v přírodě nádherné květnice, řecká sloupoví, šumivé vodotrysky. Zde přátelé císařovi našli zábavu v divadle a osvěžení v přepychových lázních. Dokonce se zde mohli procházet v nilské krajině, která tu byla k nerozeznání napodobena; nescházel při tom ani chrám Serapiův.

Co zbylo z tohoto umělého ráje? Co z lidí, kteří sem přicházeli hodovat, tančit a hřešit?

Đablova zahrada to byla!

Opět nové potvrzení toho, co nebeská filosofie jinochova tak snadno mohla rozluštit, aniž musila čerpat z vlastních zkušeností.

*

Kolem této zašlé nádhery putoval Benedikt dále se svou průvodkyní. Minuli rozkošné vodopády říčky Anio u Tiburu (Tivoli), který jako většina osad a měst byl vystavěn na bocích skal, aby se lépe dovedl ubránit nepříteli.

Dorazili do městečka Enfide (nyní Afile), které leželo asi padesát kilometrů od Říma na východ na cestě z Tiburu do Preneste u paty Sabinských hor.

Proč se ubírali zrovna sem? Určili si sami tento cíl? Zнала chůva toto městečko? Bylo to dokonce její rodiště, jak se někteří domnívají? Vypadá to tak. Proč nevstoupil Benedikt do některého z římských klášterů? Proč se nepřidal k mnichům, kteří žili v jeho rodišti? Odpověď je pro nás málo důležitá. O ceně člověka nerozhoduje místo, nýbrž duše. Je velmi pravděpodobné, že se jinoch chtěl úplně odloučit od svého majetku i od svých známých.

V brzkou byli obklopeni skupinou mužů a jinochů, kteří se při kostele sv. Petra zdržovali. Zdá se, že se zde připravovali pod dozorem biskupa nebo kněze na církevní svěcení.

Tito dobří lidé, když uslyšeli z úst mladého Benedikta, proč uprchl z Říma, přemluvili jej i jeho chůvu, aby u nich zůstali.

*

Benediktovi se líbilo uprostřed mužů, které sdružovala láska k Bohu. Jak dychtivě asi naslouchal slovům představeného a jiných osvěcených učitelů, kteří vykládali Zákon Boží a učení Církve!

Zde si získal znalost Písma a Otců, která upevnila v mladém srdci ideály, vyrostlé z křestní Milosti, a kterých později plnou měrou využil pro sebe i pro druhé.

Zdá se, že Benedikt přijal v Enfide svěcení až na jáhna, jak tomu chce staré podání. Snad by se byl nechal vysvětit na kněze, kdyby Bůh, jenž s ním měl zvláštní úmysly, neznemožnil mu náhle zdejší pobyt.

*

Chůva, která se podle tehdejších zvyků jako pečlivá Marta starala o domácnost Benediktovu, vypůjčila si jednu od sousedky dřevěné síto na pšenici. Nechala je stát na stole, odkud se za její nepřítomnosti nepředvídaně svezlo na zem a rozbilo na dva kusy.

Když se stařena vrátila a viděla, co se stalo, dala se do usedavého pláče, neboť nevěděla, jak nahradí dobré sousedce škodu, kterou svou neopatrností způsobila. Slzy bývají často jediným vyjadřováním citlivé duše ženy.

Benedikt spatřil plakat svou pěstounku. Jemného jinocha rozbolavěl tento bezmocný pláč, neboť slzy milovaných osob jsou hořkou trýzní.

Jinoch sám polykal pláč a nevěda, jak by pomohl, zvedl kusy síta a plakaje s plačící, jal se modlit k Tomu, jenž dovede všechno napravit.

Když se po chvíli zvedl od modlitby, spatřil před sebou síto celé, jako by se s ním nic nestalo. S radostí hladil plačící ženu a podal jí spravenou nádobu.

Slyšíme moudré tohoto světa se tázati: »Na takových maličkostech že mrhá Bůh svou zázračnou silou?«

Je pravda: síto bylo bezcenné! Avšak byla bezcenná i jinochova láska? Bůh slouží svým dítkám. Nestojí milující dítko za to, aby královský Otec je potěšil svou královskou mocí?

+

Tento zázrak svého mladého svěřence chůva ovšem nesmlčela a celé městečko si chodilo prohlížet zázračně spravené síto. Dokonce je zavěsili u vchodu do kostela. Zůstalo tam potom ještě několik desíletí až do doby Langobardů.

Benediktovi vynesla tato příhoda hojně obdivu. Prostí venkované teď asi očekávali i ve svých malých záležitostech pomoc od jinocha, s kterým tak zřejmě pracoval Bůh.

Mládenec byl sotva šťasten, neboť tak si nepředstavoval svůj život v Enfide.

Obdiv, chvála a hýčkáni obyvatel Enfide mu musily být nepříjemny. Nepřičítal sobě zázrak, nýbrž dobrotě Boží, která se k maličkým tak ráda sklání! I obdivující jej milovaná chůva se mu stala pojednou nežádoucí.

Se zrakem upřeným na Boha se rychle rozhodl. Utekl z Enfide, zanechav na místě tentokrát i svou chůvu.

Opět tím ukázal, s jakou pevnou vůlí se dovedl vymanit z osidel i sebe něžnějších. Nechtěl být pokládán za svatého, nýbrž chtěl se jím skutečně stát. V Enfide se mu to zdálo pro obdiv druhých nemožno, a proto se raději zřekl i krásného cíle kněžství, jehož tam mohl — a také asi chtěl — dosáhnouti, jen aby zachránil duši, která se vyvíjela zcela pod vlivem Ducha Svatého, před nebezpečím zpohodlnění a samolibosti.

POUSTEVNÍK

Je velmi pravděpodobné, že v Enfide se dostala Benediktovi do ruky kromě bohovědné literatury i literatura o mnišském životě. Vždyť Cassian už napsal svá díla, ve kterých s velkým nadšením mluvil o životě orientálních mnichů a líčil přísný, avšak šťastný život otců pouště. V Římě už byla známa legenda o životě svatého Antonína, poustevníka, kterou tam přinesl biskup Atanáš. Byla snad jednou z příčin, že vznešené matrony, Marcella a Pavla, a mnohé jiné ženy odešly do Palestiny, aby se tam pod vedením sv. Jeronýma oddaly svatému životu v pokání a modlitbě.

Jinoch, toužící po ideálech, nemohl dostati do rukou krásnějších knih. Byly snad ony příčinou nového rozhodnutí?

Benedikt po svém útěku z Enfide spěchal silnicí, která vedla dále do domácích Sabinských hor. S počátku se asi často ohlížel, nebylo-li po něm pátráno.

Bohu díky, nikdo nešel po jeho stopě!

Asi 40 mil od Říma, několik kilometrů na sever od Enfide, dorazil v pustině do místa, které slulo Sublacum (nyní Subjako). Své jméno (sublacum — pod jezerem) neslo odtud, že leželo pod umělým jezerem, které císař Nero nechal z říčky Anio zahrazením utvořit.

Umělecky nadaný ukrutník si vybral toto divoké a krásné místo pro svůj pobyt za žhavých letních dnů. Vystavěl zde nádhernou vilu a lázně. Čisté vody Ania, které se strmým korytem vrhaly do hlubokého údolí,

zachytil hrázemi. Tím povstala dvě, jako křišťál jasná jezírka, jejichž vody přetékal přes umělé hráze do údolí. Vrchní jezírko sbíralo vody Ania a přepouštělo je spodnímu. To pak je vrhalo do hloubky sedmimetrové v přirozené koryto řeky.

Vila za příchodu Benedikta v ta místa byla už dávno rozvalena a široko daleko nebylo pozorovati žádný lidský život. Jenom jezírka dosud v sobě zrcadlila modrou oblohu a šedé skály a houpala na svých vlnách odlesk hvězd. Teprve r. 1305 strhala hrozná průtrž mračen jejich umělé hráze.

*

Bůh, který řídil kroky svého vyvoleného, chtěl jej vychovati pro své plány právě na tomto odloučeném místě. Poslal mu v ústrety mnicha Romana, jenž žil opodál na vrcholu pohoří, v malém klášteře, pod řeholí otce Theodata.

Roman byl asi překvapen zjevem mladého člověka v těchto nehostinných místech a vyptával se ho na jeho cíl. Poznal podle jeho zevnějšku vznešený jeho původ. Benedikt se svěříl upřímně úctyhodnému mnichu se svým úmyslem sloužit o samotě Bohu a žádal ho, aby jej nikomu neprozrazoval.

Zkušený muž poznal z vroucí mluvy, že má před sebou duši zvlášť vyhraněnou a že mládencův úmysl je dobře uvážený a pevný. Slíbil mu veškerou pomoc a zatajení jeho přítomnosti ve zdejší krajině.

Přinesl mu melotu, roucho mnichů, zhotovené z kozí kůže, po kterém Benedikt tolik toužil. S rozkoší se mládenec zbavoval svých světských šatů a oblékal v chlupaté nevzhledné roucho, jehož přijetím se podle tehdy platného názoru zavázal po celý život pro mnišský stav.

Roman, který výtečně znal celou krajinu, ukázal mladému nadšenci jeskyni, vysoko nad řekou, ve které by nerušeně mohl obývat a skrytě sloužit Bohu. Starý mnich mu jistě posloužil mnohou radou, byv vzdělán ve věcech Božích, jak je zřejmo z toho, že je v celé Církvi uctíván za svatého.

*

Konečně byl Benedikt u svého vytouženého cíle! Ale spoň se mu tak zdálo.

Srdce mu asi slastí bušilo, když rozhrnul úponky rostlin, které se skály přerůstaly přes vchod do jeskyně a tajily ji zrakům člověka, kdyby sem jako zázrakem zabloudil. Vrhla se koleno na tvrdou půdu a děkoval vroucně Bohu, že Mu smí sloužit, vzdálen jsa veškerého světského hluku. Tady mohl napodobit strohé odříkání proslavených poustevníků.

Touha po vnitřním spojení s Bohem přikrývala všechnu divokou a hrůznou krásu jeho bydliště. Kolem něho nic než skály, jejichž balvany se chystaly utrhnout! Sem tam trochu křoví stínilo nahý kámen. I rozhled z jeskyně byl zastíněn skalami, takže se oko odtud nemohlo kochat pohledem do dálky.

V ta místa nezalehl lidský hlas, jen řev divokých zvířat, vlků a medvědů, nebo hlasy vyplašených ptáků se mnohonásobnou ozvěnou tříštily o toto ticho.

On sám byl ve sluji tak nepřístupné, že jí dosud ani žádné zvíře nepoužilo za své doupě. Zde nebylo občerstvujícího praménku, ani ploché půdy, na které by si mohl pěstovat zeleninu pro svou obživu, jak to činívali jiní poustevníci.

*

Naše století povzneseného rozumování a chudokrevné víry sotva pochopí mladistvé nadšení a oběť Benediktovu!

Dnes křesťané většinou odvažují na citlivých vázkách množství, které jsou povinováni Bohu. Skoro úzkostlivě se hledí vystříhat vroucnosti, kterou podezírají z náboženského blouznění, jež by se mělo léčit.

Nedovedou milovat, neboť láska nechodí ani s měrou ani s vahou! Nedovedou být hrdiny, neboť více uvažují než milují! Neznají tajemství svatosti, neboť středem veškerých jejich zájmů není absolutnost Boha, nýbrž vlastní nepatrná osobnost.

Bohu obětují starce a stařeny, kteří mizu svého života vymlsali pro sebe! Předhazují Mu jejich kosti, ohlodané léty!

Boha darují chudým a ubohým, kteří přec ničeho jiného nemají!

Bohu patří podle nich všichni ošklivci a neduživci!

Nešťastně zamilovaní a v lásce zhrzení jsou podle nich vhodnou žertvou pro Boha!

*

O potravu se mladý poustevník nemusil starati. Také by jí mezi obklopujícími jej kameny nenalezl. Bůh mu poslal pomocníka, jako kdysi Eliášovi vdovu nebo svatému poustevníku Pavlovi havrana.

Láska Romanova si ubírala ze své vlastní skromné míry. Skývy, kterých sobě ušetřil, donášel tajně Božímu poustevníkovi.

Jelikož přístup k jeskyni byl neobyčejně obtížný, domluvil se s Benediktem, že mu bude chléb v určité dny spouštět v košíku po provaze do hloubky přes vyčnívající skálu.

Aby v rozjímání pohroužený jinoch poznal, kdy mu

laskavý mnich do jeho sluje spouští bratrský podíl ze svého chudého živobytí, připevnil Roman k provazu maličký zvonek. Jeho zvuk měl Benedikta vylákat z jeskyně a pobídnout, aby si z košíku vzal, co tam měl připraveno.

Jaké divadlo pro anděly!

Na skále kázní a sebezapíráním otužilý muž, jenž si odpíral i z toho mála, které mělo sloužit vlastní výživě!

Hluboko ve sluji mládenec, jenž z lásky k Bohu s chutí pojídal ztvrdlé zbytky!

Co je pro anděly radostí, je pro ďábla trýzní. Jednomu nepřál lásku, druhému jeho občerstvení. Kamenem rozbil zvonek. Láska však lehce přelstila chytrost ďáblů. Romanovi se přece jen povedlo, aby konal po tři roky své láskyplné dílo, které jej musilo státi mnoho obětí.

Benedikt se po první střetl s ďáblem, jemuž měl později způsobit ještě tolik porážek a jenž se v životě Benediktově ukazuje skoro tak často jako při vystoupení Kristově. Je to zřejmě známka, že se peklu připravovala velká pohroma.

Chladný rozum si tuto příhodu vysvětlí ovšem po svém. Proč počítat s ďáblem, kde na to stačil náhodou uvolněný kámen?

*

Tři roky trval život Benediktův v kamenném hrobě.

Tři roky v horku, v zimě, za deště a sněhu! Jaká hrůza pro přirozenost mladého člověka v této samotě! To se zdálo přesahovat síly i vycvičeného starého askety!

Jaké slavné boje zde byly vybojovány! Benedikt neprožíval romantiky dnešních návštěvníků jím proslavené sluje. Nepociťoval rozkoši weekendových ochutnávačů přírody!

Jeho mladé tělo, silou jeho vůle a předsevzetí, si musilo zvykat na svůj úděl strohosti a drsnosti. Kolikrát se zvedal s tvrdé země obolený a neodpočatý! Kolikrát jeho duši vyděsil řev nějaké šelmy! Kolikrát se musel zdržet na okraji balvanité pouště, aby z ní neutekl alespoň za slovem člověka!

Kolikrát suchopárnost a bezútěšnost provázela jeho modlitby a rozjímání! Neměl jen duši, měl i tělo, které vymáhalo sobě činnost. V čem ji uplatnit zde, v úzké jeskyni, bez pomůcek, bez jediné možnosti k rozvinutí? Zdaž se v těchto zkouškách nezrodilo slavné benediktinské heslo: Ora et labora — modli se a pracuj?

Podobných bojů nejsou ušetření miláckové Boží! Ba oni ještě víc jak kdo jiný musí dokázat, že jsou hodni mystických obětí. Jako zlato jsou přetavováni v ohni bolestných zkoušek, aby na nich nezůstal ani prášek světských škvárů.

Tři dlouhé roky!

Benedikt za tu dobu poznal, jak úzký a drsný je počátek cesty dokonalosti. Nedav se však odstrašit náhlou úzkostí, okusil také, jak přibývající měrou a láskou se srdce rychle rozšiřuje a jak s nevýslovnou sladkostí pak duše spěchá po této královské cestě!

Zdá se, že tehdy poznal i všechna nebezpečí poustevnického života. Později jej doporučoval jen těm, kdo jsou už ve společnosti druhých zoceleni a osvědčeni pro osamocený boj se sebou a ďáblem.

*

Ještě jeden mocný nápor čekal Benedikta na jeho duchovním zápasišti v jeskyni. Jej musí prodělat každý, kdo chce stanout u nejvyšších vrcholů pozemské dokonalosti.

Jednoho dne, když Benedikt rozjímal ve své jeskyni, přilétl k němu kos. Pták byl tak dotěrný, že křídly takřka tloukl do obličeje poustevníka. Kdyby on chtěl, mohl jej prostou rukou polapiti.

Ten, kdo je s Bohem ve spojení, lehce pozná, co je od ďábla a jakým způsobem se před ním ubrání. Benedikt použil své jediné zbraně. Učinil nad ptákem znamení kříže, aby se zbavil dotěry.

V stejném okamžiku, kdy pták odletěl, odhodil satan svou masku a na ubohého přítele Božího přikvačilo tak silné pokušení tělesné, jakého nebyl dosud zakusil. K tomu všemu zde byl sám a vyčerpán bděním a ustavičnými posty.

V představě mu procitl obraz ženy, kterou kdysi viděl. Za jakých okolností a kde, nevíme. Sotva to však bylo u jinocha tak vyrovnaného při hříšné nějaké příležitosti. Je možná, že označení kosa v jeho mateřštině — merula — bylo v nějakém vztahu k jejímu jménu nebo osobě, neboť pokušení následovalo ihned po odehnání podivného ptáka.

U sv. Řehoře, který se zmiňuje o této příhodě, je nápadné, že zdůrazňuje jméno ptáka — merula. Ještě v VII. století žila totiž v Římě na Eskvilinu význačná a bohatá rodina Merula.

Byly v tomto domě mladému Benediktu za jeho pobytu v Římě položeny nějaké nástrahy, které se ho sice zevně dotkly, kterým se však s milostí Boží vyrval? Ďábel s oblibou opakuje svá pokušení, zvláště pak tehdy, kdy jich člověk neočekává. Peklo rádo pracuje s překvapeními a netušenými útoky. Snad byla dcera vznešeného domu Merulova vyhlédnuta Benediktovi jeho rodiči za životní družku, on však, touže po vyšších cílech, zpřetrhal v pravý čas pouta, která se počala kolem něho ovíjet.

*

Vzpomínka v Benediktovi probudila tak náhle a tak mocnou touhu po lidské lásce, že vycvičený asketa už už podléhal. Pomýšlel na to, že opustí svou jeskyni.

V tomto okamžiku probuzení žádosti se mu mohlo zdáti jeho prodlévání na poušti planým a neplodným. Neopustil přec svět proto, že by byl nenáviděl lidi.

Byli sice takoví asketi, ale nemůže dokazovat Bohu lásku, kdo nenávidí člověka. Takový sloužil na poušti své ješitnosti, ale ne Bohu. Jeho oběť se tedy nemohla líbit.

Byli také asketi, kteří odešli na poušť, neznajíce dokonale svou lidskou přirozenost. Těch se mohl ďábel lehce zmocnit a probudiv v nich smyslnost, vylákal je z největšího odříkání do nejpustšího víru světské hříšnosti.

Benedikt však nepatřil k žádné z těchto skupin nepravých poustevníků. Jej vlákala do pouště skutečná láska k Bohu a ke ctnosti. Nehledal sebe, nýbrž Boha. Avšak i on, kterého Bůh zpracovával pro velké úkoly, které mu chtěl uložit, musil pocítit, že dlí dosud na zemi a že Bůh od něho požádá, aby mu obětoval i svá přirozená práva, která mu stvořením sám odevzdal.

Jistě, že ve svém nerušeném přemítání po tři léta v jeskyni, zalétal svými myšlenkami i ke svým drahým, které opustil a které ve svých modlitbách představoval Bohu. Láska k Bohu nezahání, co je s Ním ve spojení! Je možné, že v těch vzpomínkách se mihala i čistá postava a usměvavý a milý obličej dívky. Až dosud však nebyl jí zneklidněn.

Teprve při zjevení se toho podivného ptáka se ozvalo v něm mocně to, co láska ke ctnosti dosud tak lehce tlumila.

Ďábel jej lákal, aby zanechal svůj skrytý život, z kterého přec nikdo nic nemá, a raději založil rodinu, kte-

rou by mohl vychovávat podle své chuti. Peklo jistě cítilo, že mu v Benediktu roste mocný nepřítel, a proto se snažilo strhnout jej s výše, na které stál. Nejobyčejnější místo, na které útočí, je přirozenost člověka. Nepřišlo jistě ihned s hříchem, nýbrž s rozumovými důvody, kterými ani svět nešetří ve svých radách služebníkům a služebnicím Božím.

I Bůh chtěl mít z Benedikta otce, ale duchovní rodiny, která Bohu, Církvi a světu bude moci užitečněji sloužiti, než je toho schopna i nejlepší rodina křesťanská.

Đábel, který toto pokušení s dopuštěním Božím nastrojil, chystal se už mnout si radostí své špinavé pracíky, avšak ani Nebe nebylo bez účasti v tomto rozhodném okamžiku.

Milost Boží se dotkla srdce čistého jinocha a on s rozhodností sobě vlastní, shodil se sebe své kožené roucho poustevnické a vrhl se nahý do trní a žhavých kopřiv před svou jeskyní. Tak dlouho se nechal trny zraňovat, až tělesná bolest uhasila smyslný žár. Kolik dní a nocí ještě pociťoval své rány!

Věru, heroický to lék proti smyslnosti!

Od těch dob už něco podobného Benedikt nezakusil.

Kolik jiných poustevníků a asketů opustilo v podobném pokušení svou stezku dokonalosti, když už byli skoro u cíle!

Když po sedmi letech přišel sv. František z Asisi v místa slavného vítězství Benediktova, nasázel místo trní růžové keře. Líbezná legenda tomu však chce, že sv. František znamením kříže proměnil trny v růže.

Prvním přirozeným trestem za přestoupení přikázání Božího v Ráji byla probuzená smyslnost. Až do tohoto okamžiku byli Adam a Eva jako děti prostí a nevinní.

Ti, kteří byli pro sebe stvořeni, aby jednou spolu žili v nebesích, jsou si teď navzájem vnadidlem pekla. Až do konce věků tohoto poskvrněného světa budou pod tím trpěti. Zřídka budou muž a žena na sebe pohlížet nebeským zrakem.

Panickost a panenskost nezahanbují však ty, kdož jsou ve svátostném manželském spojení. I manželství, vznešeně a odpovědně chápané, je zřízením Božím, ve kterém muž a žena mohou vzájemnou láskou a oddaností dosáhnout vysokého stupně svatosti. Církevní dějiny znají četná taková spojení.

Bůh však v mnohých jedincích vyvolává touhu po naprosté tělesné neporušenosti, používá jich pro své plány a chystá zvláštní odměnu. Takoví sublimují vrozené sobě cítění v nadpřirozené touhy.

*

Benedikt, který něžně lnul k panenské Matce Ježíšově, jak to dokazoval její obraz, dlouho uchovávaný na místě, na němž v Římě žil, jenž zanechal doma nevinnou sestru Školastiku, jenž miloval svou ctnostnou matku a svou dobrou chůvu, neprchal před představou Bohem stvořené ženy, nýbrž před ďábelským malováním jejího obrazu.

S milostí Boží se mu to povedlo. Od toho okamžiku byl schopen zabývat se každým člověkem jako drahoucennou nádobou Boží.

Každý asketa, kterým ve skutečnosti může býti jenom člověk zcela normálně vyvinutý a cítící, musí se ve svém životě podívat alespoň jednou své přirozenosti tváří v tvář a vyřešit svůj postoj ke druhému pohlaví.

Nestačil by mu však pouhý strach před peklem, aby byl schopen nésti zlaté okovy Čistoty. Musí si zamilovat tuto andělskou ctnost a nalézat rozkoš v jejím uplatňování.

Čistota září jen tam, kde je milována a dává sladké rozkoše tomu, kdo je u ní hledá. Bez Čistoty není svatosti. Bez lásky k Čistotě není klidu pro přejemný květ svatosti, kterému se nedaří v bouřích smyslů.

*

Jak silný a zároveň měkký musil být pohled mladého Benedikta, když po nejurputnějším svém boji vstal se země jako vítěz, na těle rozdrásán, ale v duši kliden a spanilý!

Celé Nebe shlíželo na ten zápas, neboť na něm záviselo, zda bude bojující jinoch Požehnaný pro sebe a celé lidstvo.

Čest a sláva Vítězi!

Za tři roky si Bůh zpracoval a vychoval pro své plány svého Vyvoleného. Mezi tvrdými skalami jako by rozdrtil na prach původní přirozenost Benediktovu a uhnětl z ní člověka nového, vysvobozeného z tíhy života starého.

Ticho a samota jsou školy, kterými musí projít, kdo chce jasně poznat svůj cíl.

Na dně sluje žil teď dozrálý muž, jenž hleděl kolem sebe očima naplněnými nadpřirozeným světlem, které se zdálo pronikat všecko stvořené až k podstatě.

To byl okamžik, kdy Bůh chtěl Benedikta světu opět vrátit. Z žáka se měl stát mistr!

*

Daleko od jeskyně Benediktovy si připravoval jakýsi kněz o Hodu Božím velikonočním sváteční oběd. Bůh

se mu zjevil a pravil: »Ty sobě strojíš lahůdky, zatím co můj služebník trpí v jeskyni velký hlad!«

Kněz okamžitě sebral, co připravoval sobě, a vydal se, aby vyhledal služebníka Božího v jeskyni, která mu byla zjevena. Musil se dlouho plahočiti po úbočích skal a stráních, prolézal houštinami a slujemi, až konečně našel hledaného v jeho jeskyni.

Pozdravili se spolu a podle krásného zvyku prvních křesťanů se pomodlili dříve, než se dali do hovoru. Pak se k sobě posadili.

Mladý poustevník byl potěšen, že vidí po tak dlouhé době člověka a k tomu ještě sluhu Božího. Kněz pak se radoval, že našel toho, ježž Bůh asi velmi miluje, když se tak o něho stará.

Vyměnili spolu sladká slova o Bohu. Na to kněz rozložil své zásoby a vyzval Benedikta: »Nyní pojezme, neboť dnes jest Hod velikonoční!«

Muž Boží, který neměl ve své samotě tušení o tom, že Církev opravdu slaví právě Velikonoce, odvětil mu roztomile se zdvořilostí, která prozrazovala římského šlechtice: »Ano, pro mne jest dnes Hod velikonoční — opravdové Přejití Páně — neboť se těším z tvé návštěvy!«

Bylo mu, jako by kolem něho, jenž tři roky dlel takřka v hrobě, v osobě kněze šel sám Pán Ježíš. Návštěvou jeho jako by byl vzkříšen a vrácen mezi živé.

Zbožný kněz však znovu jej ubezpečil, že nemyslí svá slova obrazně: »Opravdu slaví Církev dnes Vzkříšení Páně, a proto se pro tebe nesluší, aby ses postil. Z toho důvodu jsem pak Bohem k tobě poslán, abychom spolu pojedli těchto pár darů.«

Chválili tedy dobrotivého Boha a přinesený pokrm bratrsky snědli. Kořenili jej hovorem o lásce Boží, která se stará o ty, kteří Její milují a Jemu slouží.

Hodný kněz se vrátil ke svému kostelu a vyprávěl s nadšením kdekomu o muži Božím v jeskyni.

*

Tato rozkošná příhoda, která připomíná zázračné nasycení proroka Habakuka nebo hodování velkých poustevníků Pavla a Antonína, ukazuje podstatu pravého poustevnického života.

Není to nenávist k lidem, škarohlídství, podivínství a nervosita, které vyhánějí do pouště, nýbrž touha po vroucnějším obcování s Bohem a útěk před hříchem.

Do pouště neutíkají slaboši, neboť by v ní zahynuli, nýbrž hrdinové, kteří se naučili v bratrském společenství bojovat proti světu, ďáblu a tělu. Přinášejí velkou oběť, zbavují-li se přítomnosti těch, s kterými jsou spojeni pokrevností Adamovým a mystickým tmelem Krve Kristovy.

Chápeme radost Benediktovu při spatření člověka po dlouhých měsících samoty. Tím větší pak byla jeho radost, jelikož se za tu dobu naučil přistupovat ke všemu stvoření se strany Boží, poznáváje tak jeho skutečnou metafysickou cenu.

Ve světle Božím je všechno mnohem krásnější a cennější! I zrnko písku chová v sobě zázraky krásy Boží!

*

Jak je však možné, že Benedikt takovou dlouhou dobu dovedl postrádat přímého spojení s Církví a jejími Svátostmi, takže ani nevěděl, že jsou právě Velikonoce a že všichni věřící se radují ze vzkříšeného Spasitele?

Bůh dovede své vyvolence sytit duchovně přímo ze své ruky. Jejich každý den je velkým svátkem, takže nerozlišují mezi vigilií a vlastní slavností.

Církev vědomě ponechávala tyto svaté poustevníky v jejich samotě, znavši vysoké jejich ideály a zásluby.

Byla přesvědčena o jejich zvláštním vedení Bohem, ponechávajíc je mimo svou disciplinu.

Přes to asi Benedikt pocítil při spatření kněze touhu po bohoslužebném životě křesťanově. Později ve své Řeholi kladl bohoslužbu na první místo a nedovoluje, aby se něčemu jinému dávalo před ní přednost.

Ještě jiným způsobem Bůh prozradil úkryt Benediktův. Pastýři, kteří pronásledovali vlka nebo medvěda, jenž jim hubil stáda, nebo hledali zaběhlé dobytce, přišli náhodou do jeskyně muže Božího.

Zprvu jej pokládali za hledanou divokou zvěř, neboť skrze křoví jej spatřili ve zvířecí kůži oděného. Když v něm ke svému údivu poznali člověka Bohu oddaného, žádali od něho poučení.

Vyrovnaná povaha mladého muže, jenž jim s velkým zápalem hovořil o tom, že se nemá dávat ničemu přednost před láskou ke Kristu, mocně je k sobě lákala. Bůh mu dal asi poznati, že jeho úkol pozůstává nyní v poučování druhých. Nehledal si tedy novou jeskyni, kde by mohl zase lidským zrakům uniknout. V poušti vyrostl ve vůdce jako Mojžíš a Jan Křtitel.

Pastuchové přicházeli stále častěji a přiváděli i jiné. Za duchovní potravu, kterou je sytil, nosili mu hmotný pokrm a jiné potřebné věci. Slova jeho u nich nezůstala neplodná, nýbrž proměnila je s jejich hrubou a divokou povahou v poslušné ovečky Kristovy. Počal to, v čem později pokračovali jeho duchovní synové mezi barbarskými národy.

Jeho pověst se rychle šířila do celého okolí a z Benediktovy jeskyně jako by sálalo neviditelné, ale přes to pronikavé světlo svatosti. Lid počal jeskyni nazývat svatou — *sacro speco* — a cesta k ní byla velmi brzy vyšlapána zástupy, dychtícími spatřiti mladého Světce.

OPAT

Benedikt dosáhl asi svého třiadvacátého roku, když Bůh ukončil jeho poustevnický život. Množství lidí, kteří ho teď vyhledávali, pokládal za prst Boží, který mu ukazoval nové úkoly. Během tří let svého spojení s Nebem uzrál duševně i tělesně.

Postavou byl podle pozdějšího podání velký a urostlý, třeba právě v době svého tělesného růstu žil neúměrně přísně; slabé a choré tělo by takového přemáhání nevydrželo. Duševně sice už před tím ukazoval předčasnou zralost, nyní však nabyla jeho povaha pevnosti a vážnosti, při tom však jednoduchosti a cudnosti, takže musil působit na druhé už svou přítomností. Styk s Bohem a anděly vyzařoval z celé bytosti, z jeho pohledu, slova a každého pohybu.

Tím, že Benedikt věnoval teď část svého času poučování druhých, nesestupoval s výše, na kterou jej postavila Milost během tří let skrytého života.

Dospěl k tomu, že mohl jako anděl stále patřit na Boha a při tom současně sloužit jeho dítkám.

Aby mohli k němu lidé spíše docházet, opustil svou skrytou jeskyni, sestoupil níže k jezírkům a našel si tam ve skalách nebo zříceninách vily Neronovy nový příbytek.

O svatosti mladého poustevníka dozvěděli se také mniši ve Vicovaro, které leželo mezi Tivoli a Subjakem. Klášter, zasvěcený svatým Kosmu a Damiánovi, nalézal se nad řekou Anio na skalnaté stráni, ve které byly

příbytky mnichů buď v přirozených nebo vydlabaných jeskyních. Tento podivný klášter tvořil tak jakousi tvrz, která byla bezpečným útočištěm v neklidech pátého a šestého století. Ještě dnes se nalézá klášter v tom stavu, ve kterém jej spatřil Benedikt. Jen několik otvorů pro světlo je navenek zřejmo. Přístup je shora po neobyčejně strmé skále.

Nevelké cely, které nejsou položeny v jedné rovině, ukazují dosud dvě lavice vysekané do stěn. Podobně získali mniši i v refektáři sedadla kolem stěn. Stůl byl vytvořen ze živé skály, navrch uhlazené, s prosekanou kolem cestou. V nižším poschodí, k němuž vedou stupně, byl z větší jeskyně vytvořen kostel. Dosud jedna z cel nese jméno sv. Benedikta.

★

Mnichům ve Vicovaro zemřel představený, a proto připadli na myšlenku povolat si za jeho nástupce Benedikta. Nebyla to ani tak touha, aby je vedl světec k výšinám dokonalosti, jako spíše přání, aby mohli tuto dokonalost před světem předstírat, majíce za představeného světce široko daleko obdivovaného.

Benedikt znal bezpochyby nespořádaný život této mnišské obce, která byla jakousi směsí poustevnictví a cenobitství podle orientálních vzorů. Dlouho odmítal vyhovět jejich přání, s podotknutím, že jeho a jejich mravy se spolu nesrovnávají. Naposled však přec jen svolil a přišel mezi ně, doufaje, že se snad nechají napravit.

Uspořádání klášterního života samo asi vedlo k tomu, že si mniši žili podle své osobní vůle. Bydlili v jednotlivých jeskyních a scházeli se pouze do větší jeskyně, která byla upravena za oratoř, a do jiné, která jim sloužila za jídelnu. Nebyli-li představený dost rázný, žil si každý

jak se mu líbilo. Sv. Benedikt později varuje ve své řeholi před takovými »sarabaity«, jak se v Orientě nazývali podobně žijící mniši.

Netrvalo však dlouho a bylo patrné, jak pro svatého opata, že se nemýlil, pak-li prvotně odmítal, tak pro darebné mnichy, že se zmýlili, jestli myslili, že skryjí své divoké mravy za svatost svého představeného. Zdál se jim hrozným a nesnesitelným, neboť nemilovali to, co on. Tak by se mohli pro nehodného člověka státí nenáviděnými i andělové, kteří celou svou bytostí slouží Bohu.

Zvrhlí mniši se rozhodli ke zločinu, aby se zbavili nepříjemného karatele.

Když se shromažďovali jednou kolem svého kamenného stolu a podle zvyku měli podat svému duchovnímu otci pohár k napití, přimísili do nápoje jedu. Benedikt, jak bylo krásným křesťanským obyčejem, všechno předem žehnal křížem. Když tedy natáhl ruku a kalich žehnal, nádoba se smrtí se pod tímto znamením života rozbila, jako by do ní uhodil někdo kamenem.

Benedikt, který poznal, co se mu nastrojilo, se zvedl s důstojnou vážností a všechny mnichy svolav, klidně jim řekl: »Bůh vám budiž milostiv! Co jste chtěli učiniti? Což jsem vám předem neřekl, že moje a vaše mravy se nersrovnávají? Jděte a přiveďte si opata podle svého srdce, neboť nemohu s vámi nadále zůstat!«

Opustil divoké stádce, které nechtělo jít za ním. Zvolilo si ho za svého pastýře, a přes to se ho chtělo zbavit hrubým zločinem.

Vrátil se do své milované jeskyně a opět tam žil sám, nořiv svou duši do přítomnosti Boží.

Bůh s ním měl však jiné úmysly.

Jinoši a dospělí muži, kteří přicházeli obdivovat mladého světce, brzy se nadchli jeho příkladem. Nezkažená duše lidská celou svou bytostností touží po dokonalosti. Jestliže pak zahlédne skutečněný vzor svých tužeb, vrhá se okamžitě po něm.

Zvláště mládí je schopno největších heroismů. Bezstarostně opouští domov a všecko, co je k němu poutalo. Dobře při tom vycítuje, že nezůstává nikomu ničeho dlužno, neboť s výšin dokonalosti nazírá lépe na všechny své povinnosti k tvorům a k celému světu.

*

Benedikt poznal, že Bůh jej nemíní už dále ponechat o samotě a že od něho žádá, aby sděloval jiným, čemu se sám za vedení nebes naučil.

Pro zástupy jej vyhledávajících jinochů a mužů, a zdá se i v okolí roztroušených zbožných mnichů, kteří toužili po dokonalém životě, postavil v největší blízkosti své jeskyně a na troskách Neronova paláce dvanáct klášterů; vždy pro dvanáct mnichů s představeným v čele. Sám bydlil v jednom klášteře, nade vším dozíral a ve své osobě všecko spojoval. U sebe ponechal jen několik žáků, kteří se zdáli zvlášť schopnými pro další výchovu, a veškerý mladý dorost.

Každý z dvanácti klášterů byl malou rodinou pro sebe, s opatem jako otcem včele, celá pak mnišská osada pohlížela na sv. Benedikta jako na svého společného učitele a mistra, jehož slovo všecko rozhodovalo, jehož péče se o všechny starala a jehož živý příklad byl normou řeholního života.

Podkladem pro toto zřízení společného života mu byly orientální kolonie mnišské, jejichž život byl znám i na západě. Vzor si pro takovou mnišskou obec mohl vzít z Kassiana. Abate Tosti vyslovil velmi přijatelnou

myšlenku, že sv. Benedikt řídil zprvu svou mnišskou obec asi regulí sv. Basilia, kterého sám ve svém zákoníku nazývá »naším svatým Otcem«.

Benedikt proměnil svůj život poustevnický v klášterní. Posilněn samotou, dovedl být vůdcem druhých. Je možné, že už na tomto místě po příkladu jiných učitelů duchovního života sepsal jakési počátky své Řehole. Ta se sice v ohledu zevní organizace řeholního života velmi lišila od potomní Řehole, sepsané na Monte Cassinu, v pěstování ctností se s ní však jistě shodovala.

*

Neznáme sice dnes už přesně místa těchto klášteríků, ale tradice nám zachovala alespoň jejich jména. Většina těchto jmen ukazuje na původ orientální a tím i na to, že Benedikt s velkou úctou pohlížel na východní vzory mnišské, které v určitém smyslu napodobil.

Klášter poblíž jeskyně na břehu jezera, v němž podle tradice Benedikt sám s několika vybranými žáky bydlil, byl zasvěcen sv. Klementu. Další klášter byl zasvěcen sv. Kosmu a Damianu. Ještě dnes trvá, avšak zasvěcen sv. Školastice. Ostatní kláštery nesly jména: Panny Marie (dnes sv. Vavřince z Fanello), sv. Michala, sv. Jeronýma (místo jeho trosek se dnes nazývá Rocca di Boso), sv. Jana Křtitele, sv. Ondřeje od života věčného, sv. Viktorina, sv. Blažeje, sv. Donáta, sv. Maří Magdaleny a sv. Anděla (Michala). Opodál ještě jeden klášter sv. Michala.

Lid začal toto údolí, naplněné bohabojnými mnichy, brzy nazývat »Svaté Údolí«. Tak na místě pustých orgií Neronových, které Boha urážely, počala se zvedat vůně oddaných modliteb.

K založení této osady mnišské byl sv. Benedikt povzbuzen asi příkladem sv. Sáby, který v blízkosti Jeru-

salema, na stráních hluboké prorvy Kedronského údolí, jež se prudce svažuje k Mrtvému moři, postavil pro stopadesát mnichů různé budovy. Dole v údolí stála budova noviců. Také tento světec žil původně jako poustevník v opuštěné jeskyni.

*

Žáci Benediktovi našli v hrozných roklích i ve zříceninách vily Neronovy dosti kamení pro stavbu svých klášterů, ale sotva v takové hojnosti i potravu. Žili tam přísným odříkavým životem podle vzoru svého mistra.

Ačkoliv se po celé Italii valily bouře politické, mnišská kolonie Benediktova požívala pro svou nedostupnost nerušeného klidu. Sláva její však přesto pronikla daleko do okolí, což patrně z toho, že Benediktovi byli svěření ve výchovu k službě Boží i synkové urozených pánů. Tak patricij Tertullus, který měl poblíž Subjaka pozemek (později na něm byla postavena svatyňka Mentorella) a měl tak možnost se seznámit se svatým mužem, přivedl do této skalnaté pouště svého syna Placida, skutečné ještě dítě. Podobně svěřil Benediktovi i jiný šlechtic, Equitius, svého syna Maura. Oba tito jinoši se stali pro svou tvárnou duši zvláště oblíbenými žáky svého mistra, jenž je podržoval ve své blízkosti.

Jejich svatost, Církví ověřená, je pochvalou jejich učitele. Jejich prodlévání v blízkosti svatého muže od útlého mládí prozrazuje kouzlo Benediktovy bytosti, z níž vyzírala nejen vážnost svatého života, avšak i nehmotná radost a něha, jež jsou nerozlučnými družkami svatosti.

Byl již velmi starý zvyk v Církvi, že rodičové odevzdávali záhy své syny kněžím do výchovy pro kněžský stav. Tak jako kmotrové činili při křtu slib za křtěnce, tak v tomto případě slibovali rodičové za své nedospělé

syny, že je věnují službě Boží. Takovi hošící obdrželi svěcení na lektora, jak ještě dnes můžeme vyčíst z náhrobních kamenů v katakombách. Když přicházeli do let, kdy byli sami schopni usuzovat, ve svém čtrnáctém nebo patnáctém roce, byli odesláni domů, aby se teď samostatně rozhodli, chtějí-li se opravdu stát kněžími.

Tento zvyk byl podle řehole sv. Basila i v jeho řádě. V Itálii neznaly kláštery tohoto zřízení. Jedině k Benediktovi byli přiváděni a od něho byli v klášteře vychováváni tito mladí obětní beránkové, zvaní »oblati — obětovaní«.

*

Pověst o sv. Benediktu, o zázracích, které si lid o něm vypravoval, o kvetoucí osadě Bohu sloužících jinochů a mužů se nesla rychle celou Itálií. Není možné, aby o ní nezaslechla Školastika, sestra Benediktova. Tak poznala místo pobytu svého zmizelého bratra.

Je pravda, sv. Řehoř nám nevypráví nic o tom, že by Školastika přišla už do Subjaka za svým bratrem. Zmiňuje se o ní teprve, když se Benedikt zdržoval už na Monte Cassinu. Toto mlčení však neznamená popírání.

Velmi úctyhodná a nejvýš pravděpodobná tradice mluví o tom, že Školastika se vydala za svým svatostí proslaveným bratrem už do údolí Subjackého. Její jméno se zde zachovalo v titulu jednoho z nejslavnějších klášterů, jenž dříve nesl jména sv. Kosmy a Damiána.

V r. 520 bylo jí už čtyřicet let, v kterémžto věku podle nařízení papeže Lva I. se směla závazně zasvětit jako panna Bohu. Třeba byla Bohu oddána od nejútlejšího mládí, nyní teprve mohla obdržet závoj jáhenky.

Jistě nemeškala a přišla, aby v blízkosti svého bratra vedla s ním podobný život, tak jako od raného mládí se spolu dělili o všechny krásy svých stejně zladěných duší.

Asi patnáct kilometrů od Subjaka, v nynějším klášteře sv. Petra v Rocabotte, usadila se Školastika a sdružovala kolem sebe stejně nadšené panny. Jejich obec mohla být ze Subjaka zcela dobře sv. Benediktem spravována a vedena.

*

K svatému muži přicházeli mladíci ze všech vrstev. Příklad jedněch působil i na druhé. Za mnohým přišel druh jeho mládí. Každý však neměl vždy dobře uváženo, co v poušti u Benedikta hledá. I nuda se mohla takového mladého člověka zmocnit. Jsa postaven uprostřed duchovních krás, nedovedl jich ochutnávat.

Tak vypráví sv. Řehoř, že v jednom z Benediktových klášterů, v němž byl představeným Pompejanus, měli mladého mnicha, který nedovedl setrvat v meditaci. Benedikt totiž po příkladu orientálních mnichů zavedl po ukončení bohoslužby krátké rozjímání v kleče. Jeliž se po celou dobu modlení žalmů stálo, ukládalo to tělu dosti velké přemáhání.

Mnich Pompejanův, místo aby s ostatními poklekl k rozjímání, vytratil se tiše ven a zde lelkoval, zatím co se jeho spolubratři ve svých srdcích obírali ještě sladkostí, kterou nashromáždili před tím společnou modlitbou.

Pompejanus těkavého mnicha několikrát napomenul. Když to nepomohlo, přivedl jej před Benedikta. Ten jej přísnými slovy pokáral pro jeho nepřístojné chování, které se nehodilo pro člověka, jenž měl nade všecko milovat Boha.

Na mnicha působilo toto pokárání jen po dva dny. Třetího dne počal být opět těkavým. Když to Pompejanus oznámil Benediktovi, vzkázal mu tento: »Já přijdu a sám ho napravím!«

*

Benedikt vzal s sebou účelivého žáka Maura a odebral se do kláštera Pompejanova. Zde se zúčastnili společných modliteb. Na jejich konci, když ostatní poklekli k rozjímání, mladý mnich se opravdu vytratil. Benedikt při tom spatřil, jak mnicha táhne za šat ven jakási černá postavička.

Sv. Benedikt pravil šeptem Pompejanovi a Maurovi: »Vidíte, kdo ho odvádí?«

Když tito musili doznati, že nikoho nevidí, vyzval je svatý muž: »Modlete se tedy, abyste i vy viděli, koho tento mnich následuje!«

Po dvou dnech modliteb spatřil černou postavičku pouze Maurus, Pompejanus však ne, neboť Bůh udílí své milosti podle své vůle. Je jasné, že pod touto představou dal Bůh zříti, co se neviditelně dělo ve smyslech těkavého mnicha a jak nepříjemnou je pro peklo společná modlitba řeholníků.

Když pak následujícího dne Benedikt vyšel po skončení modlitby ven a našel opět mnicha, jak se zabývá zbytečnými věcmi, uhodil jej prutem. Byl by to často opravdu jediný dorozumívací prostředek pro ty, kdo neslyší mluvenou výčitku.

Od toho okamžiku byl mnich ze své těkavosti vyléčen. Bylo to, jako by zlý duch byl sám zasažen ranou Benediktovou.

*

O malém Placidu a jeho vlohách k svatosti svědčí příhoda, o které se zmiňuje sv. Řehoř.

Tři z dvanácti klášterů, které Benedikt zřídil v pustině Subjaka, byly postaveny vysoko na skále. Mniši musili konati každodenně namáhavou a na svazích skal jistě i nebezpečnou cestu pro vodu až ku břehu jezera. Vypravili se tedy ke svému duchovnímu vůdci a s dětinnou důvěrou si mu postěžovali. Navrhovali, aby se

kláštery postavily jinam. Benedikt je těšil a sliboval pomoc.

V noci poté vzal s sebou hošíka Placida a odešel s ním tajně na vrchol skal do blízkosti trpce zkoušených klášterů. S jakou asi radostí se hodný hošík účastnil této tajné výpravy! Se stejnou ochotou se jal modlit, když jej k tomu Benedikt vyzval.

Oba setrvali dlouho na modlitbách. Po nich položil svatý opat na tom místě tři kameny na sebe a vrátil se opět nepozorován do kláštera s hochem, kterého zaučoval, jakým způsobem se na nebi vymáhá pomoc.

Když pak znova přišli k Benediktovi mniši oněch klášterů, poslal je na označené místo, kde se v noci s Placidem modlil a řekl jim: »Jděte na tu skálu, naleznete tam tři kameny. Ryjte v zemi na tom místě, neboť všemohoucí Pán dovede dáti vytrysknouti vodě na vrcholu hory a tak vás zbavit obtížné cesty.«

Když se odebrali na označené místo, toto už vodou mokvalo, a když tam vydlabali jámu, naplnila se brzy pramenitou vodou, která tam až dosud vyvěrá!

Mniši obdivovali ve svém Otci sílu Mojžíšovu, který dal vyraziti vodám ze skal; jakýsi novodobý učenec však dělá z Benedikta proutkaře!

*

Světec přijímal za své žáky nejen syny urozených, ale i prosté žadatele, nejen Římany, ale i barbary, jen když projevovali upřímnou vůli Boha hledat.

Tak měl ve své družině i barbarského Gotu, ke kato-
lictví obráceného ariánského vojáka, jenž přišel s ostatním vojskem do země, kterého velmi rád přijal, neboť projevoval známky pravého povolání. Byl sice jednoduchý a nevzdělaný, ale upřímný hledač Boha. Mohli se

na něm žádat asi jen hrubší práce, ty však konal se zá-
palem poctivého dělníka.

Jednou byl poslán, aby pod dohledem Maurovým vy-
sekával na břehu umělého jezera houštiny. Místo mělo
být upraveno pro zahradu. Do ruky mu dali nástroj
podobný srpů, jenž byl připevněn na dřevěném držadlu.
Práci konal s takovou horlivostí a k ranám se rozpráhal
s takovou silou, že mu pojednou železo nástroje odletě-
lo od topůrka a zmizelo ve vodě.

Jelikož zde byla voda hluboká a tvořila nebezpečné
víry, stál Gota celý zděšený a bezmocný na břehu. Pak
s velkým nářkem šel žalovat své neštěstí dohlízejícímu
Maurovi a prosil, aby mu byl určen trest pro škodu,
kterou učinil klášteru, neboť měl ctnost chudoby, kterou
Kristus blahoslavl.

Maurus věc sdělil Benediktovi, který byl tak dojat
dětinou bolestí barbarovou, že vzal prázdné topůrko
a podržel je pod vodou. Železo ihned vyplulo ode dna
a spojilo se samo s topůrkem.

Pak odevzdal celou sekeru tomuto velkému dítěti a
pravil: »Pracuj teď a nebuď už smuten!«

Nebe plýtvá rádo zázraky při činech lásky. Noha
srdce Benediktova se neumenšila léty osamoceního a
drsného života, nýbrž ještě více uzrála v paprscích Bo-
žích.

Světec vykonal zázrak podobný Eliseovu na břehu
Jordánu, jak je líčeno ve čtvrté knize Královské.

*

Svatý Řehoř se zmiňuje ještě o jedné rozkošné přího-
dě, která se stala u jezera v Subjaku.

Hošík Placid byl jednou poslán s nádobou do jezera
pro vodu. Byla to práce, na kterou toto dítě stačilo. Ve

své mladistvé živosti a neopatrnosti se nahnul přes příliš se strmého břehu. Nádobu mu vyklouzla a když se po ní natahoval, spadl sám do vody. Jelikož byl v těch místech silný proud, byl hošík brzy odnášen od břehu k nebezpečnému stavidlu, přes něž se voda vrhala do hloubky.

Benedikt, který dlel ve své cele, viděl v duchu, co se stalo u jezera. Zavolal Maura, který byl stále ochoten posloužit svému Vůdci, a řekl mu: »Běž rychle! Dítě padlo do vody a proud je unáší!«

Maurus prosil o požehnání, jak si navykl před každým uloženým úkolem, utíkal k vodě a aniž si toho uvědomil, dospěl po vlnách až k hošíkovi, chopil jej za vlasy a vytáhl na břeh. Tam teprve oba zpozorovali, že Maurus vlastně krácel po vodě.

Vypravovali příhodu sv. Benediktovi. Ten ji připisoval poslušnosti Maurově. Jinoch se tomu bránil, neboť prý nepostřehl, že chodí po vodě. Tento spor pokory rozhodlo zachráněné dítě, které tvrdilo, že vidělo nad svou hlavou melotu, plášť svatého otce, který je vytáhl a zachránil. Byla to tedy i svatost Benediktova i poslušnost Maurova, která dítě zachránila.

*

Přemoudří budou ovšem v tomto příběhu spatřovat zbožný výmysl tradice, která se snaží kolem světců nakupit zázraky, kterých zdravý rozum lidský nemůže uznat.

Je snad výmyslem i příběh sv. Petra, jenž na vyzvání svého Mistra krácel po vlnách? Jen slabost důvěry mu dala tonouti.

Svatý Benedikt ve své Řeholi, kterou později napsal, mluví o poslušnosti, která přiměje Boha k zázrakům.

Čím jiným je ona kapitola v Řeholi »Co mají činiti mniši, když jim bude nařízeno něco nemožného?«, než návodem, jak konati zázraky?

*

Věhlas Benediktův vábil pokorné, ale trápil a hryzl svědomí pyšných.

Poblíž mnišské obce Benediktovy, na druhé straně Neronova jezera, bydlil kněz Florenc. Ten, když pozoroval zástupy lidu, které vyhledávaly Benedikta, žárlil na úctu, které požíval v širokém okolí muž Boží pro svou svatost. Chtěl se těšit ze stejné vážnosti a zájmu, aniž se snažil získat si jich dokonalým a ctnostným životem.

Jako láska je květem Nebe, tak žárlivost je plodem pekla.

*

Nehodný kněz dospěl svou nenávistí a žárlivostí tak daleko, že se chtěl zbavit svého svatého soka jedem. Znaje tajné praktiky svého století a zvrhlé mravy byzantských dvořenínů, vyhlédl si za nositele zhoubného jedu chléb posvěcený při mešním obětování. Byla to t. zv. eulogie, kterou v prvních stoletích posílali obyčejně kněží nebo biskupové těm, kterým chtěli vyjádřit úctu a lásku.

Benedikt přijal od jidášského kněze otrávený chléb s díkem, ačkoliv věděl, jaká je to krmě, a odložil jej stranou pro večer. V tu dobu k němu přilétal z blízkého lesa krotký havran, jenž od svatého muže dostával pravidelně svůj podíl k nakrmení. Pro malého Placida to bývala asi zajímavá podívaná a leckterou chvíli si

s ním pohrál. Známe mnoho případů takového sblížení světců se zvířaty, která ztrácela svou divokost a plachost před těmi, kteří byli tak blízcí Stvořiteli, z jehož ruky se živila a jež Světec často zastupoval. Jako by se navrátily doby Ráje, kdy celá příroda sloužila nevinnému člověku jako svému králi.

Kolik modliteb Benedikt bezpochyby mezitím vznesl k Pánu za nehodného služebníka Božího, který místo milostí rozdával pekelnou stravu!

Když večer havran přiletěl, předhodil mu světec otrávenou eulogii a vyzval jej: »Ve jménu Pána Ježíše Krista vezmi tento chléb a odnes jej na místo, kde by jej nenášel žádný člověk!«

Pták sice rozevřel zobák, tloukl křídly o zem a poskakoval kolem jedovaté krmi, ale dával najevo, že je mu nemožno vyplnit rozkaz.

Benedikt však jej dále povzbuzoval: »Jdi, jdi, neboj se a odnes chléb, kde by jej nikdo nenalezl!«

Havran ještě otálel, ale konečně náhle popadl chléb do zobáku a odletěl s ním. Vrátil se až za tři hodiny, aby za odměnu dostal svůj obvyklý podíl.

Velkou moc má nad přírodou, kdo žije v Bohu, a všechno tvorstvo mu slouží jako svému pánu. Od této příhody vypodobňují malíři a sochaři vedle postavy Benediktovy také ochočeného havrana a Benediktini teď často chovají ve svých klášteřích tohoto jim památného ptáka.

*

Đábelský muž neustal po tomto útoku. Místo, aby se zalekl, že se mu jeho dílo ze zřejmého zásahu Božího nepovedlo, vymyslel si jiné, ještě hanebnější.

Nemohl-li zasahnouti tělo Benedikta, chtěl zničit duše jeho žáků. Když pracovali jednou v zahradě při klášte-

ře svého svatého učitele, poslal tam Florenc sedm rozpustilých děvčat, aby v nestydatém výstroji a reji skotačily před zraky mladých mnichů a tak otrávil jejich duše.

Benedikt to ze své cely pozoroval a odehnal nestoudnice. Uvažoval však, že on sám je příčinou takové pekelné nenávisti. Při tom hrozilo nebezpečí nevyzrálým povahám jeho mladým svěřencům.

*

Benedikt se rozhodl, že odejde ze Subjaka.

Florenc však nebyl toho jedinou a také asi ne vlastní příčinou. Je to zřejmo z události, která se stala bezprostředně po odchodu Benediktově z údolí.

Florenc byl právě na verandě svého domu, když se dozvěděl, že Benedikt odchází na jiné místo. To mu působilo zlomyslnou radost, takže hlasitě jásal.

Bůh však pomstil svého svatého služebníka. Pavlač se s Florencem zřítila a pohřbila ho úplně ve svých troskách. Ostatní dům zůstal neporušen. Ruka Páně zřetelně zasáhla.

Průvod Benediktův byl už několik mil od Subjaka, když jeden z učedníků, který tam zůstal a který se nazýval Maurus, podobně jako oblíbený žák světcův, myslil, že musí okamžitě dáti Benediktovi vědět tuto událost.

S radostí běžel za ním a volal už z dálky: »Vrať se, neboť kněz, který tě pronásledoval, zahynul!«

Benedikt se z toho nikterak neradoval, nýbrž se naopak zarmoutil, že jeho nepřítel tak bídně skončil a že jeho žák se z toho dokonce těšil. Uložil mu za to pokání.

Sám se však nevrátil, nýbrž pokračoval se svým malým průvodem v cestě.

*

Je zřejmo, že Benedikt odešel za určitým úkolem, který si uložil a kterým se asi před tím už delší dobu zabýval. Florenciova zášť urychlila jen uzrání jeho velkého plánu a prozrazovala mu vůli Boží, která s ním měla nové záměry.

Bůh použil nehodného kněze k tomu, že Benedikt odešel za svým konečným cílem na zemi a zřídil místo, kde se soustředil pravý křesťanský život, uprostřed vzrůstající se mravní zkázy.

Zdá se, že malé kolonie mnišské v Subjaku, které v sobě spojovaly prvek poustevnický s cenobitským, nebyly nejvyšší formou klášterního života, která Benediktovi tanula na mysli. Krajina sama ovšem jiného způsobu života nedovolovala. Toto založení Benediktovo chovalo v sobě nicméně už prvek velkého řeholního organismu. Byl to v Itálii jedinečný zjev, podobný rozrostlému mnišství v Orientě a Gallii.

Dříve než odešel ze Subjaka, provedl Benedikt malou změnu v organizaci a správě svých klášterů, která dala tušit budoucí jeho rozhodnutí.

Do klášterů usadil teď trochu více mnichů a vedle opata ustanovil ještě v každém domě převora. Tak se stala každá mnišská rodina samostatnou, zatím co dříve opati byli jakýmsi pomocníky Benediktovými a kláštery teprve vespolek tvořily celek.

*

Benedikt sám s několika vybranými žáky, mezi nimiž byl i Maurus a Placid, opustil krajinu, ve které jako poustevník začal svou slavnou dráhu světce.

V těchto místech našel klid své duše a obdržel nesčetné milosti. Jak mu tedy musela být drahá!

Zde byl skoro po třicet let nesmlouvavým sice, avšak laskavým učitelem četných následovníků, které miloval v Bohu jako své děti.

MONTE CASSINO

Ačkoliv v Subjaku žil Benedikt se svými duchovními syny takřka na prahu Říma, neukázal se už nikdy v tomto městě své mladosti. Nezúčastnil se po celou tuto dobu žádných záležitostí církevního nebo občanského života a nezasahoval do teologických bojů své současnosti, jako by žil ve skutečné poušti, která neměla žádného spojení s ostatním lidstvem. Vedl si zcela jinak než orientální mniši nebo mniši malých italských klášterů, kteří stáli vždy v popředí půtek, jež hýbaly církevními příslušníky.

R. 514 zemřel velký trpitel na trůně papežském Symmachus a na jeho místo nastoupil Hormisdas, kterému se podařilo odstranit pětatřicetileté schisma Akacia, ctižádostivého a pyšného cařihradského patriarchy. Římská Církev povstala opět v celém svém lesku. Císař Justin, jeho rodina, mezi ní i potomní císař Justinian, cařihradský patriarcha a mnoho vznešených Řeků, poslali z radosti nad usmířením do Říma spoustu drahocenných darů, které byly vystaveny u hrobu sv. Petra na odiv. Gotský král Theodorich tam daroval dva stříbrné svíce po 70 librách váhy. Chlodvík, francký kníže, obrátil se ke katolictví a poslal sv. Petru svou korunu, posázenou nádhernými drahokamy.

Když se Hormisdas r. 523 rozžehnal s životem, netušil nikdo, že se poměry pro Církev náhle změní. Jan I. (523—526) zemřel jako mučedník, jsa utýrán Theodorichem, který konec svého života poskvrnil mnohými

zločiny. Gotský ariánský král, který po třicet let zajišťoval Římu a Itálii mír a blahobyť, ztratil pojednou svůj geniální politický instinkt. Vida, že se císař Justinian spojuje s papežem proti ariánům, uvrhl Jana I. do vězení v Ravenně, kde věrný zástupce Kristův podlehl útrapám.

Smrt Theodoricha r. 526 byla počátkem dlouho trvajícího zmatku.

O všech těchto událostech církevních a světských mohly přijít do Subjaka lehce zprávy přes Tivoli, římské letovisko. Svatý Benedikt byl se svými kláštery už dostatečně znám v Římě u papeže, kleru a šlechty. Mnoho hostů asi přicházelo shlédnouti kvetoucí obec mnišskou v Subjaku. Světec však zakázal svým žákům mluvit bez dovolení s hosty nebo vyprávět o tom, co viděli nebo slyšeli mimo klášter. Alespoň ve své potomní Řeholi montecassinské to výslovně přikazuje, podotýkáje, že to působí mnohé škody. Zdá se tedy, že podobná pravidla ustanovil už v Subjaku.

Ani on ani jeho synové se nestarali o církevní otázky, bohovědné spory nebo politické události. Bylo to jen k prospěchu řeholního života, který měl být v jeho Řádě pěstován; zvenčí jej nemělo nic určovat a ovlivňovat. Tím zajistil Benedikt své instituci zdravý a na ničem nezávislý vývoj.

*

Odchodem ze Subjaka Světec uskutečnil další část svých duchovních plánů, které pravděpodobně uzrávaly delší dobu v jeho duši, otevřené stále nebeskému světlu a zmoudřené rozjímáním a zkušenostmi.

Milost Boží si jej vyvolila pro zvláštní úkol. Této milosti se stal vždy věrným služebníkem. Snad mu v tomto okamžiku osvítila vlastní úsek vytčené životní cesty. Dějiny to skutečně dotvrzují.

Benedikt se pustil se svými průvodci za určitým a známým už cílem.

*

Do roklin Subjaka se mohla s přicházejícími obdivovateli dostatí snadno nejen pověst o obdivuhodném životě mnišských obcí na Východě, ale také o slavných klášterích v Gallii, jako: v Toursu, Lerinu, Ligugé, Marmoutier nebo ve Svatém Viktoru. Život v těchto klášterích se lišil od způsobu života orientálních mnichů, ačkoliv některé zvyky byly očividně přejaty z Orientu. Některé koncily galské vydaly už dokonce zákony o mnišském životě.

Zprávy o těchto sídlech západních mnichů pronikly až do Italie, kde už také klášterní život se počal rozvíjet. Krásné pověsti se těšila četnými mnišskými družinami osazená opatství v Alatri a Fondi, zvláště však Cassiodorův klášter ve Vivariu v Kalabrii. Zde byl zachováván až dosud dvojí mnišský život: cenobitický — společný — a eremitický — poustevnický. — K tomu měli přístup pouze mniši, kteří byli dlouhou dobu zkoušení ve společném konventu.

Jistě znal zákony těchto klášterů i Benedikt, který měl duši otevřenou pro všechno, co bylo dobré a krásné. V duchu mu vyvstávalo nové a ještě dokonalejší pojetí klášterního života, než jaké mohl zavést v Subjaku.

*

Bylo to asi r. 529, když malý hlouček mnichů se svým svatým vůdcem dospěl na Latinskou cestu (Via Latina), která vedla z Říma do Neapole. Asi v polovici této cesty — sto kilometrů od Říma — bylo místo, ke kterému směřoval Benedikt.

Mnich a jemný básník Marek, bezprostřední žák sv.

Benedikta, popisuje, jak v okamžiku, kdy se malá mnišská karavana vydala ze Subjaka na cestu, vylétli z lesa tři velcí havrani. Byli to strážníci, o něž se dobří mniši starali. Ptáci se k nim přidali a doprovázeli je věrně až do nové domoviny, kde se uhníždili, neboť příroda si dobře rozumí s přáteli Božími.

Tradice vypráví, že se poutníci stavili v klášteřích v Arcinazzo, Torre, Guercino a Alatri. Zde byl opatem jáhen Servandus, přítel sv. Benedikta. Cestou si vyprošovali skrovný pokrm a noclehy. Většinou však asi noclehovali pod širým nebem, kde se krásně rozjímalo o velebnosti Boží.

Putování své přerušovali jen proto, aby poklekli v tiché přírodě, společnou modlitbou posvětili část dne a svému Stvořiteli vzdali čest a chválu, ke které se byli zavázali a o které píše později Benedikt ve své Řeholi, že nesmí býti mnichy nikdy opomenuta: »Bratři, kteří jsou velmi daleko na práci a nemohou přijíti v stanovený čas do oratoria, a opat uzná, že tomu tak jest, nechť konají Služby Boží tam, kde pracují, v bázi Boží sklánějíce kolena. Podobně ti, kdo jsou posláni na cesty, nechť nevynechají stanovené hodinky, nýbrž ať podle možnosti je konají pro sebe a neopomenou vykonati povinnost své služby.«

*

Asi po čtrnácti dnech se zastavili u 519 metrů vysoké hory Cassino (Monte Cassino), kteréžto jméno nesla po osadě Castrum Cassinum na svém úpatí. Tato osada byla později přejmenována na San Germano, nyní se nazývá opět Cassino. Benedikt tam našel amfiteatr a chrám, které postavila ze svých prostředků matrona Ummidia Quadratilla, vyvýšený vodovod, lázně a náhrobky podél Latinské cesty.

Dosud ukazují zbytky amfiteatru, kde původně Casino asi stálo. V údolí mezi poli se pohybovala volným tokem říčka Liris, nyní Garigliano.

Toto místo u staré vojenské silnice, která vedla z Říma do Neapole, byl předem určený cíl, za kterým se Benedikt vydal. Věděl, kam má namířit své kroky.

*

Komu patřila hora a pozemky kolem? Majitele bezpečně neznáme, víme však, že horu daroval Benediktovi. Byl to snad otec Maurův nebo Placidův? Nebo jiný patricij, který byl oddán Benediktovi?

Po bocích strmé hory šuměly háje, zasvěcené ďábelským mysteriím pohanským. V jejich šeru se skrýval chrám a oltář Jupitera-Slunce (vlastně Apollona, který byl řecko-římskou formou Jupitera), snad i Venušin. Ještě dnes chová klášter jako drahocennou památku přes 2 m vysoký mramorový sloup, na němž měla původně stát socha božstva, kterou však sv. Benedikt vyměnil za bronzový kříž.

Venkované se těžko loučili se svými vymyšlenými bůžky, v něž už dávno nevěřili měšťáci, ba i sami pohanští kněží. Prostý lid však dosud veřejně i tajně docházel na horu ke svým bohům.

Bez vědomí a dovolení úřadů nesměl nikdo rušit posvátné háje, chrámy nebo sochy pohanské. Dárce hory odevzdal však Benediktovi zřejmě i veškerá práva na ni.

*

Po obou stranách hory sestupovaly s vrchu ohromné zdi, které, jak dvě mohutná ramena, objímaly městečko na úpatí.

Na samém vrchu hory čněl polorozvalený bývalý hrad

římských legií. Jeho kyklopské zdi dodnes odolávají statečně času. Při příchodu Benediktově stály ještě strážné věže a hleděly dolů do údolí, jako za slavných dob, kdy se na jejich cimbuřích leskla zbroj hrdých římských legionářů.

Teď byly trosky hradu útočištěm sovám a netopýrům. Včas nebezpečí však, kdy údolím procházela neklidná soldateska barbarská nebo byzantská, která všemi směry křižovala shroucenou říši římskou a naháněla hrůzu kdekomu, staly se mohutné zdi bezpečným útočištěm, ve kterém se mohlo skrýt se svým skromným majetkem mnoho lidí a ke kterému se nepřítel neodvážil.

*

Zde, v největší výši, pročišťuje stálý vánek ovzduší a pohled bloudí do velikých dálek po vysokých zalesněných horách nebo až k moři. Tady se jeví nepatrným a zbytečným všechno, co se plíží údolím a tam hřmotí — a Nebe se tu zdá tak blízko!

*

Světcí, ba i sám Pán Ježíš, vyhledávali v hodinách rozjímání nejen tichá místa, avšak i výšiny. Hora Sinai, Horeb, Karmel, Tábor a Olivetská, jsou proslavená místa takových rozjímání. Hory, vrchy, nebo v nedostatku jiného stromy a sloupy, se staly pro mnohé přátele Boží útočištěm, na kterém se cítili blíže nebi. Jako by byli vábeni touhou své duše, která míří k Bohu jako kov k magnetu. Kolikrát je tato touha vyzvedala v modlitbě i tělesně do výše!

Krajina Subjaka a Monte Cassina se od sebe velmi lišily. Tam úzká jeskyně a strmé skály, které znemožňovaly veškerý rozhled, zde vysoká hora, jejíž hlava se zdála vnikat do oblohy nebeské a poskytovala nádher-

ný pohled na široké panorama vůkol. Výšina ležela v blízkosti rušné silnice, a přec byla dostatečně oddělena od tohoto ruchu, aby mohli mniši žít v nutné odloučenosti.

Cassino bylo místo, po kterém Benedikt toužil! Dálek od světa a blízko Bohu, před Nímž je všechno nicotné a mizivé. Benediktova láska k výšinám se stala od těch dob příslovečnou: »Bernardus valles, colles Benedictus amabat — Bernard miloval údolí, Benedikt výšiny.«

Mnišská rodina, ač se nestarala o to, co se děje kolem ve světě, přetvořila nicméně ponenáhlu celou Evropu duchovními silami, které se čilými proudy řinuly s posvátné hory.

*

Benedikt se nejprve modlil se svou věrnou četou na místě, které se dodnes ukazuje. Je tam postaven kříž. Stopy, nalézající se u jeho paty byly bezpochyby vyhloubeny mnichy, aby tento jednoduchý avšak trvalý pomník, jak bylo tehdy zvykem, připomínal budoucím pokolením drahé a důležité místo.

Pak se pustil ihned do práce a vyčistil horu Cassinskou od všech zbytků pohanství. Nejprve svrhl sochu Apollonovu s jejího oltáře. Jeho chrám proměnil v nejbližších dnech v kostel sv. Martina z Toursu, jehož mnišské ideály a úspěšný boj proti pohanství obdivoval. Na nejvyšším místě hory postavil kapli svatému Janu Křteli, který byl v určitém smyslu prvním mnichem Nového Zákona. Basilika svatého Martina byla Benediktem ustanovena za bohoslužebné místo klášterní rodiny.

Hrad při bližší prohlídce nevypadal ještě tak zpustlý. Většina ohromných zdí stála. Byly na některých místech tak široké, že v samotném okenním prostoru mohl po-

hodlně bydlit člověk. Také věže zůstaly skoro neporušené, zvláště velká čtverhranná věž, která do poslední hrozně války stála ještě zčásti a kterou svatý Benedikt zvolil za svůj příbytek. Mnohé síně se daly poměrně snadno upravit pro ty účely, které jim Benedikt určil.

Hrad vojska pozemského se obrátil stavitelskou činností mnichů v hrad nebeských vojů, které odtud vyrazily do celého světa, aby pro Krista Krále všecko podmaňovaly. Cassinská hora se stala vlastí západního mnišstva.

*

Sv. Řehoř líčí, jak se ďábel bránil svému vyhoštění s míst, které mu byly tak dlouho patřily. Pokládal se za nepřemožené Slunce (Invictus Sol), a zatím ruka mnicha, jenž byl ve spojení s Bohem, svrhla ho tak lehce s jeho trůnu, u něhož si nechal slepým lidem holdovat a přinášet oběti.

Zjevil se svatému muži, který si jeho vzteklého hlucení nevšímal, a jako nezvedený kluk naň plamennou hubou vychrlil nadávky slovní hříčkou: »Ty nejsi Požehnaný (Benedictus), nýbrž zlořečený (maledictus)! Co máš se mnou? Proč mne pronásleduješ?« — Zrovna tak mu byl kdysi nepříjemný Ježíš.

Tato slova, která byla předzvěstí nových bojů, nezastrašila toho, s nímž byl Bůh. Ďábel je zuřivý pes, ale uvázaný, který marně trhá svými řetězy. Přátelům Božím nemůže uškodit, pokouše a potrhá jen ty, kdo se k němu sami přiblíží.

*

Opravdu začal nepřítel lidstva své útoky. Jednou chtěli mniši odvalit pro stavbu kámen, jehož tady bylo dostatek ve staré akropoli. Balvan se však zdál jako přirostlý k zemi. Ať se sebe více namáhali, ničeho ne-

svedli. Poznali, že jsou při tom zúčastněny mimopřirozené síly a že mají co činit s ďáblem; i poslali si pro svého svatého Otce.

Benedikt přišel, pomodlil se a když nad kamenem udělal kříž, zvedli jej mniši, jako by neměl vůbec žádné váhy.

*

Jindy našli mniši při rytí země měděnou sošku bůžka, která tam byla podle zvyku pohanů asi uložena, aby posvětila místo budoucího chrámu, a pohodili ji nedopatřením v kuchyni. V tom se jim zdálo, že kuchyň je v jednom plameni. Přinášeli tedy polekáni vodu a jali se horlivě hasit. Sv. Benedikt přilákán hlukem ihned poznal, že je to pouhá šalba ďábelská, neboť sám neviděl žádných plamenů. Učinil tedy nad mnichy kříž a také oni teď prohlédli a poznali, že byli ďáblem podvedeni, a ztratili tak zbytečně čas.

*

Jednou se Benedikt opět modlil ve své cele ve velké čtyřhranné věži. Přišel k němu ďábel, aby mu lál a oznámil mu, že jde pokoušet mnichy, kteří stavěli právě vysokou zeď. Svatý muž tedy chtěl pracující varovat, aby dávali pozor, jeho posel však už přišel pozdě.

Zlý duch povalil zeď, pod kterou byl pohřben synek vysokého úředníka, který jej svěřil klášteru.

Povstalo z toho velké zděšení. Oznámili to sv. Benediktovi. Ten vzkázal, aby mu přinesli mrtvolu hochovu. Ta byla však tak rozdrčena, že ji museli zabalit do pokrývek. Když ji přinesli k svatému Otcovi, položili ji na jeho lůžko. Světec zavřel za sebou dveře a jal se na kolenu vroucně modlit. Hoch brzy povstal živ a zdráv a vrátil se čilý k práci.

I tento útok ďáblův na život člověka, který někdy

Bůh dopouští, byl Benediktem vítězně odražen a nečistý duch musil opustit místo, které mu tak dlouho patřilo.

Znamení kříže a modlitba byly zbraně, kterých používal sv. Benedikt proti neviditelným útokům pekla a které od něho zdělili jeho synové, kteří už často svedli velké boje s pekelnou říší.

*

Na Monte Cassinu uskutečnil Benedikt své nové a vlastní pojetí mnišství. Nemínil už zřizovat kolonii malých klášterů s několika vůdci, jak to činil v Subjaku. Postavil pro své mnichy velký dům otcovský, v němž všichni, s opatem včele, měli jako jedna rodina zůstat pod společnou střechou po celý život.

Ve zdech kláštera se mělo nacházet všechno, co mniši potřebovali, aby se nemusili odebírat zpět do světa, což je vždy spojeno s určitým nebezpečím pro něžný květ svatosti a vůbec pro soustředěnost, která je nutná pro dokonalou bohoslužbu.

Do klauzury klášterní zabíral teď Benedikt i pole a zahrady. To nebylo možno ve skalách Subjaka, kde byli mniši odkázáni většinou na almužny druhých. Nyní si měli všechno vytvářet sami. Mohli poměrně lehce založit zahrady a pole na místě vykáceného lesa.

V klášteře, který v několika málo letech pozůstával z množství budov, se nalézaly společné ložnice, kuchyně, nemocnice, dílny, refektář, knihovna, vestiář — skladiště pro oděv a obuv mnichů — zvláštní budova pro novice a pro hosty. U brány kláštera byla zřízena místnost pro dveřníky. Ve zdech kláštera se nalézala také studně a cisterny.

Hlavním místem, kde se mniši scházeli ke společným bohoslužbám, byla oratoř.

Klášter se stal hospodářsky samostatným i tím, že mu byly brzy darovány pozemky, ať v okolí samém, nebo dokonce až na Sicilii, jak je to zřejmo z darovací listiny, která byla do nedávna neprávem připisována Terulloví, otci sv. Placida.

*

V této výši, která se zdá mít blíže do oblak nebeských než do prachu světa, stal se Benedikt skutečným patriarchou, praotcem téměř nesčetného pokolení mnichů, kteří ve svých klášteřích zachytili dech a teplo prvních století křesťanských a v nich jako v uzamčených zahradách pěstují vůni evangelní zbožnosti apoštolských a mučednických dob.

Hora Cassinská se stala majákem, který zářil do širého kraje. Brzy velké zástupy nadšených jinochů a mužů zaklepaly na bránu kláštera, jehož společenství začalo rychle růst.

Benedikt si však vybíral velmi pečlivě své žáky. Činil tak už v Subjaku, kde si sám vychovával novice. Nepřipustil hned každého žadatele do kláštera. Když však tento vytrval několik dní a nocí venku za pohody i nepohody a nepřestával žadonit o přijetí, byl vpuštěn do kláštera. Tam byl znovu důkladně zkoušen, zdali je horlivý ve službě Boží, v pokorném snášení všelijakých křivd a v naprosté poslušnosti.

*

Do kláštera se hlásili prostí lidé, kteří svou pokorou jsou nejprístupnější milosti Boží, ale o přijetí přicházeli prosit i jinoši ze vznešených rodů.

Sv. Řehoř vypráví o jednom takovém synku, který

musil asi dosti bojovat sám se sebou, aby se dovedl postavit do jedné řady vedle svých bratrů z nejnižších rodů.

Sv. Benedikt se jednou zdržel prací tak, že přišel večer až za tmy, ačkoliv dbal na to, aby jeho mniši nepotřebovali při jídle umělého světla.

Syn defensora, vysokého státního zástupce, byl určen, aby držel u stolu světcova olejový kahanec. To bývala ve světě úloha otroků. Mladý kandidát dokonalosti byl ještě pln světského smýšlení a proto začal ve svém nitru reptat:

»Jaképak zvláštní vznešenosti jest tento, že musím u něho stát, když pojídá, svítit mu a posluhovat? Což nejsem syn vznešených rodičů, pro něhož je sloužení potupou?«

Světec četl v jeho nitru tyto pyšné myšlenky a přísně ho pokáral: »Poznamenej své srdce, bratře, křížem! Co to mluvíš? Poznamenej své srdce!«

Potom zavolal jiné bratry, aby hrdopýškovi odebrali světlo. Jemu pak kázal, aby nechal posluhování a podobu jídla tiše seděl. Když se ho potom ostatní tázali, co se stalo, vyprávěl, už vyléčen ze své pýchy, jak mu sv. Otec četl v duši.

*

Sv. Benedikt odstranil prakticky ve svém Řádě otroctví.

Ve své Řeholi nařizuje opatovi: »Nechť nerozlišuje v klášteře osoby. Ať jednoho nemiluje více než druhého, leda by někoho shledal lepším v konání dobrého či poslušnosti. Před toho, kdo do kláštera vstoupil z nevolnictví, ať se nestaví urozený, leda by k tomu byl jiný rozumný důvod. Zdá-li se opatovi, že k tomu má spravedlivý důvod, může tak rozhodovat v pořadí kohoko-

liv. Jinak ať zaujímají svá vlastní místa, neboť ať otrok či svobodný, „všichni jsme jedno v Kristu“ a pod jedním Pánem konáme stejnou vojenskou službu: „Neboť u Boha není ohledu na osoby.“ Pouze po té stránce se u něho rozlišujeme, shledá-li, že jsme v dobrých skutecích lepší jiných a pokorní. Proto stejná budiž ke všem jeho láska, stejně ať se všemi nakládá podle jejich zásluh!«

Tímto způsobem se v benediktinských kláštorech přetavily prakticky názory starého světa; bez násilných nějakých převratů, které by nejvíce poškodily samo náhle propuštěné množství nevolníků, si svět uvědomil, že jsme všichni jedné urozenosti a dítky jednoho Otce.

Ruční práce, na kterou se až dosud pohlíželo jako na nedůstojnou svobodného člověka, se stala v benediktinských kláštorech vedle modlitby, rozjímání a studia, důležitým asketickým prostředkem.

»Ora et labora — modli se a pracuj« je devisou Benediktina, stejně jako »ut in omnibus glorificetur Deus — nechť je Bůh ve všem oslaven!« Všecko je vznešené a člověka důstojné, dovede-li tím oslavit Boha.

*

Tyto zásady, které nejsou ovšem jiným než hlásáním čistého Evangelia Kristova, vábily k Monte Cassinu především prostý lid. Přicházel z blízka i z dále, aby hledal a nalézal u sv. Benedikta pomoc.

Byla to hlavně doba velkého hladu, r. 538—539, bídy a pronásledování, které postihly Campanii za gotských válek (r. 534—541), kdy lid pohlížel k sv. Benediktu jako k svému otci a ochránci.

Tak vypráví sv. Řehoř o divokém a zlém ariánském Gotovi z vojska Totilova, jménem Zalla, který buď vy-

bíral daně, nebo loupil na vlastní pěst a vedl si přitom krutě vůči katolíkům, zvláště vůči kněžím a mnichům, kteří se nikdy nedostali živi z jeho rukou.

Jednou mučil jakéhosi ubohého venkovana, aby z něho vymámil peníze. Tento ve velikých bolestech, aby si polevil, zalhal, že své peníze odevzdal služebníku Božímu, Benediktovi.

Zalla mu svázal silnými provazy ruce, vsedl na kůň a hnal před sebou nemilosrdně venkovana, aby jej dovedl k Benediktovi.

Tento právě seděl na prahu před klášterem a četl z knihy. Jakmile ho venkovan spatřil, upozornil Zallu: »To je Otec Benedikt, o kterém jsem ti mluvil.«

Zalla se vztekaje a v úmyslu, aby zastrašil Benedikta, počal křičet: »Vstaň, vstaň a vrať peníze tohoto venkovana!«

Světec sebou ani nepohnul, jen pozvedl oči. Jakmile jeho zrak spočinul na svázaném rolníku, spadla se z jatce pouta, jako by je někdo náhle přetl.

To působilo na mysl barbarského ukrutníka takovým dojmem, že třesa se padl na kolena a prosil Benedikta o modlitbu.

Svatý muž, aniž povstal a odložil svou knihu, zavolal jednoho z mnichů, aby Zallu v klášteře pohostili; jistě i utrápeného rolníka. Když zahanbený vyděrač odcházel, napomenul jej ještě, aby zanechal už svých ukrutností.

*

Jiný zbožný muž, který byl ve velké tísní pro svůj dluh, obrátil se na svatého Benedikta a svěřil se mu se svou bídou. Vyprávěl, jak věřitel na něho krutě doléhá, aby zaplatil svůj dluh dvanácti zlatých mincí.

Jelikož klášter v této době sám trpěl nouzí, doznal

sv. Benedikt prosebníkovi, že těch peněz nemá, aby mu mohl pomoci. Vyzval jej však laskavými slovy, aby přišel opět po dvou dnech.

Mezitím se světec modlil k Tomu, jenž může všechno a od něhož vždy všechno vyprosil, a když třetího dne opět přišel sklíčený dlužník, Benedikt mu mohl opravdu vypomoci. Mniši totiž našli v klášteře na truhle třináct zlatých mincí. Nikdo nevěděl, kdo je tam položil. Nad to ještě spatřili v truhle až na vrch obilí, které tam před tím také nebylo.

Benedikt si nechal peníze přinést a s laskavým úsměvem je podal utrápenému žadateli s podotknutím, aby dvanácti zaplatil svůj dluh a třinácté mince aby použil pro ostatní své potřeby.

*

Z doby velkého hladu v Itálii, r. 538—539, je znám ještě jeden příběh.

Sv. Benedikt rozdal jednoho dne všechny potraviny kláštera mezi hladový lid. Ve spižírně zůstalo ve skleněné nádobce už jen trochu oleje. Velké kamenné nádoby, ve kterých se jinak olej uskladoval, byly zcela vyschlé.

Právě v ten den přišel z okolí do kláštera jakýsi podjáhén Agapit a prosil snažně o trochu oleje. Benedikt nařídil, aby mu byla vydána malá zásoba oleje, která zbyla bratřím, neboť si umínil rozdávat na světě všechno, aby si v nebi všechno zajistil, jak podotýká sv. Řehoř.

Zcela jinak smýšlel mnich, který měl na starosti spíž a vydávání potravin pro klášterní kuchyň. Rozkaz Benediktův sice slyšel, ale nevyplnil, neboť poslední kapky oleje, který je v jižních krajinách tak důležitou potravinou, chtěl zachovat pro večeři svých spolubratří. Ta

bezpochyby pozůstávala z nějakého s olejem připraveného salátu.

Když se po chvíli ptal Benedikt, zda byl jeho rozkaz vyplněn, odpověděl mu pečlivý a starostlivý, avšak neposlušný mnich:

»Ovšem, že jsem ničeho nedal, poněvadž kdybych to byl učinil, nezůstalo by bratřím zhola nic!«

To Benedikta velmi pohněvalo, i nařídil, aby nádobku se zbytkem oleje vyhodili oknem, aby v klášteře nezůstalo nic z neposlušnosti.

Mniši rozkaz vyplnili. Pod oknem, z něhož lahvičku vyhodili, byla strmá skála. Jelikož neslyšeli, že by se byla rozbila nádobka o kamení, vyhlédli oknem a spatřili, že se ani neroztříštila, ani z ní olej nevytekl.

Benedikt tedy nařídil, aby ji zase přinesli a odevzdali dosud čekajícímu podjáhnovi.

Poté svolal celou klášterní rodinu a v její přítomnosti vyčinil malověrnému a neposlušnému mnichu.

Na to se jal se všemi modlit v místě, kde byly prázdné kamenné štoudve na olej, přikryté dřevěnými víky. Mniši, kteří nebyli v modlitbě tak usebráni jako jejich svatý učitel, pozorovali, jak se pomalu zvedá dřevěné víko jedné ze štoudví.

Toto zvedání bylo působeno tím, že se v nádobě hromadil olej. Tak k velkému udivení mnichů stoupala víka výš a výše, až olej přetékal štoudve a rozléval se po zemi.

Zpozorovav Benedikt vzrušení u svých mnichů a spatřiv přetékatí olej, přestal se modlit. V tom okamžiku oleje už nepřibývalo.

Benedikt použil tohoto zázraku k tomu, aby znovu napomenul své duchovní syny a povzbudil je k větší důvěře ve všemohoucnost a dobrotu Boží.

*

Široko daleko si vyprávěl lid o Benediktovi, o jeho laskavosti a dobrotě, o velké moci divotvorné a o hrůze, kterou mělo před ním peklo.

Lidé v okolí hory Cassinské, kteří při příchodu Benediktově míchali ještě křesťanství s pohanstvím, kteří byli oddáni všem možným pověrám a strachu před kouzly vymyšlených bůžků, začali teprve poznávati Boha a Pána. Benedikt ve své osobě i svými mnichy kázal a poučoval a staral se nadále o obrácené.

Tím se stal klášter Benediktův velkým požehnáním dalekému okolí.

*

Podle církevních zvyklostí své doby mohl svatý patriarcha kázat slovo Boží i když nebyl vysvěcen na kněze, nýbrž byl asi pouhým jáhnem. Někteří vážní spisovatelé však tvrdí, že Benedikt byl knězem.

Jáhenství bylo až do této doby velké důležitosti. Jáhen spíš jak kněz byl pravou rukou svého biskupa v řízení církevních záležitostí. Ačkoliv kněz stojí svěcením nad jáhnem, přece v pravomoci jáhen v prvních stáletích často předcházal kněze.

Mnohdy zůstával jáhen ve svém úřadě po celý život — leč by byl snad zvolen přímo biskupem, kdy se mu dostalo veškeré náplně kněžského svěcení. Právě tak jiné stupně svěcení neznamenalý tehdy vždycky už stupně přípravné pro kněžství.

Z toho důvodu byli podle názoru doby opatové častěji jáhny nežli kněžími, neboť jáhnům příslušelo řízení a disciplína, rovněž i kazatelství. Teprve v pozdějších stáletích byli opati kněžími a také jejich mniši se jimi velmi často stávali.

*

Ačkoliv městečko Cassinum bylo dříve sídlem biskupa, nebyl stolec biskupský v době, kdy tam přišel Benedikt, už skoro třicet let obsazen. To bylo také vlastní příčinou, že se obyvatelstvo odevzdávalo pohanským bludům, ačkoliv křesťanství se k němu dostalo snad už v prvním století.

Cassinum asi podléhalo biskupu v Akvinu, proslaveném později rodišti sv. Tomáše Akvinského. Biskup Constantius byl s Benediktem v úzkém přátelském vztahu. Předal také asi veškerou učitelskou pravomoc jemu a jeho mnichům, aby mohli zbloudilé ovečky přivést do ovčince Kristova.

Vliv Božích misionářů byl velký a lid se počal rychle a celým srdcem obracet ke Kristu.

To je bezpochyby vlastní příčinou, že opatům na Monte-Cassinu zůstala pravomoc nad bývalou diecesí Cassinskou, která přežila své akvinské biskupy. Klášter Cassinský je t. zv. *abbatia nullius*, což znamená, že nepatří do žádné diecése a že opat má právo zřídit si kněžský seminář. Ke svěcení kněží si však musí povolávat některého biskupa, leč by byl snad sám vyznamenán touto důstojností.

*

Po úbočí strmého Cassina putovali za otcem Benediktem kromě Constantia ještě jiní a svatí biskupové.

Velké přátelství jej spojovalo se svatým biskupem z Capuy Germanem. Tento velekněz měl znamenité zásluhy o to, že v r. 519 byl urovnán v Cařihradě rozkol Akaciův, který po třicet let odděloval Orient od Říma. Když se vrátil z Cařihradu, kam jej byl poslal papež Hormisdas jako svého legáta, trávil své svaté stáří v Capue.

Ze vzdálené provincie Apulie navštěvoval Benedikta Sabinus, biskup z Canosy, který ve svém stáří oslepl. Také tento biskup si získal mnohé zásluhy o stolec papežský. V r. 536 doprovázel do Cařihradu svatého papeže Agapita, který tam jel urovnávat církevní záležitosti. S nimi tehdy byli ještě biskup ze Salerma a jáhnové Vigilius a Pelagius, kteří byli později také korunováni papežskou tiarou.

*

Zcestovalí, učení a svatí biskupové líčili otci Benediktu podivné a složité poměry v Církvi východní a vykládali, co uzřeli nebo zaslechli o životě orientálních asketů a o jejich liturgických zvycích.

Co jiného, než záležitosti Boží, mohlo být předmětem hovorů duší, které byly oddány Kristu a Církvi?

Je přirozené, že tito a jiní vlivní návštěvníci hovořili opět o Benediktovi a jeho díle nejen na dvoře papežském, avšak i královském.

Je možné, aby byl nezaslechl o svatém a divy činícím opatu na Monte Cassinu slavný státník Cassiodor, pozdější zakladatel kláštera ve Vivariu? Vždyť on to asi byl, který na doporučení Tertulla, otce Placidova, vydal Benediktovi pevnost Cassinskou.

Oddaným přítelem svatého Otce byl jáhen Servandus, opat z Alatri, který přicházel častěji i se svými mnichy na návštěvu k svatému Benediktu. Velkým příznivcem a ochotným rádcem byl také Teoprobos, jeden z prvních občanů městečka Cassina.

A tak po strmém úbočí hory Cassinské směřovali k jejímu vrcholu četní hosté, prostí i vznešení, aby spatřili moudrého a dobrého Otce, od něhož se naučili modlit a pracovat, a odcházeli z monastýru odhodláni nedávat před Bohem ničemu přednost.

*

»Hosté nikdy nescházejí v klášteře,« napsal ve svaté Řeholi Benedikt a věnoval v ní péči o hosty jednu z nejdelších kapitol. Jeho postoj k hostům je čistě nadpřirozený: »Všichni přicházející hosté nechtě se přijímají jako Kristus!« Také jinověrci byli jako hosté přijímáni, zvláště za vlády ariánských Gotů, ba do kláštera přišli i takoví čistokrevní loupežníci, jako byl germánský vůdce Totila.

Návštěvy hostů neměly rušit klid a mír v klášteře. Hosté měli blízko vchodu do kláštera vyhrazen zvláštní dům, jež obstarával zkušený a bohabojný mnich. Když někdo potkal hosty, měl je zdvořile pozdravit, komu však nebylo nařízeno, nesměl se s nimi stýkat a hovořit, aby světský duch nemohl vnikat do duší mnichů. Neměli se starat o svět, jež přec už opustili.

Sv. Benedikt jde ve své péči o hosty tak daleko, že nařizuje, aby byla pro ně zvláštní kuchyň a také zvlášť přidělení dva dobří kuchaři, kteří by tuto službu zastávali po celý rok, zatím co v kuchyni pro mnichy se měli po týdnech střídat ve vaření všichni ostatní. I když umění kuchařské nebylo v tuto dobu zvlášť složité, mínil přece sv. Benedikt ušetřit hosty ochutnávání toho, oč se jinak dobrá vůle pokorných mnichů v kuchyni pokoušela.

Z lásky a úcty k hostům směl představený porušit půst, nebyl-li nějaký zvláštní postní den, neboť se podle Cassiana »neshodovalo přijmouti ke stolu Krista, aniž se bral s ním podíl na jídle«.

Zvlášť pozorná péče se měla věnovat přijímání chudých a poutníků, protože »v nich se spíš přijímá Kristus, neboť povýšenost boháčů již sama sebou si vynucuje pozornost«. A tak opat posazoval k sobě ke stolu nejen vznešené, ale i ubožáky. I tímto způsobem se učil svět od mnichů překlenout třídní rozdíly.

Do kláštera přicházeli často i cizí mniši ze vzdálených krajů jako hosté. Benedikt jim věnuje celou jednu kapitolu ve své Řeholi.

Pohostinnost se stala v klášteřích sv. Benedikta přísloučnou a ve středověku byla někdy až do nemožnosti využívána vznešeným panstvem, které s sebou přivádělo velké zástupy služebnictva a koní. Jak si hosti někdy vedli, je zřejmo z předpisu, který sotva sto let po smrti Benediktově nařizoval, aby v domě hostů spali dva bratři, kteří by v noci dveře dobře zavřeli, aby snad někdo z hostů neutekl s ložním příslušenstvím, nebo s jinými věcmi, které se daly odnést.

Za takových okolností byla řeholní pohostinnost často velkým a záslužným skutkem.

DIVOTVŮRCE

Mniši i lid, který přišel ve styk s Otcem Benediktem, si vykládali mnoho o jeho divotvorné moci. Nejdůležitějším svědkem o tom jest sv. Řehoř Velký, sám divotvůrce, v druhé knize svých Dialogů. Zdá se, že tato kniha vlastně připravovala synům sv. Benedikta cestu do světa a způsobila, že byli všude přijímáni s velkou úctou a obdivem právě pro svého velkého a zázraky obklopeného zakladatele. Dialogy sv. Řehoře pokládal Zachariáš († 762), jeden z učených nástupců Řehořových na stolci Petrově, za tak důležité, že je přeložil do řečtiny.

Životopis sv. Benedikta, napsaný sv. Řehořem, chová v sobě mnoho dobově zajímavého a setkáváme se v něm s událostmi, které tvoří dějiny Italie a Říma v VI. století, což je jeden z důkazů věrohodnosti Řehořova vyprávění. Svatý papež psal, o čem mu vyprávěli bezprostřední žáci Benediktovi. Nemínil psát ani tak vlastní životopis velkého Patriarchy, jako spíše o jeho zázracích. To mu ovšem škodí před zraky kritiků, nemůže však otrást důvěrou opravdových křesťanů, kteří se zcela spoléhají na jeho osvědčenou svatost, která zajisté nechce vydávat za pravdu, o čem by se nebyla předem pojistila u osob, kterým směla důvěřovat.

Leckterý kritik — bohužel i katolický — životopisu sv. Benedikta se domnívá, že sv. Řehoř přináší snůšku nedoložených zázraků, aby mohl dokázat své tvrzení, že Benedikt byl naplněn duchem všech spravedlivých.

Usmívá se nad spisem a poukazuje na to, že svatý životopisec ve svých čtyřech knihách Dialogů sbírá prameny od prostých lidí, často i od zcela nevzdělaných venkovanů, o jejichž svědectví se opírá. Mluví o jeho lehkověrnosti a naivnosti, kteréžto vlastnosti však blahosklonně přičítá celé jeho době.

Racionalistická historická věda, většinou německými protestanty pěstovaná, dovedla zviklati i neobežretné katolíky, kteří mají knihy Dialogů rovněž za snůšku prostoduchého povídání a věření, které pokládá lehce všecko za zázrak.

Když jsme hovořili o svém úmyslu vydat v české řeči dílko o sv. Benediktu, bylo nám šetrně naznačeno, abychom se neznemožnili před nynější inteligencí vyprávěním Benediktových zázraků. Jeho postava je prý bez tohoto vyzdobení dostatečně veliká, aby se o ní psalo.

Nepopíráme, že by morální osobnost Benediktova úplně stačila strhnout na sebe obdiv moderního člověka. Nerozumíme však, že bychom se měli před opravdovými vzdělanci rdít opakováním toho, co píše velký papež a světec Řehoř, jedno z největších světél Církve, které kdy na stolci papežském bylo zažehnuto a září až do našich věků.

*

Svatost a neobyčejná moudrost Řehořova, pro kterou jej Církev prohlásila za svého Učitele a Otce a dějiny jej nazvaly Velikým, nám stačí, abychom jeho svědectví brali zcela vážně a s úctou.

Katolíci nebudou přec poslouchat, co jim o jejich světcích a o zázracích učeně vykládají bezvěrci nebo protestanté! To, co se těm snad zdá směšné, může být pro katolíka s vnitřní zkušeností úctyhodné a nedotknutelné. Katolík se nemůže postavit na stranu těch, kteří v dějepisu vylučují veškerý nadpřirozený prvek.

Řehoř, jsa ještě jáhen, dovedl ve své bystrosti jako apokrisiár, papežský vyslanec na dvoře v Byzanci, prohlédnout opatrnickou a neupřímnou diplomacii císařskou i vznikající heresi řeckého patriarchy Eutychia, který tvrdil, že není opravdového vzkříšení těl. Jeho blud Řehoř tak potřel, že když patriarcha brzo poté upadl do smrtelné nemoci, dotýkaje se rukou své kůže, před mnohými svědky pravil: »Vyznávám, že všichni vstaneme z mrtvých v tomto těle.«

V tu dobu začal Řehoř také diktovat svůj výklad o Jobovi, zvaný *Moralia*, v němž probírá podrobně církevní dogmata a křesťanské mravní předpisy. Dílo je tak výtečné, že bylo církevními sněmy a knížaty s nadšením doporučováno.

Proti své vůli, avšak s pokorou vzal na sebe r. 590 břímě nejvyššího pastýře. Ačkoliv stálými chorobami tělesně velmi trpěl, napsal na 844 dopisů císaři, králům, biskupům, mnichům a rozličným úředníkům papežské správy. Tyto dopisy odhalují neobyčejně čilého a všeobsáhlého ducha Řehořova, který se dovedl bezpečně pohybovati ve strmých výškách duchovních a při tom se starati o nejmenší podrobnosti světských záležitostí.

Napsal jedinečnou knihu *Regula pastoralis*, v níž rozebírá s velkou moudrostí vlastnosti a povinnosti církevního představeného.

Největší důkazy síly svého ducha podal Řehoř při útocích Langobardů na Řím. Byv zcela opuštěn císařem, který se v Byzanci nestaral mnoho o náрек západní části své říše, stal se i světským vládcem Říma — »konsulem Božím« — který svému stádcí dodával odvahy za obležení věčného města. Svou rozšafností získal na Langobardech, i když ne konečný mír, tedy alespoň snesitelné podmínky, za kterých se mohlo žít.

Tento muž, který už ve třiceti letech se stal pro svou

vyzrálost a právnickou rozvahu prefektem města Říma, který dosednuv na papežský stolec s takovou houževnatostí prováděl opravy na církevním životě a s takovou obezřelostí provezl lodičku Petrovu troskami bortícího se starého světa, který si věděl rady za vojenských bouří a zuřícího moru, který svou ohnivou mluvou dovedl uklidňovat římský lid, který přehlédl a zreformoval důmyslně celou liturgii, jenž na dálku úspěšně řídil nové církve anglosaské, takový muž dovedl rozeznat zlato od plevy a nebyl prostoduchým dítětem, jemuž se mohlo všechno namluvit.

*

Popisuje-li Řehoř své rozhovory s prostými lidmi, není to ještě důvod, aby byly zlehčovány, neboť prostý člověk je také schopen líčit správně velké skutečnosti! Apoštolové byli pouhými rybáři, a přec roznášeli po světě nejúžasnější zvěsti!

Nejde nám zde o to, probírat a obraňovat všechno, co bylo napsáno v Dialozích sv. Řehoře, neboť to nepatří do rámce této práce. Nás zde zajímá pouze druhá jejich kniha, která pojednává výlučně o sv. Benediktu.

Zprávy o jeho životě a skutcích sbírá svatý papež od výslovně jmenovaných mužů, kteří svým úřadem a záslužným životem jsou další zárukou, že líčí pouhou pravdu. Svě vědomosti o životě Benediktově nemají z druhé ruky, neboť byli tak šťastni, že velkého Patriarchu znali osobně.

Avšak i bez zdůraznění pravdivosti a poctivosti vyprávěčů byli bychom nuceni uvěřit líčeným příběhům, neboť odpovídají zcela duchu a příkazům Řehole, čili, jak píše sv. Řehoř: »Svatý Muž nemohl jinak učit, než jak žil.«

Bylo by tedy škoda vynechat něco ze zázraků, které

vypráví sv. Řehoř. Jeho životopis sv. Benedikta je tak duchaplně a rozkošně psán, že by si zasluhoval rozšíření Fiorettů sv. Františka.

*

Vylíčili jsme už některé zázračné činy Benediktovy. Doplňme své zprávy tím, co dále zaznamenal papež Řehoř. Sám však upozorňuje, že chtěl ještě mnoho vypravovat o ctihodném Otci Benediktovi, že to však pomíjí, aby mohl vypsati ještě životy jiných svatých mužů.

*

Dva z mnichů byli posláni mimo klášter v nějaké záležitosti. Při tom se zdrželi déle, než bylo předpokládáno. Jelikož jedli naposled večer před tím, pociťovali k polednímu hlad.

Bylo pak přísným pravidlem v klášteře, že nikdo nesměl bez zvláštního dovolení svatého Otce venku pojísti. Benedikt měl při tom na mysli dva tehdy známé druhy špatných mnichů: gyrovagů a sarabaitů, kteří byli pověstni tím, že nehledali strohost a pokání řeholního života, nýbrž volnost a pohodlí. Toho chtěl své duchovní syny vystříhat, a proto jeho zvláštní péče o to, aby si nenavykli na zbytečné pohodlí.

Dovolení k jídlu mimo domov tentokráte muž Boží mnichům nedal. Buď proto, že na to nemyslel, nebo proto, že předpokládal, že budou bratři včas doma. Uložená práce se však neobyčejně protáhla a prázdný žaludek se hlásil o své právo.

Nějaký čas to hladoví mniši ještě vydrželi, avšak pokušení k nasycení bylo veliké, když míjeli dům jakési zbožné ženy, která byla v klášteře známa a bezpochyby pod jeho duchovním vedením.

Vstoupili do příbytku a prosili o trochu jídla. Hodní

žena je pohostila. Po nasycení pokračovali v cestě do mů. Bylo už hodně pozdě, když se dostali do brány kláštera.

Podle domácího pravidla předstoupili při návratu před Otce Benedikta, aby požádali o požehnání. Ten jim ihned položil otázku:

»Kde jste jedli?«

Kdyby se byli prostě vyznali, nebyl by je asi zvláště káral. Mniši si však mysleli, že si mohou zalhat a tak trošku snad být politováni a obdivováni pro své hladovění, a proto jako jedněmi ústy vyrazili:

»Nikde!«

Měli však poznat, že tak lehce neoklamou muže Božího, neboť s přísným obličejem je začal kárat:

»Proč tak lžete? Cožpak jste nevešli do příbytku té a té ženy? Nepojedli jste těch a těch pokrmů? Nevypili jste tolik a tolik pohárů?«

Mniši ohromeni a zděšení, jak jim Benedikt říká jméno oné zbožné ženy, označuje druhy pokrmů, kterými je hostila, a vypočítává dokonce množství k tomu vypitých pohárů, padli k jeho nohám a ze všeho se vyznali.

Muž Boží je dál netrestal, neboť byl přesvědčen, že se po druhé podobného přestupku už nedopustí. Teď věděli, že je u nich v duchu stále přítomen, i když jsou daleko od něho.

*

Mnich Valentinian, který se po smrti Benediktově stal opatem u Lateránu, měl bratra, který bydlel v krajině cassinské, avšak poměrně daleko od kláštera.

Muž ten byl sice světského zaměstnání, avšak velice zbožný. Navykl si putovati jednou za rok na posvátnou horu Cassinskou, aby tam navštívil bratra, avšak hlavně,

aby si odtamtud odnesl požehnání Otce Benedikta. Pouť tuto konával za úplné lačnosti.

Samovolně uložený půst byl známkou, s jakou úctou přijímal požehnání Benediktovo. Podobně přicházeli tehdy lační ke Mši svaté i lidé, kteří nešli k sv. přijímání. Jejich uctivost před svatým byla obdivuhodná.

Nuže jedenkrát, když se rozhodl Valentinianův bratr opět ke své každoroční pouti, vydal se na ni zase zcela lačný. Cestou se k němu přidružil jiný pocestný, který měl namířeno stejným směrem. Domluvili se, že půjdou společně.

Cizinec byl na cestu dobře zásoben. Když slunce stálo už hezky vysoko a urazili velký kus cesty, navrhl cizí pocestný:

»Pojď, bratře, pojezme něco, abychom cestou nezemdleli!«

Mnichův bratr odmítl nabízené mu pohostění:

»Pán Bůh chraň, bratře, to neudělám, neboť jsem si navykl přicházeti ke ctihodnému Otci Benediktovi vždycky lačný!«

Cizinec na to nic nenamítl a ačkoliv prostý, z přirozené jemnosti sám také ze svého naplněného tlumoku ničeho nevzal.

Po dalším kousku cesty pobídl znovu svého soudruha k pojedení, avšak dal si opět říci, když tento odmítl a pokračovali v cestě.

Když se tak už dlouho trmáceli a slunce klesalo k obzoru, cizinec celý zmožený zastavil na šťavnaté louce, která se před nimi objevila. Byl tam chladný stín, v blízkosti tekla pramének a měkká tráva zvala k pohodě. Právil tedy rozhodně:

»Hle, jak příjemné místočko! Tady je voda, zde louka! Zde se můžeme občerstviti a trochu si odpočinouti. Pak už svou cestu snadno dokončíme!«

Místo bylo půvabné a jako stvořené pro odpočinek. Zemdlený bratr Valentinianův byl tím vším a slovy svého soudruha přemožen, a dal si konečně říci. Touha po občerstvení byla větší, než předsevzetí, které se mu za těchto okolností zdálo nerozumným.

Večer dorazil do kláštera. Šel se ukázat Otcí Benediktu a požádal ho o obvyklé požehnání. Ten však místo požehnání počal mu udílet důtku:

»Jak se to stalo, bratře, že zlý duch, který k tobě mluvil ústy tvého společníka na cestě, nemohl tě ani po prvé ani po druhé přemluvit, po třetí se mu však podařilo svést tě k tomu, k čemu chtěl?«

Zmatený a zahanbený poutník poznal v tom okamžiku, jak byla slabá jeho duše v plnění předsevzetí. Padl k nohám svatého Otce a litoval své viny. Teď teprve mu bylo patrné, jak asi jeho dřívější obvyklý půst byl Bohu milý, když jeho porušení oznámil nadpřirozeným způsobem Otcí Benediktu.

*

Totila, král Gotů, kteří se přes Alpy vrhli do Italie a loupíce a vraždíce se blížili k jihu, uslyšel o svatém muži a o jeho zázračných a prorockých schopnostech. Ačkoliv arián, byl přes to zvědav spatřit člověka, o kterém se mluvily tak úžasné věci. Byla to ovšem spíš pověrečná zvědavost, než náboženský zájem, jež ho vábila k Benediktovi.

Pustil se tedy k Monte Cassinu, když po dobytí Neapole táhl na Řím. Usmyslil si však, že prorockou sílu Benediktovu přezkouší a vydá pravděpodobnému posměchu, jak to zkoušel už jednou na slepém biskupu Sabini z Canosy. Když tomuto sluha podával pohár vína, vzal jej tiše Totila do rukou a podal sám slepci. Ten jej přijal se slovy: »Zdar této ruce!« Ačkoliv se Totila

hanbil pro své odhalení, radoval se z toho, že se přesvědčil o prorockém duchu Sabinově. — Nyní v nějaké vzdálenosti od kláštera vzkázal, že chce navštívit Otce Benedikta. Poslu bylo ihned odpověděno, aby král přišel.

Totila začal svou hru. Nařídil svému zbrojnoši Riggovi, aby si oblékl jeho královský purpurový plášť a střevíce téže barvy. Předal mu také všechny ostatní královské odznaky. Dal mu s sebou četný průvod, v jehož čele kráčeli ve válkách smutně proslulí tři hlavní náčelníci: Vulterich, Ruderich a Blindin. Ti měli před Benediktem prokazovat Riggovi veškeré počty, které patřily Totilovi.

Patriarcha Benedikt seděl u kláštera, když se tam objevil nádherný průvod s maskovaným Riggem. Jak to bývá, dovedou služebníci dobře napodobit své pány v pohybech i vznešeném vystupování.

Družina se asi bavila podařenou hrou, když pojednou Benedikt ze vzdálenosti, z které už mohl být slyšen, počal volati:

»Svleč, synu, svleč, co máš na sobě! Není to tvoje!«

To bylo silné i na tyto surové vojáky. Riggo a celý jeho průvod padli na kolena a nebyli schopni jediného slova. Když se zase zvedli, neměli odvahy se přiblížit k Benediktovi.

Jak přicházeli před tím s hlukem, tak se teď v tichosti odplížili, aby zvěštovali Totilovi, jak rychle byl jejich podvod poznán.

*

Vyprávění Riggovo a jeho průvodu působilo na Totilu tak, že teď ještě více toužil osobně poznat divotvorného Patriarchu.

Vydal se ke klášteru a jakmile spatřil z dálky seděti

u brány Benedikta, sesedl s koně a vrhl se na místě na kolena, neodvažuje se pokračovat v cestě.

Dvakráte nebo třikráte na něho muž Boží volal: »Vstaň!«

Jelikož se ani pak Totila s místa nehýbal, přistoupil k němu sám Benedikt a pozvedl ho se země. Na to se jal jej kárati pro jeho ukrutnosti, kterých se dopouštěl na své výpravě v Italii:

»Děláš mnoho zlého! Už jsi se mnohého napáchal! Už je na čase, abys konečně zanechal svých nepravostí!«

Ta slova mluvil Benedikt s velkou autoritou, takže dopadala na hlavu Totilovu jako rány. Další slova jej ohromila.

»Vtáhneš do Říma,« pravil mu světec, »přeplavíš se přes moře, budeš vládnout ještě devět let, v desátém však zemřeš!«

To stačilo Totilovi. Byl pojat velkou bázní před Benediktem. Poprosil jej o modlitbu a odešel.

Jak dějiny líčí, byl od té doby opravdu mírnější. Podle proroctví Benediktova skutečně po čtyřech letech vtáhl vítězně do Říma a přeplavil se do Sicilie, Sardinie a Korsiky. V desátém roce své vlády však zemřel, byv zasažen kopím v bitvě u Tagiu, kdy byli Gotové zahnáni císařským vojevůdcem Narsem.

*

Slepý biskup Sabinus z Canosy, který často navštěvoval Benedikta, aby spolu hovořili o věcech Božích a důležitých událostech, přišel v prosinci 546, aby rozmlouval o vpádu Totilově do Říma. Vyslovil při tom bolestnou domněnku, že slavné kdysi město bude tímto králem asi tak rozvaleno, že se v něm nebude moci ani bydlet.

Benedikt však jej s vážností opravil:

»Ne, Řím nebude zpusťošén barbary! Zhroutí se však bouřkami, vichřicemi a zemětřesením, jimiž bude navšťíven.«

Papež Řehoř byl po padesáti letech svědkem správnosti Benediktova proroctví, neboť viděl na vlastní oči, jak živelné pohromy vyvrátily městské hradby, pobořily domy a rozvalily pohanské chrámy. Mnoho budov pak chátralo stářím a naprostým nezájmem římských občanů o lesk a slávu svých předků. Povodně, mor a hlad vybíjely obyvatelstvo, takže sv. Papež uspořádal ze sedmi míst Říma průvody k Panně Marii Větší, aby kajícností usmířil rozhněvaná nebesa.

*

Constantius, biskup z Akvina, s kterým byl Benedikt v přátelských vztazích, měl jakéhosi klerika, jenž byl posedlý ďáblem. Putovali s ním po různých poutních místech, aby na přímluvu tam uložených mučedníků byl uzdraven.

Když všechny tyto modlitby nepomáhaly, poslal Constantius svého trápeného klerika k Otcí Benediktu.

Svatý Otec se nad ním vroucně modlil k Pánu Ježíši. Ďábel opravdu posedlého klerika opustil. Benedikt, než uzdraveného propustil, dal mu ještě další ponaučení:

»Jdi a v budoucnosti už nejez masa! Také se neopováž přistoupiti k vyššímu svěcení, neboť v den, v kterém by ses opovážil přijmouti vyšší svěcení, okamžitě bys zase upadl v moc ďábla!«

Světéc poznal, že Bůh klerika přepustil ďáblu jen proto, aby se neopovážoval někdy přijmouti vyšší svěcení.

Klerik, raduje se ze svého uzdravení, slíbil řídit se radou Benediktovou. Zachovával ji po nějaký čas, když

však asi pozoroval, jak jeho starší soudruzi umírali a na jejich místo nastupovali mladší jeho, zatoužil také po vyšším svěcení.

Nedbal kdysi pronesené pohrůžky Benediktovy, mysle, že je už zastaralá, a přistoupil k vyššímu svěcení.

V tomtéž okamžiku jej napadl opět zlý duch, který ho za krátko utrápil k smrti.

*

Ještě za doby Řehoře Velkého žil mnich Exhilarat, který před svým vstupem do kláštera byl ve službě u jakéhosi pána. Ten jej poslal jednou k muži Božímu se dvěma dřevěnými nádobami s vínem. Mlsný sluha počítal s tím, že Benedikt nemůže vědět, kolik nádob mu měl odevzdati, i ponechal si jednu a pečlivě ji cestou uschoval. Těšil se už na dobrý doušek, až se bude vracet s Monte Cassina.

Benedikt přijal s laskavým úsměvem jednu láhev a poděkoval za ni. Sluha chtěl už radostně vykročit na zpáteční cestu, když se muž Boží k němu obrátil se slovy:

»Synu, dej pozor a nepij z nádoby, kterou jsi uschoval pro sebe! Nachyl ji pozorně a uvidíš, co v ní je!«

Exhilarat, všecek zahanbený, odešel. Když přišel k místu, kam si před tím nádobu ukryl, chtěl se přesvědčiti, co je na slovech svatého opata pravdy.

Vyndal zátku z listí a opatrně nahnul nádobu. K jeho velkému zděšení z ní vylezl had. Na tom poznal, jak velké viny se dopustil, když chtěl podvésti Benedikta. To bylo asi příčinou, že později vstoupil do jeho kláštera.

*

Nedaleko Monte Cassina byla vesnice, kterou Benedikt svými kázáními obrátil z pohanství ke křesťanství. Obrácených bylo velké množství.

Mezi nimi získal Benedikt dokonce několik panen, které se Bohu zaslíbily a žily pohromadě, byvše řízeny jednou z nich. Vlastní vedení měl však Benedikt.

Jelikož muž Boží nemohl vždycky sám přijíti, aby je dál vyučoval v duchovním životě, posílal k nim své duchovní syny.

Jednomu z nich daly jednou Bohu zaslíbené ženy odměnou několik šátečků. Mnich se dal od nich uprosit a šátky přijal. Nemaje pro ně jiného místa, vsunul si je do šatů za ěadra.

Cestou docela zapomněl, že byl něco dostal, a proto když se vrátil do kláštera, nehlásil přijatou věc, ačkoliv mniši měli velmi přísně nařídzeno, neponechat si nic, o čem by opat nevěděl.

Když žádal od Otce Benedikta požehnání po cestě, tento mu vyčetl:

»Jak se to stalo, že nepravost vešla za tvá ěadra?«

Mnich se divil, neboť nevěděl, zač byl kárán. Tu Světec mluvil dál:

»Což jsem tam nebyl přítomen, když jsi od služebnic Božích přijal šátky a strčil je za ěadra?«

Teprve teď si mnich na všechno vzpomněl, šátky vyňal ze záěadří a odhodil je od sebe. Padnuv pak k nohám Benediktovým, prosil ho za odpuštění.

*

Za doby hladu v Kampanii r. 539 se stalo jednou, že také v klášteře na Monte Cassinu došlo všechno obilí. I chlebě bylo už na mále, takže jednou k obědu bratr, který se o to staral, mohl na stůl položit celkem pět chlebě.

To bylo ovšem velmi málo pro celou družinu mnichů. a proto bylo na nich pozorovat, jak se stávají malomyslnými. Benedikt jim laskavě domlouval, aby se nemoutili a doufali, že jim Pán Bůh zase pomůže:

»Proč pak se kormoutí vaše mysl pro nedostatek chleba? Dnes ho sice máme nedostatek, ale zítra ho zase bude hojnost.«

Druhého dne, když vrátník otevřel klášterní bránu, našel u ní v pytlích na dvě stě korců mouky. Kdo byl tím dobrodincem, který ji tam složil, o tom se mniši nedozvěděli nikdy. Bylo to pro ně však naučením, že nikdy, ani v největší nouzi, nemají pochybovat o pomoci Boží.

Mniši chválili za tento neočekávaný dar z plna srdce dobrého Pána Boha, který se stará o lidi víc, jak o polní kvítí nebo ptactvo.

*

Jakýsi zbožný křesťan, který měl statek blízko města Terraciny, přišel k Benediktovi, aby mu jej nabídl k postavení kláštera.

Otec Benedikt byl svolný. Vybral jednoho ze svých mnichů za opata nového kláštera, jiného určil za převora. Vybral také určitý počet bratří, kteří tam měli býti klášterní prvotinou.

Při odchodu této nové klášterní rodiny slíbil:

»Jděte a připravte zatím všechno potřebné! Toho a toho dne pak přijdu a ukáži vám, na kterém místě postavíte oratoř, na kterém jídelnu pro bratry, kde bude příbytek pro hosty a kde ostatní potřebné místnosti!«

Po odchodu ze Subjaka bylo Benediktovi podle jeho nového pojetí klášterního života důležité, jakým způsobem je celý klášter uspořádán. Podle těchto směrnic si upravil svůj monastýr na Monte Cassinu a podobné měl být zřízen i klášter v Terracině.

Mniši byli šťastni příslibem svého Otce, vyžádali si od něho požehnání a odešli na určené místo.

Když všechno připravili, aby mohli uvítati muže Božího a bratry, které s sebou asi vezme, očekávali toužebně den, o kterém se jim před odchodem jejich zmínil.

Noc před tímto dnem měl opat sen, jak ho Otec Benedikt vodí po pozemcích statku a ukazuje mu přesně místa, kde má co státi. Když to opat vyprávěl svému pomocníkovi, vyznal tento, že i on měl naprosto stejný sen.

Oba svým snům však nedůvěřovali, domnívajíce se, že je vykouzila fantasie, která se zabývala nastávajícím příchodem Benedikta.

Den uplynul, také ještě několik následujících dnů, vytoužený Otec však nepřicházel. Opata a převora to rmoutilo, a proto se plni nejistoty vydali na Monte Cassino.

Když předstoupili před Otce Benedikta, vyklopili mu celé své truchlivé srdce:

»Otče, čekali jsme, že přijdeš, jak jsi slíbil, a že nám ukážeš, co a jak máme postavit. Ty jsi však nepřišel!«

Na to jim Světec s laskavým pohledem řekl:

»Co to, bratři, říkáte? Já že jsem nepřišel, jak jsem vám slíbil?«

Udiveni na něho pohlédli:

»Kdypak jsi přišel?«

Tu jim Benedikt odvětil:

»Copak jsem se vám neukázal ve snách a neurčil jednotlivá místa budoucího kláštera? Jděte jen a vystavte všechny klášterní místnosti, jak jste to ve snách viděli!«

Mniši nevycházeli z údivu, avšak odešli a na darovaném statku upravili všechny klášterní budovy a místnosti tak, jak jim to ve spánku bylo ukázáno.

Nebe jako by tímto mimořádným způsobem potvrdilo správnost toho, čeho chtěl Benedikt plánem svých klášterů dosíci.

*

Nedaleko kláštera žily dvě řeholnice ve vlastním domě. Podobný způsob řeholního života už pomalu mizel, přes to však se ještě tu a tam zachoval. Také Benedikt se těchto dvou žen ujal, ba dokonce jim zjednal jakéhosi hodného člověka, který by se staral o zevní jejich potřeby, aby se nemusily stýkat zbytečně se světem.

Obě řeholnice byly ze šlechtického rodu. Na to nikdy nezapomínaly, ačkoliv řeholní roucho jim připomínalo pokoru nutnou pro toho, kdo chce vést dokonalý život. Svou rodovou povýšenost dávaly pociťovat muži, jenž se o ně staral.

Pohnutky k přijetí řeholního roucha nebyly asi zvlášť uvážené, neboť řeholnice si vedly, jako tak mnohé světské příslušnice jejich pohlaví. Od rána do večera svými jazyky pohybovaly a štípaly a nemajíce u sebe jiného živého tvora, na němž by je brousily, vybraly si za svou oběť muže, který jim z lásky k Bohu sloužil.

Dobrák to dlouhou dobu snášel, ale jednou přece překypěla jeho trpělivost. Šel si na kousavé ženy postěžovat k Otcí Benediktu. Ten jim pohněvaný vzkázal:

»Zkroťte svou tlachavost! Jestliže se nepolepšíte, vyobcuji vás!«

Tato pohružka byla vážně myšlena a Benedikt měl právo ji provést. Nemohl ovšem vyobcovat z celé Církve, ale jen v těch místech, které podléhaly jeho pravomoci. V takovém případě to bylo skutečné vyobcování, které takto odsouzenou osobu připravilo o skutečné společenství modliteb a přijímání svátostí.

Vyobcování neznamena ovšem zavržení, k čemu žádný člověk nemá práva. Přes to je to velmi citelný duchovní

trest a nebezpečný stav. Je-li někdo mimo společnost Církve, která je chráněna Kristem, upadá podle slov sv. Pavla do rukou satana, kterému je dosud přenecháno všechno, co nepatří Kristu.

Pokárané řeholnice nejen nepřestaly ve svých jedovatých řečech, nýbrž, jak to v podobných případech bývá, asi ještě zmnohonásobily své útoky, aby se mstily za udání.

Zakročilo samo Nebe, aby poučilo, že vyhrůžky muže Božího nejsou bez podkladu. Obě řeholnice zemřely v týž den. Byly pochovány v kostele místa, kde před tím žily.

Když po jejich pohřbu byla v kostele po prvé sloužena Mše svatá a jáhen, jak bylo zvykem, obrátil se při obětování k lidu se slovy: »Kdo nebude přijímati, ať udělá místo,« viděla ke svému zděšení pěstounka těch dvou řeholnic, která za ně chtěla přinést obětinu, jak vstaly ze svých hrobů a vyšly z kostela.

Ještě několikrát byla svědkem tohoto hrozného divadla. Vždycky na slova jáhnova vycházely zemřelé z kostela. Pak si teprve hodná žena vzpomněla, co jim muž Boží vzkázal, když ještě žily.

Přišla zarmoucená oznámit sv. Benediktu hrozný úkaz. Ten s ní měl lítost. Odevzdal jí obětní dar se slovy:

»Jdi a obětuj tuto oběť za ně Pánu, i nebudou už vyobcovány!«

Pěstounka tak učinila, a když jáhen opět volal, aby opustili kostel ti, kteří nebudou přijímat Tělo Páně, zemřelé řeholnice už nevyšly ze svých hrobů.

To ovšem neznamená, že by tyto nedokonalé řeholnice byly tímto usmířením připuštěny už do kůrů andělských, nýbrž jenom tolik, že na přímluvu Světce dosáhly opět spojení s Církví, jejíž modlitby se teď přimlouvaly i za ně.

*

Sv. Řehoř Veliký přináší ještě jeden případ moci Benediktovy nad zemřelými.

Jednoho dne opustil bez dovolení a požehnání klášter jakýsi mladičký ještě mnich, který nedávno teprve byl rodiči přiveden, aby byl Bohu obětován a vychováván na mnicha.

Dítě se roztesknilo po rodičích. Svou touhu nedovedlo zvládnout a nejen proti pořádku, kterému bylo svým odevzdáním do kláštera podřízeno, ale i proti zřejmě vůli rodičů, kteří je slíbili Bohu, vyvrcholilo svůj stesk útekem domů.

Bylo už řečeno slovo o oblátech. Třeba byli často ve velmi mladém věku přivedeni rodiči do kláštera jako obětina Bohu, měli nicméně ve zralém věku možnost sami rozhodnout, chtějí-li se obětovat Bohu.

Uprchlý hoch byl ještě nedorostlý a svým skutkem nemohl se dopustit žádné těžké viny. Větší mohla být vina rodičů, kteří hochu ihned nevrátili a tím se zdáli bráti nazpět to, co Bohu obětovali.

Hoch do večera zemřel. Byl ovšem s velkým žalem pochován. Bolest rodičů se však ještě ukrutně zvětšila, když lidé jim druhého dne přiběhli zvěstovat, že tělo jejich pochovaného syna leží mimo hrob.

Zarmoucení rodičové dali znova vykopati hrob a uložili v něj své mrtvé dítě. Hrozná věc se však druhého dne opakovala.

Nešťastníci spěchali k Otcí Benediktu, vrhli se mu k nohám a s pláčem prosili, aby jejich synu odpustil.

Muž Boží jim mohl činiti výčitky, avšak nemnožil bolest beztak už nesmírně velikou, nýbrž přinesl z oratoria proměněnou hostii a podal jim ji se slovy:

»Jděte a toto Tělo Páně položte s velkou uctivostí na prsa mrtvolý! Pak ji znovu pochovejte!«

Rodičové tedy učinili s Hostií, co jim Benedikt pora-

dil, a tělo hochovo nebylo už vyvrhováno zemí na povrch.

Ostatním mnichům to bylo velikým ponaučením, jak každá neposlušnost vůči Řeholi je trestuhodná.

*

Počínání Benediktovo je pochopitelné ze zvyků, které byly tehdy ještě rozšířeny. Církev však záhy sněmem v Auxerre r. 578 odstranila tento obyčej, klásti na prsa nebo mezi rty mrtvoly Svátost, nebo jim dávatí polibek míru.

Zvyk ten, měře je živou a horoucí vírou prvních století, nemá v sobě nic pohoršlivého. Tělo Páně bylo pro věřící nejen potravou pro duši, ale také znamením jejich náboženského společenství. Mrtvé tělo, které bylo u křesťanů pro jeho budoucí vzkříšení vždy ve veliké úctě, bylo kladeno do hrobu s Velebnou Svátostí, aby se naznačilo, že zemřelý je ve společenství s Kristem a Církví. Někdy ovšem s tím mohlo být spojeno i nesprávné domnění, že se tak zemřelému dostává ještě dodatečného viatika.

Také zvyk bráti a dávatí do rukou laiků proměněný Chléb byl možný jen při hluboké víře a úctě lidu. Křesťané si posílali navzájem proměněnou Hostii jako velikonoční pozdrav, nosili ji na prsou a kladli ji do základů jako ochranu, vkládali samotnou nebo s relikviemi Svatých do oltářního sepulchra. Hostii dostával lid domů, také rytíři ve středověku ji nosili ve zvláštní monstranci na tyči i do boje. Zvyk ten měli i naši husité. Později Církev pro snadné zneuctění všechny tyto zvyky přísně zakázala.

*

Jakýsi mladý mnich se počal pojednou nuditi v klášteře. Toužil po změně a proto chtěl odejíti. Muž Boží,

který viděl až do jeho duše, vylouval mu to, ba káral jej proto, že chce zrušit sliby, které Bohu učinil.

Mnich na tato dobře myšlená slova nedával, nýbrž ustavičně žádal, aby ho z kláštera propustili. Jeho žádost se stávala přímo dotěrnou. Když zase jednoho dne bezohledně na sv. Otce dotíral, Benedikt mu poručil, že musí z kláštera, aby se jeho chováním snad nenakazili i druzí. Bylo to opravdové vyobcování.

Mládenec odcházel s radostí, že je volný, sotva se však za ním zavřela klášterní brána, slyšeli vevnitř bratři úzkostlivý jeho křik:

»Pomoc! Pomoc! Drak mne chce pohltit!«

Otevřeli rychle bránu a za ní našli na celém těle se třesoucího a zsinaleho mnicha. Draka však žádného neviděli. Vzali mnicha dovnitř a zavolali sv. Otce.

Polekaný mladík vykládal, jak spatřil hnáti se proti sobě draka, jenž ho chtěl pohltit. Prosil, aby směl zůstat v klášteře. Musil však slíbit, že klášter už nikdy neopustí, což po této příhodě opravdu po celý život dodržel.

Muž Boží, jenž věděl, do jaké záhuby se mladý mnich řítí, vyprosil ve svých modlitbách, aby Bůh nešťastníka poučil, koho vlastně poslouchá. Neviditelný ďábel mu byl ukázán v podobě hrozné nestvůry, o které Písmo často mluví.

*

Sv. Řehoři byly známy dva případy náhlého uzdravení na přímlovu sv. Otce.

Tak mu vypravoval jakýsi vážený občan, jménem Antonín, že jeho otec měl služebníka, jenž byl stížen malomocenstvím, které se tehdy často v Itálii ukazovalo. Měl kůži opuchlou a zvředovatělou, vlasy mu vypadávaly.

Byl poslán k Otcí Benediktu, který jej svou modlitbou rychle uzdravil.

Jiný muž byl stížen po celém těle skvrnami, které se velmi podobali malomocenství. Kůže jeho byla znetvořena jedem, který mu namíchal tajně do nápoje jeho nepřítel. Muž sice o život nepřišel, ale jeho kůže změnila hrozným způsobem barvu.

Když byl otrávený přiveden k Benediktovi, dotekl se ho. V tom okamžiku zmizela veškerá vyrážka s kůže postiženého.

*

Đábel, který v Benediktovi zřel svého velkého protivníka, neodvažoval se ničeho proti němu. Zato se mstil na okolí svatého muže.

Jednou vyšel Benedikt z kláštera, aby se pomodlil v kapli sv. Jana Křtitele, která se nalézala na samém vrchu hory. Cestou se mu zjevil ďábel v podobě zvěrolékaře, který nesl v rukou roh pro nalévání léků zvířatům a jakousi třínohou nádobu.

Benedikt, který tušil, že nepřítel lidstva má nějaké nekalé úmysly, tázal se ho přísně:

»Kam jdeš?«

Ten mu posměšně odpověděl:

»Jdu k bratřím, abych jim podal nápoj.«

Benedikt došel do kaple, pomodlil se tam a pak se spěšně vracel.

U klášterní cisterny uzřel zmítati se v křečích starého mnicha, do kterého vstoupil ďábel a hrozně ho trápil. Benedikt jediným políčkem zahnal zlomyslného ducha, který se neodvážil už se vrátit.

*

Nejčastější zbraní sv. Benedikta v boji s ďáblem bylo znamení kříže. Kříž, na němž Spasitel lidstva přemohl ďábla, je pro pekelné moci znamením hrůzy a děsu.

Křesťané prvních věků rádi a často používali spásného znamení kříže, aby sobě získali požehnání, nebo aby byli uchráněni nástrah neviditelné říše zla.

Synové sv. Benedikta přijali znamení sv. Kříže v boji s peklem, jako vzácný odkaz svého Patriarchy. Záhy — už v jedenáctém století — počaly se raziti a světit medailky, které byly opatřeny obrazem sv. Kříže a které se nazývají medailky sv. Benedikta.

Na jedné straně medailky je obraz Benediktův, na druhé straně kříž, na němž a kolem něhož jsou písmena, jež znamenají počáteční hlásky Církví schváleného zažehnávání ďábla.

Zbožným nositelům této medailky, kteří ji u sebe nechovají z pověry, nýbrž ze živé víry, Bůh udělil už nespočetné milosti pro duši i pro tělo v nebezpečích zevních i vnitřních, zvláště pak v pokušeních.

Zdá se, jako by ďábel používal domýšlivé pýchy duchovních povýšenců k tomu, aby nechal popírat svou existenci a tím se mohl spíše blížit k lidským duším úplně nepozorován a nepoznáván.

Ti, kdo věří v Krista, vědí, že jim bude po celý život bojovati proti tomu, kterého Spasitel sice porazil, ale jemuž do konce trvání tohoto světa ponechává jakousi omezenou moc, aby věrní Pánu byli tříbeni a ostatní trestáni.

Církev ve svých svátostech a svátostinách vládne mocí, která ruší všechny síly pekla.

*

Je znám ještě jeden zázrak vzkříšení mrtvého, jež Benedikt ve svém životě vykonal a při němž je patrna nejen jeho hluboká pokora, ale i velká láska k bližnímu. Ta přemáhá pocit vlastní neschopnosti, čímž pokora Světce ještě více vyniká.

Jednou byl Benedikt se svými mnichy na nedalekém poli, které ještě dnes patří klášteru, a zde všichni pracovali.

Ke klášteru přišel jakýsi rolník, jenž s velkým zármutkem tiskl ke své hrudi mrtvolku právě skonalého dítěte. Ptal se po Otci Benediktu, jako již nesčetně mnoho jiných přišlo se svými strastmi k bráně kláštera, aby jim muž Boží pomohl. Dveřník mu řekl, že Otec pracuje s mnichy na poli.

Rolník složil mrtvolku dítěte u brány a pospíchal na pole, na němž se nacházel Benedikt. Ve stejnou dobu se však tento už s bratřími vracel.

Jak ho rolník shlédl, začal ve svém zoufalství křičet:

»Vrať mi mého syna! Vrať mi mého syna!«

Benedikt se na to zvolání udiven zastavil a ptal se:

»Cožpak já jsem ti vzal tvého syna?«

Rolník mu se štkáním odpověděl:

»Zemřel! Pojď a vzkřiš ho!«

Mezitím došli k oběma bratřím, vracející se z práce. Když zaslechli, oč se jedná, přidali se k prosbám rolníkovým, neboť znajíce nesmírnou moc svého Otce, byli přesvědčeni, že dovede mrtvého chlapce vzkřísit.

Benedikt však ve velké pokoře, která byla vyvolána strachem pokoušeti Boha, pravil k okolostojícím mnichům:

»Ustupte, bratři, ustupte! Podobné činy mohou dělat Apoštolové, a ne my! Proč nám chcete ukládat břemena, která jsou nad naše síly?«

Zarmoucený otec však neustával žadoniti, ba s celou ohnivostí jihoitalského člověka, jak to známe u neodbytných italských žebráků, se zapřísahal, že neodejde, dokud mu Benedikt nevyhoví a dítě nevzkřísí.

Benedikt, přemožen tak velkou bolestí zarmouceného otce, laskavě se zeptal:

»Kde je to dítě?«

Rolník ukázal:

»Tam u brány klášterní!«

Všichni se tam odebrali. Benedikt poklekl, naklonil se nad tílko mrtvého hošíka a vzpřímiv se, pravil:

»Pane, nehleď na mé hříchy, nýbrž na víru tohoto člověka, jenž prosí o vzkříšení svého syna! I vrať do tohoto tílka duši, kterou jsi z něho vzal!«

Po těch slovech se začalo tělo dítěte chvět a sebou trhat a všichni pozorovali jeho obživnutí. Nato muž Boží vzal hošíka za ruku a odevzdal jej jeho šťastnému otci.

*

Zůstává ještě odpověď na jednu otázku, na kterou mají právo i největší ctitelé svatého Patriarchy:

»Proč právě na něm dobrý Pán Bůh plýtlval zázraky a to často za příležitostí, které se nezdají míti velké váhy?«

Nebesa se opravdu zdají přebohatě zasypávati Benedikta dary, které jiným světcům udílejí s patrnou šetrností. Zázraky jsou mimořádným zásahem do obyčejného běhu věcí a Bůh zřídka a jen za důležitých okolností dává svým vyvolencům schopnosti je konati, propůjčuje jim něco ze svého lesku a své moci. Zázraky jsou podle sv. Augustina slova Boží. Taková slova promluví Bůh vždy na přelomu důležité doby.

U sv. Benedikta jsou zřejmy důvody, proč jej Bůh oslavil tak velkou divotvornou mocí. Dějiny benediktinského Řádu na to ukazují, že Bůh měl zvláštní úmysly se sv. Patriarchou. Chtěl tímto způsobem upevnit a zakořenit nauku Benediktovu, která měla mít mohutné a zajištěné základy, aby mohla vzrůst v ono obrovské dílo, jak je rýsováno na tak četných stránkách dějin Církve. Řád Benediktem založený se měl stát na dlouhá

staletí jediným majákem, jenž by vrhal ostré světlo na všechny strany.

Knihou Řehořovou se dostala známost o sv. Benediktu a o jeho Řeholi rychle do celého světa, který ztoužil mít ve svém středu syny tohoto velkého Divotvůrce! Od nich se pak učil čistému a ideálnímu křesťanství a první úctě k Bohu.

Zvlášť první žáci Benediktovi, kteří byli základy v jeho Řádě, měli získat jasné přesvědčení, že jejich Otec a Učitel je veden a inspirován k svému dílu samým Bohem a že Řehole, kterou na konci svého života sepsal, povstala pod přímým vlivem Ducha Svatého.

I když se příležitosti, při kterých svatý Otec činil zázraky, zdají na první pohled někdy nevhodnými a nevhodnými těchto nadpřirozených zásahů, není tomu tak skutečně, neboť při všech přišel Bůh ke své cti a slávě. Nekonečná dobrota Boží tím více vyniká, čím nepatrnější je tvor, jímž se zabývá

MUŽ BOŽÍ

Neznáme žádné malby nebo sochy nebo přesného popisu postavy sv. Benedikta, avšak tradice jej vždycky líčila vysokým a mohutným. Vousu asi nenosil z toho důvodu, že chtěl, aby se jeho mniši odlišovali už zevnějškem od tehdejší karikatury pravých mnichů, od pověstných sarabaitů, kteří nosili dlouhý vlas i vous.

Při svém příchodu na horu Cassinskou byl stár asi devětačtyřicet let. Byl tedy v největším rozvinutí svých tělesných a duševních sil. Mohutná, a přec ne hrubá postava, přirozeně schýlená hlava, pěkně řezaný, nebeským mírem zářící obličej, ústa otevírající se pouze, aby chválila Boha nebo poučovala, vážné, ovládané pohyby, to byly asi známky, podle kterých mohli příchozí poznat mezi ostatními hledaného Patriarchu.

Jeho zevní vystupování nemohlo být jiné, než jak popisuje ve své Řeholi chování mnicha, který dosáhl nejvyššího stupně pokory. Ušlechtilá a radostná rozšafnost, která prostupuje jeho nauku, vyzírala z veškerého jeho počínání.

*

Benedikt se stal na Monte Cassinu požehnáním pro takřka nesčetné zástupy svých žáků a obdivovatelů. Široké okolí žilo z jeho milosrdenství duchovního i tělesného. Byl pro všechny skutečným Otcem, napodobuje věrně Otce nebeského; byl jejich apoštolem a duchovním vůdcem, jak o tom zpívá Dante ve svém Paradiso.

Jelikož římský stát za života Benediktova vlastně už neexistoval, nebylo ani žádné státní a veřejné dobročinnosti. Kam se tedy měl lid utíkat v těchto hrozných dobách ničení a chaosu? Okolí Monte Cassina hledělo ke klášteru, jako k přístavu míru a zabezpečeného klidu.

Na vrcholu svaté hory žila duchovní rodina Benediktova, která v oněch bouřlivých časech skýtala každému útulek, potravu, potěchu a radu. Sem se potřební utíkali jako do otcovského domu, ať to byli válkami zchudlí velkostatkáři nebo utiskovaní nájemci, nemocní nebo hladoví.

Zde mohli pozorovat, jak se svatý opat se svými mnichy oddávali i tělesné práci na poli a v dílnách, a učili se při tom poznávat její nesmírnou hodnotu a svobodu, kterou obdařuje člověka. Pohanský pojem práce, která byla vykonávána pouze otroky, rozplýval se v záři příkladu těchto dobrovolných otroků Boží lásky na Monte Cassinu a všem se zjevovala krása příkladu Kristova a jeho učedníků, kteří sňali s čela práce její potupné znamení.

Na svaté hoře Cassinské viděli návštěvníci, co tvoří podklad a pouta lidské společnosti: dokonalá láska a pokorná důvěra v Boha — které jsou pevnými základy rodiny a tím i státu — mír, setrvačnost a nauky Evangelia. Chudá rodina mnišská i v nešťastných těch dobách stačila nejen pro sebe, ale pomáhala přehojně v potřebách druhých. Tímto způsobem vnikalo seménko křesťanské civilisace do barbarské společnosti, která byla už v základech jednoduché rodiny zkarikována. Evangelní pojem rodiny byl benediktinskými mnichy zenesen do všech koutů světa, a tím byla zachráněna opět lidská společnost, která se už řítila do bezedné propasti.

Klášter se stal duchovním a kolonizačním střediskem dalekého kraje.

*

Nejdůležitější službu však prokázal Benedikt současníkům i budoucím pokolením tím, že upozornil svou mnišskou institucí na nejvlastnější úkol člověka — sloužit Bohu a vzdávat mu bez ustání povinný hold, ať v přímé modlitbě nebo v jakékoliv činnosti.

Ze svých mnichů chtěl vytvořit světce, ne však podle orientální tradice, která pěstovala čistě individuální dokonalost, aniž se starala o začlenění kandidáta svatosti do lidské společnosti. Ačkoliv si Benedikt vážil svatých poustevníků, jak je zřejmo z jedné kapitoly jeho Řehole, neměl v úmyslu pěstovat tento druh svatosti, nýbrž vedl své žáky k dokonalosti uprostřed řeholní rodiny.

Lásky k Bohu nemínil dosahovat zevní strohostí, která se často zvrhala v plané hromadění viditelných úkonů kajícího, nýbrž hlavně vnitřním postojem duše v lásce a úctě.

Sv. Řehoř to ilustruje v třetí knize svých Dialogů, kde mluví o poustevníku Martinovi, který se v blízkosti hory cassinské na hoře Marsico uzavřel v jeskyni. Aby nepodlehł někdy pokušení opustit svůj osamělý život, přikoval se ke skále nohou na řetěze, který mu dovoľoval jen několik kroků.

Svatý Benedikt, snad z obavy, aby jeho mladý dorost mnišský nebyl zlákáán touto zevní askesí, poslal k němu jednoho z mnichů se vzkazem:

»Jsi-li opravdovým služebníkem Božím, nenech se držet železným řetězem, nýbrž poutem lásky ke Kristu!«

Pokorný poustevník ihned poslechl a odpoutal se od řetězu. Nikdy však už neopustil svou jeskyni. Pro duchovní syny Benedikta byl jeho vzkaz poustevníkovi jemným poučením, v čem pozůstává spojení duše s Bohem.

K Martinovi přicházeli potom učedníci a založili v blíz-

kosti jeho jeskyně klášter, který se pravděpodobně řídil Řeholí Benediktovou. Alespoň byl Martin později počítán mezi monte-cassinské světce. Část jeho relikvií tam byla v r. 1094 přenesena.

*

Benediktovo dílo dozrálo na Monte Cassinu pod jeho pevnou rukou a otcovskou péčí. Stal se jedinou autoritou pro své žáky, jejichž zrakům se jevil jako světec, drakobijce, divotvůrce a zákonodárce.

Nešlo mu o to, zakládat ještě jiné kláštery, nýbrž mínil pouze postavit na pevný základ a zorganizovat mnišský život, aby se bezpečně rozvíjel ze své vlastní podstaty. Opravdu je znám pouze ještě klášter v Terracině, jím založený na prosby zbožného patricia Liberia. Ustanovil v něm opatem jáhna Servanda a převora »druhého po něm«. Určil ještě jeho přesný plán, nezdá se však, že by se dále zvláštním způsobem o něj staral.

Všecky své síly věnoval vypracování Řhole, která vyrostla ze skutečného života mnišské rodiny monte-cassinské. K ní obracel všecko své úsilí, neovlivněn a také nechráněn žádnou autoritou, ani církevní ani světskou.

Jeho základní myšlenkou bylo, že každý klášter se musí vytvářet vlastní silou za vedení opata, který se řídí Řeholí jako učitelkou a neodchyluje se od ní v ničem podstatném.

Věděl o tom, nebo tušil alespoň, jakému čtenému a slavnému potomstvu daruje svou Řeholí život?

*

Nemáme bohužel přesných zpráv o tom, co se stalo se zvláště milovanými a vychovávanými učedníky Benediktovými, Maurem a Placidem, které s sebou vzal, když

opustil Subjako. Existují sice jejich životopisy, ale zdají se postrádat úplně věrohodnosti.

O sv. Mauru praví tradice, že byl na přání mnišské rodiny sv. Benediktem ustanoven převorem na Monte Cassinu, aby pomáhal svému svatému učiteli, který jej s takovou láskou vychovával ve veškeré dokonalosti. Ačkoliv se zdál předem určeným nástupcem Benedikta, ukazují jej dějiny náhle ve Francii, kde založil slavné opatství v Glanfeuil. Doprovázeli jej tam spolubratři Antonín a Constantinian, jejichž veřejnou úctu povolil později papež Calixt II. Sv. Maurus slynul stejně jako jeho vychovatel pověstí velkého divotvůrce, který činil mnoho zázraků zvláště žehnáním s relikvií sv. Kříže. Zemřel ve vysokém stáří.

*

Sv. Placid dorostl na Monte Cassinu v dokonalého mnicha, který nezklamal naděje sv. Patriarchy, jsa už od útlého mládí přístupný duchovní kráse. Církev jej uctívá jako mučedníka.

Kdy a kde dosáhl mučednické palmy? Tradice tvrdí, že na Sicilii, kam byl sv. Patriarchou ještě s jinými spolubratři poslán a kde založil v Messině klášter.

Maurus a Placid, básník Marek, průvodci Maurovi Antonín a Constantinian, dále mniši Paulin a Augustin, Constantin, první nástupce Benediktův na svaté hoře Cassinské, a Simplicius druhý, jsou jména, jejichž nositelé vyrůstali pod pečlivým dohledem sv. Otce a zasloužili si pro své řeholní ctnosti trvalé památky v církevních dějinách. Kolik však bylo ještě dalších pokorných a svatých žáků, jejichž jména se nám nedochovala, ale jsou zabezpečena v srdci Božím?

Můžeme se domnívat, že už do Subjaka, zvláště pak na Monte Cassino, přišli za Benediktem také někteří

z jeho druhů z Říma, nezapomínající na jeho náhlý odchod a slyšící o jeho svaté pověsti.

Sv. Benedikt mohl v klidu shlížet na duchovní stavbu, kterou vztyčil na Monte Cassinu. Kolem něho se shromáždilo množství synů, kteří byli formováni podle jeho srdce a jejichž duše jako čisté plameny plály k nebesům ke cti a slávě Boží. Ve dne v noci hořela v monastýru svatá žertva služby Boží mnišské rodiny a její nadpřirozená vůně nejen stoupala vzhůru do oblak, ale šířila se i do dalekého okolí. Pozdvižené ruce modlících se mnichů svolávaly opět požehnání na zem, která se do nedávna zdála Bohem opuštěnou.

Avšak v okamžicích, kdy podle lidského soudu Patriarcha stál u cíle svého celoživotního snažení, měl přinést Bohu v oběť právě to, čeho dosáhl.

Theoprobis, jeden z nejctihodnějších občanů Cassina na úpatí hory, který se stal vlivem Benediktovým jeho žákem a pro svůj vzorný život požíval u něho velké důvěry, vstoupil k němu jednoho dne do místnosti, kterou Světec obýval ve staré věži, a spatřil ho v takovém duševním postoji, jako dosud nikdy.

Benedikt hořce a usedavě plakal a jeho nářek se nezdál mít konce. Osmělil se tedy Theoprobis a ptal se ho, co by bylo příčinou tak velkého žalu. Muž Boží mu odpověděl:

»Celý tento monastýr, který jsem postavil, se vším, co jsem bratřím připravil, má být z nevyzpytatelných soudů Božích vydáno na pospas válčícím národům. Sotva jsem mohl toho dosáhnout, že mi byly darovány alespoň duše z tohoto místa.«

Pán žádal od světce oběť toho, co mu bylo tady na zemi nejdražší, jak to obyčejně požaduje ke konci života od těch, které vede na vrcholy svatosti. Bůh žárlí a chce, aby mu člověk patřil celý a aby odpovídal slovy

jeho nejdražšího Syna: »Otče, ne má, ale Tvá vůle se staň!«

Sv. Řehoř Velký byl toho svědkem, že prorocství Benediktovo bylo správné. R. 581 vnikli Langobardi v noci na Monte Cassino a celý klášter obrátili takřka v ssutiny. Nepodařilo se jim však podle slibu Božího zajmouti ani jediného z mnichů, kteří všichni zachránili své životy.

*

Na výsluní Milosti dozrávala svatost Benediktova, který vedl skrytý život v Bohu. Vždyť se už v Subjaku naučil, podle slov sv. Řehoře, žít sám se sebou před zraky Božími. Léty toto hroužení se v Boha nabylo ještě větší vroucnosti a Pán odměňoval svého věrného služebníka skrytými osvíceními a sladkostí nadpřirozené Lásky.

Mluví ze zkušenosti, píše-li v předmluvě ke své Řeholi: »Pokrokem v nábožném obcování a ve víře rozšíří se srdce a v nevýslovné sladkosti lásky se běží cestou přikázání Božích.«

Ke konci života daroval Bůh Benediktovi ještě zvláštní důkaz své milosti, dáváje mu okusiti jakousi předchuť nebeské krásy a poodhaliv mu maličko závoj, jímž je ukryta. Sv. Řehoř to podrobně popisuje:

»Jednoho času přišel k němu na návštěvu podle svého obyčeje Servandus, jáhen a opat monastýru, který byl v krajině kampanské vystavěl dřívější patricij Liberius. Přicházel totiž častěji k němu do kláštera, aby, an moudrostí a milostí nebeskou rovněž oplýval, slastná slova života vespolek si sdíleli a sladkého pokrmu nebeské vlasti, kteréhož dosud dokonale s radostí požívat nemohli, aspoň vzdychajíce okoušeli. Když však již nadešla hodina odpočinku, odebral se ctihodný Benedikt do

místnosti v hořejší části věže, Servandus pak měl své lože v dolejší části, na kterémž místě se mohlo jíti zdola nahoru. Před věží byla prostrannější místnost, v které spali učedníci obou opatů.

Tu, když Muž Boží, Benedikt, zatím co bratří ještě spali, předchází čas noční modlitby, již bděl, a stoje u okna a očí k nebi pozdvihuje, k všemohoucímu Bohu se modlil, náhle, za pozdní noční hodiny, uzřel shůry přicházeti jasné světlo, jež rozplašilo veškerou tmu noci a takovým svítlo leskem, že záříc do temnoty, převýšilo svou jasností den. Podivuhodná pak velice věc v tomto vidění následovala. Veškeren totiž svět, jak později sám vypravoval, jako by pod jedním slunečním paprskem jsa shrnut, byl předveden před jeho oči. A když ctihodný Otec jasný ten lesk zbystřeným ještě zrakem pozoroval, viděl, kterak andělé nesou duši Germana, biskupa z Capuy, v ohnivě kouli do nebe. I chtěje mít svědka tak velkého zázraku, volal dvakráte nebo třikráte silným hlasem na jáhna Servanda. Užasnuv nad neobyčejným voláním Muže Božího, pospíšil k němu nahoru, pohlédl ven a spatřil ještě malou částku onoho lesku na nebi. A an s podivením hleděl na toto divadlo, vypravoval mu Světec po pořádku, co se bylo stalo.

Nato poslal do cassinského hradu k zbožnému muži Theoprovovi se vzkazem, aby ještě téže noci vypravil posla do města Capuy, jenž by se přeptal a oznámil, kterak se vede biskupu Germanovi. I stalo se tak, a posel našel nejdůstojnějšího biskupa již mrtvého. A když se dotazoval zevrubněji, poznal, že právě v tom okamžiku zemřel, kdy jej Muž Boží viděl nésti k nebi.«

V pohledu se strany Boží je všechno pranepatrné a bezvýznamné, co se hýbe na této zemi. Benedikt ještě před svým povoláním na věčnost se mohl přesvědčiti, že se rozhodl dobře, když už v mládí povrhl světem, jako

zvadlým květem a pustil se za hledáním Boha a jeho pravdy. Nyní, v jediném paprsku Bohem mu seslaném, uzřel celý svět; ne proto, že by se tento snad v tomto zjevení smrštil, nýbrž proto, že se jeho duše ve světle Božím rozšířila a zmohutněla.

*

Bůh si svého vyvolence počal oddělovati pouze pro sebe. Nejmilejší žáci Benediktovi, Maurus a Placid, odešli za svými úkoly, ve svém srdci se musil odtrhnout i od svého životního díla; nyní zůstal ještě něžný svazek, který jej poutal se sestrou Školastikou.

Svatý Řehoř nás nechává v životopise sv. Benedikta zcela v nejistotě o osudech této vyvolené nevěsty Boží. Dohadovali jsme se pouze z určitých známek, že odešla za svým bratrem už do blízkosti Subjaka v Roccabotte. Když se upevnilo dílo Benediktovo na Monte Cassinu, tušíme ji opět po blízku, neboť byli dvojčaty tělem i duší. Svátý Řehoř naznačuje, že i ženy přicházely do blízkosti Monte Cassina, aby žily pod vedením Benediktovým. Tím spíše to můžeme očekávat od Školastiky. Jistě, že byla v čilém spojení se svým bratrem.

V území Akvina, v tržišti Plumbariola (nyní Piumarola), v největší blízkosti Monte Cassina, žila podle vžitě tradice Školastika s jinými svatými ženami pod vedením Benediktovým. Nepřicházel však osobně do tohoto kláštera, nýbrž posílal své mnichy, kteří podle jeho příkazů řídili tuto obec Bohu zasvěcených žen.

V minulém století se našla ve staré Capue v Campanii při prokopávání základů františkánského kláštera náhrobní deska s nápisem, který oznamuje, že zde leží 85letá abatyše Justina, pochovaná 1. listopadu 569, tedy sotva dvacet let po smrti sv. Školastiky a sv. Benedikta. Je zřejmo, že klášter v Capue byl založen po vzo-

ru kláštera sv. Školastiky a že abatyše Justina byla asi duchovní dcerou sestry Benediktovy. Chápeme také, proč byl založen klášter v Capue, neboť známe přátelské svazky svatého Patriarchy s capuánským biskupem Germanem. Kláštery Benediktinek se pak rozšířily z Campanie po celé Italii.

Pouze jedinkrát za rok sestupoval svatý Patriarcha s hory, aby se potěšil s tou, která mu byla tak blízka nejen pokrevně, nýbrž hlavně svou svatostí. Avšak ani tehdy nepřicházel do kláštera samého, nýbrž se setkával se svou sestrou na cestě ve dvorci, který patřil monastýru na svaté hoře. Školastika bývala doprovázena svými spolusestrami, Benedikt brával s sebou několik svých mnichů.

*

S nenapodobitelnou roztomilostí popisuje sv. Řehoř rozmluvu svatých sourozenců, o které tušila jemná duše Školastiky, že to bude poslední v jejich životě:

»Sestra jeho Školastika, jež byla od svého útlého věku Bohu zasvěcena, přicházívала k němu jednou do roka. Muž pak Boží sestupoval k ní do blízkého dvorce, patřícího klášteru. Jednoho dne přišla tedy podle svého obyčeje a její ctihodný bratr sestoupil s několika bratry k ní. Celý den strávili Boha chválíce a velebíce a o svatých věcech rozmlouvajíce, a teprve když se rozprostřela noční temnota, požili společně pokrmů.

Když pak ještě seděli u stolu a za posvátných hovorů přikvapila pozdní hodina, prosila ho Bohu zasvěcená panna, jeho sestra, řkouc: »Prosím tě, abys mne této noci neopustil, abychom až do rána rozmlouvali o radostech nebeského života.« Kteréžto Světec odvětil: Co to mluvíš, sestro? Nemohu zůstati mimo klášter!« Bylo pak nebe tak jasné, že nebylo viděti ani mráčku na obloze.

Uslyševši pak Bohu zasvěcená panna zápornou odpověď bratrovu, položila sepjaté ruce prsty přes prsty na stůl a sklonila hlavu na ruce k vroucí modlitbě k Bohu všemohoucímu. A když pozdvihla hlavu od stolu, nastalo takové blýskání a hromobití a strhl se takový liják, že ani ctihodný Benedikt, ani bratří, kteří s ním byli, nemohli učiniti kroku z domu. Nábožná panna totiž sklonivši hlavu na ruce, vyronila proudy slz na stůl, jimiž vynutila jasné obloze déšť. A příval se nespustil teprve trochu později po modlitbě, nýbrž mezi modlitbou a přívalem byla taková shoda, že když pozdvihovala hlavu se stolu, bylo již slyšeti hřměti, ano zdálo se jako jediný okamžik, ve kterém pozvedla hlavu a svolala déšť.

Tu vida muž Boží, že za takového blýskání a hřmění a hrozného lijavce nemůže nastoupiti zpáteční cestu do monastýru, počal si truchlivě stěžovati, řka: »Odpusť ti to všemohoucí Bůh, sestro! Co jsi to učinila?« Jemuž ona odpověděla: »Hle, prosila jsem tebe, a ty jsi mne nechtěl vyslyšeti. I poprosila jsem Pána svého, a vyslyšel mne. Jdi tedy nyní, můžeš-li, a nech mne zde, i vrať se do svého kláštera!« On však nemoha z domu vyjít, zůstal na místě proti své vůli, nechtěv zůstat dobrovolně. A tak se stalo, že celou noc probděli a nasýtli se vzájemně posvátnými hovory o duchovním životě.«

Tato jemná pře svatých sourozenců ukazuje celou vážnost Benediktova mnišství, i to, co si může opravdová láska k Bohu dovolit. Něžná duše svaté panny byla jako duše dítěte, které laškuje a bezelstně si hraje před nebeským Otcem.

*

Druhého dne vrátili se Benedikt i Školastika do svých klášterů. Svatá panna tušila svou blízkou smrt a její

touha po Bohu nedovedla si klást už žádných mezí. Ta byla příčinou její zvláštní žádosti v minulé noci a triumfu její lásky nad přísností a přesností jejího svatého bratra.

Když stál Benedikt třetího dne po svém rozhovoru se sestrou u okna své cely, měl náhle zjevení, ve kterém viděl duši sv. Školastiky vznášeti se v podobě bělostné holubičky do nebeské krásy. Jeho hrud' se naplnila radostí nad tak velkou slávou milované sestry a počal chválit všemohoucího Boha v hymnech a zpěvech. Shromáždil své duchovní syny, sdělil jim smrt svaté panny a poslal je okamžitě, aby přinesli do monastýru její drahocenné tělo. Dal je uložit do hrobu, který už předem připravil pro sebe v oratoři sv. Jana Křtitele na vrcholu hory. Takovým způsobem se stalo, píše sv. Řehoř, že ani hrob nerozdělil těla těch, jejichž duše byla v Bohu vždy jedna.

Sv. Školastika zemřela 10. února 547.

*

Čtyřicátého dne po vzletnutí duše Školastiky do nebeské vlasti, skončil svůj požehnaný život i velký Patriarcha. Předtím, v rozhovoru se svými žáky, určil přesně den své smrti. Prikázal jim, aby zatím o tom pomlčeli. Některým vzdáleným mnichům sdělil znamení, podle kterého poznají okamžik, kdy jeho duše opustí tělo.

Šest dní před smrtí dal otevřít hrob, v kterém leželo už svaté tělo sestry Školastiky. Brzy nato zachvátila prudká horečka tělo, které bylo až do této chvíle zdravé, a počala rychle stravovati tělesné síly Benediktovy. Šestého dne — bylo to 21. března 547 — se dal Světec od svých synů dovésti do oratoře sv. Martina a zde posílněn sv. Přijímáním, opíraje seslabené údy o paže svých mnichů, stoje zpřímá s pozdviženýma k nebi ru-

kama, jako modlící se Mojžíš, vydechl svou duši za šep­tání poslední modlitby.

Abate Tosti z Monte Cassina († 1897) praví, že Be­nedikt zemřel nejen jako pravý světec, ale také jako pravý Říman. Suetonius píše, že se sluší, aby císař umí­ral stoje. Benedikt umíral jako vůdce a hrdina, který v hodinku své smrti, tělem sice chatrný, duchem však silný, ukazuje vojům svých duchovních synů, kde je ko­nečný cíl jejich boje.

Sv. Řehoř praví doslovně, že se Benedikt »posilnil na svůj odchod Tělem a Krví Páně«. Z toho chtí ně­kteří usuzovati, že sv. Benedikt byl knězem. Mluvili jsme už o tom, proč předpokládáme, že byl sv. Patri­archa vysvěcen pouze na jáhna. Pod obojí způsobou přijímal pravděpodobně podle papežského dekretu Ge­lasia I. († 496), vydaného proti Manichejcům.

Zatím co okolostojící mniši patřili s obdivem na skon svého svatého Otce a v srdcích přísahali jej napodobiti a následovati, měli dva jiní mniši, jeden doma v klášte­ře a druhý daleko odtud — podle tradice subjacké to byl Honorát, první nástupce Benediktův v jeho prvot­ním klášteře — stejné zjevení, které Benedikt proroko­val před svou smrtí.

Zdálo se jim, že patří na přímou cestu, která vedla z cely Benediktovy ve staré věži do nebe. Byla pokryta nádhernými koberci a ozářena nesčetnými světly. Vedle této cesty pak stál muž úctyhodného vzezření, celý ozá­řený světlem s nebes, a ptal se jich, zdali vědí, pro ko­ho by byla připravena ta cesta, na kterou se dívají. Při­znali se, že nevědí. Řekl jim tedy: »To jest cesta, po níž vstoupil na nebesa Bohu milý Benedikt.«

Tato cesta byla onen žebřík, o němž mluví sv. Bene­dikt ve své Řeholi v kapitole o pokoře: »Chceme-li do­sáhnouti vrcholu nejvyšší pokory a chceme-li rychle

dojítí onoho povýšení v nebi, k němuž se vystupuje pokorou nynějšího života, pak musíme svými skutky vzhůru směřujícími postavit žebřík, jenž se ve snu zjevil Jakubovi a na němž se mu ukazovali sestupující a vystupující andělé. Nic jiného zajisté tímto sestupem a vzestupem nerozumíme, než že povyšováním se sestupuje a pokorou se vystupuje. Onen pak postavený žebřík je náš život zde na světě, ježž Pán vztyčuje až k nebi, ponižuje-li se naše srdce.«

*

Truchlíci rodina mnichů pochovala svatého Patriarchu vedle milované jeho sestry a uzavřela společný jejich hrob. Zde, jakož i v oné jeskyni, kterou obýval Benedikt v Subjaku, dějí se mnohé zázraky, »žádá-li toho prosících víra,« píše sv. Řehoř.

Na konci životopisu Benediktova líčí sv. papež ještě jeden zázrak. Jakási šílená žena toulala se ve dne v noci v polích, lesích, po horách a dolinách a odpočívala jen tehdy, když únavou klesla. Jednoho pak dne při svém bloudění vešla v Subjaku do jeskyně, ve které sv. Benedikt započal svou dráhu Světce, a zůstala tam přes noc. Když při rozednění opustila jeskyni, vyšla z ní opět zcela zdráva, jako by nikdy nebyla šílenou.

Slavná a krásná smrt Benediktova je příčinou, že je vzýván vedle sv. Josefa jako ochránce šťastné smrti.

Patriarcha západních mnichů odešel, aby jako dobrý služebník přijal od Pána odměnu. Jeho zevní dílo na Monte Cassinu utrpělo sice brzy po smrti škody, ale duchovní podklad zůstal a stal se základem, na němž vyrostla nádherná a obrovitá budova jeho Řádu.

*

Co se stalo s tělesnými pozůstatky sv. Benedikta a

Školastiky, když v r. 581 vnikli na Monte Cassino Langobardi, klášter zpustošili a mniši se rozutekli?

Nemůžeme dosud dáti jasnou a přesnou odpověď na tuto otázku. Zdá se, že vzácný hrob zůstal v rozvalinách víc jak století, dokud se nevrátili mniši, aby klášter obnovili. Podle některých zpráv se pokusili v této době opuštění mniši z Fleury-sur-Loire z diecése Orleánské, vyhledati v troskách drahocenné relikvie. Po nalezení je tajně odvezli do Francie. Tělo sv. Školastiky uložili v Mans a sv. Benedikta ve Fleury, které od těch dob nese jméno Saint-Benoît-sur-Loire. Relikvie byly doneseny do Fleury 4. prosince, v kterýž den bylo pak slaveno Přenesení sv. ostatků; avšak už od 8. století byl tento svátek přeložen na den 11. července.

Italie ovšem protestovala proti této zbožné loupeži a papež Zachariáš (750—752) poslal francouzským biskupům list, ve kterém je vyzval, aby relikvie sv. Benedikta i sv. Školastiky vrátili na Monte Cassino. Zvláštní poselstvo je mělo přivézt zpět. Zdá se však, že obdrželo pouze část těchto relikvií — a sice menší — kdežto Fleury si ponechalo většinu drahocenného pokladu, jejíž chová v nádherném románském chrámu.

Milujícím synům sv. Patriarchy je nesmírně drahé místo, kde žil a kde byl původně pochován, a jejich láska to vyjádřila dostatečně, když ke konci minulého století Benediktini-umělci z Beuronu vyzdobili starou věž, kterou za života obýval sv. Benedikt a kryptu, v níž bylo pochováno tělo jeho a sv. Školastiky, převzácnými a jedinečně působivými mosaikami, malbami a skulpturami.

Monte Cassino je i dnes po naprosté zkáze kláštera a chrámu místo, kde může každá pokorná duše živě pocítit požehnání Benediktovo. Duch Benediktův dosud ovládá veškeru krajinu kolem Monte Cassina, jako duch

Františkův krajinu assiskou a duch Dominikův bologneskou, kde jsou uložena těla těchto přátel Božích.

*

Vyslovili jsme už lítost nad tím, že nám nebyl zanechán přesný a podrobný popis života Benediktova a jeho osobnosti jako u jiných velkých Světců, současně jsme však podotkli, že jeho Řehole a životopis psaný sv. Řehořem přec jenom stačí, abychom se mohli dostatečně kochat krásou a velikostí tohoto slavného Patriarchy.

I sebe prostší člověk je světem pro sebe, jež Stvořitel vybavil s velkou láskou a otcovskou péčí a vtiskl mu zvláštní krásu, kterou věnoval pouze jemu. Bohužel se podařilo satanu u většiny lidí tuto krásu znetvořit a zhanobit. Jenom na Světcích, kteří až do konce svého života se snaží pěstovat v sobě všechno, co jim Bůh daroval, můžeme obdivovat nádheru Boží výbavy.

Všichni Svatí dosáhli dokonalosti, kterou Bůh od nich očekával, všichni jsou krásní a bez poskvrny, a přec každý z nich poutá k sobě obdiv zvláštním způsobem, jako nádherné květy rozmanitou svou vůní a barvou a hvězdy svým rozdílným světlem a leskem.

*

Svatý Benedikt je mužem Božím skrz na skrz. Myšlenka na Boha a vztah k němu ho prostupuje a jej vede po celý jeho život. Hledá stále tvář Boží. Od nejútlejšího věku, kdy mu přišla první myšlenka na Boha, až do posledních okamžiků, kdy se vzpaženýma rukama a stoje se zdá vrhat do náruče Boží. Je to podstatná, čistá a vroucí nábožnost, která se nejen upíná celá k Bohu, ale současně se naprosto odděluje ode všeho, co by jí v tomto vztahu překáželo.

Proto píše papež Řehoř o svatém Benediktu, že od svého dětství nosil ve své hrudi srdce starce. Této vy-
zrálosti získal ne životními zkušenostmi, nýbrž hluboko-
bokou zbožností, která jej záhy postavila nad všechny
možné zážitky, jako mu paprsek Božího světla na konci
života dal lehce přehlédnouti celý svět.

V nejlepším věku povrhl světem, který měl pro něho
cenu zvadlého květu. Dychtil pouze po jediném — lí-
biti se Bohu. Proto opustil studia, otcovský dům a vše-
chen svůj majetek. Odhazoval od sebe všechno, jako bě-
žec se zbavuje veškeré přítěže, aby rychle a lehce do-
razil k cíli.

Po tři léta bydlel za nejtěžších zevních podmínek
pouze s Bohem — sám se sebou před očima nejvyššího
Pozorovatele, jak píše sv. Řehoř. Nic mu v opuštěné
jeskyni subjektivně nebylo za neustálé modlitby těžkým
a nemožným. Tělo živil pouze skrovnými odpadky
s chudého stolu, duše se však sytila a napájela ze spo-
jení s Bohem.

Odhodlání jít za tváří Boží bylo tak mocné, že jej
vrhlo nahého do trní, když se srdce při pokušení v jes-
kyni začlo chvět mezi Bohem a dosažitelným pozem-
ským blahem.

Hledání Boha a jeho svaté vůle jej vyvedlo z milo-
vané samoty v jeskyni, učinilo z něj otce četné řeholní
rodiny a přivedlo až na vrchol Monte Cassina, kde se
stal Patriarchou požehnaného pokolení mnišského.

Jeho pohled na Boha je tak pevně upnut, že se svatý
Otec zdá neobyčejně přísný v těch požadavcích, kde jde
o věc Boží a spásu duše. Toto zdání však povstává je-
nom u těch, kdož se tak absolutně nestaví za zájmy Bo-
ží. Mocně proniká jeho horlení, když v Řeholi mluví
o poslušnosti, chudobě nebo o reptání. Zde nezná polo-
vičatosti.

*

Benediktova touha po Bohu udělala z něho zcela přirozeně i muže modlitby. Tento něžný styk s Bohem jej udržoval v strážních pusté rokle, která se mu tím stala posvátnou oratoří, ve které se hroužil neustále v rozhovor s Bohem.

Svatý Řehoř to na mnohých místech naznačuje. Bohužel, mohl nám líčit pouze zevní Benediktův postoj, aniž mohl poodhalit něco z toho, co se dělo přímo v jeho duši. Dozvídáme se to jen, když mu nešťastný venkovan přinesl mrtvého synka a pokorný Světec přede všemi vyslovuje svou prosbu k Pánu, která by mohla sloužit za vzor liturgické modlitby, nebo když před Theoprobem prozrazuje, jak s Bohem zápasil alespoň o duši svých synů, když si nemohl vymodlit zachránění celého kláštera.

Nádherná hvězdnatá noc byla často svědkyní, jak Světec toužebným zrakem zírá do výše a se modlí, zatím co jeho synové byli dosud pohrouženi v krátký spánek. Z důvěrného styku s Bohem získal Benedikt schopnost porážet ďábla, předvídat budoucí věci a číst skryté myšlenky.

*

Ačkoliv mysl Benediktova byla stále pozdvižena k Bohu a přebývala v blaženém míru z tohoto vznešeného styku, nebyla tím odvrácena od svého okolí. Svátost Patriarchova ukazuje tolik čistě lidských vlastností, že nám jej přibližuje takřka na dosah a vzbuzuje v nás dětinnou důvěru k němu.

Divotvůrcem se stává především ze své velké a nezištné dobroty, která se sklání milosrdně k malým a potřebným. Svou skvělou dráhu divotvornou začíná u rozbitého síta své milované chůvy. S jakou laskavostí utěšuje přestrašeného Gotu a pomáhá mu k jeho sekeře!

S jakou ochotou vymáhá svou modlitbou živý pramen vody na skále pro své utrmácené syny! S jakou dobrotivostí vkládá třináct zlatníků do rukou ustaraného dlužníka! S jakou pokorou se dá umluvit nešťastným otcem, aby mu vzkřísil mrtvé dítě! S jakým soucitem rozvazuje svým pohledem pouta od Zally týraného sedláka!

Bůh mu dává tak obdivuhodnou divotvornou moc, neboť jeho láska k bližnímu je čistá a opravdová. Sám mluví ve své Řeholi o dobrém Pastýři.

Jak tento stále do nebe zahleděný Světec musil být lidský a laskavý, prozrazuje vztah ještě dětského Placida a již dospívajícího Maura k jejich Mistru. Kolik něhy prozrazuje obapolná láska Benediktova a Školastiky! I když je Patriarcha vážný při požadavku své čistě dětinné sestry, je k ní pozorný a trpělivý, když mu provedla své láskyplné čtveráctví. A s jakou dojemnou láskou klade její neposkvrněné tělo do svého hrobu!

*

Svatý Benedikt před námi stojí věrný ve všem, co požaduje od svých synů. Nemohl jinak učit, než jak sám žil. Dělal všechno, co přikazoval druhým. Chodil s nimi i do práce.

S těmi, kteří překročili v něčem danou Řeholi, mluví přísně, avšak dobrotivě odpouští, když se kají ze svých poklesků.

Před pyšnými a mocnými, jako před Totilou, zdá se být vážně a vznešeně nepřístupný, z celého jeho života však vyzírá jednoduchá pokora, která je plodem jeho ryzí lásky. Svatý Řehoř jej zří naplněného duchem všech spravedlivých.

*

Veliký jest jeho talent organisátorský. Jím se stal Patriarchou západního mnišstva. Z něho vykryštovala

jeho požehnaná Řehole a vyrostl Řád, který zavedl do chaosu světového dění prvky zdravého pořádku a ujasnil úlohu člověka na zemi.

Benedikt se ujal řízení nové povstávající společnosti lidské. Bylo to v okamžiku, když pyšná říše římská se s hromovým rachotem rozpadala a pohřbívala v troskách svou národní čest a velikost, když veškerá kultura se zdála mizet a byla vydána všanc divokým a neřestným mravům. Muž Boží, podle Abate Tosti »Poslední Říman«, z těchto trosek zachránil, co bylo na antice dobré a zdravé a předal to nově rodícímu se světu.

Když sestoupil Benedikt s Monte Cassina se svou Řeholí, pohnul celým křesťanským světem mocněji, než kterýkoliv reformátor politický nebo sociální. Barbaři nebyli přemoženi císařským římským vojskem, nýbrž svatým Benediktem a jeho syny.

DÍLO SV. BENEDIKTA

ZÁKONODÁRCE

Sv. Benedikt, který od prvního rozeznávání rozumu byl účelivým žákem Milosti a dělal jen to, k čemu ona mu osvěcovala životní cestu, nepomyslel ve své pokoře, že by se stal učitelem celého lidstva.

Do Subjaka se šel skrýt, aby zachránil vlastní duši a pracoval na vlastním posvěcení. V rostoucí lásce k Bohu a upevněn jsa zcela ve svém nekonečném Cíli, stal se ochotným dárce duší hledajících Boha a Bohem mu posílaných. Opuštěním Subjaka nepopřel svou dosavadní nauku, neboť byla postavena na nebeských základech.

Na Monte Cassino se odebral jen proto, že poznal opět dokonalejší cestu. Za tímto poznáním odešel pevnými a rozhodnými kroky a pobídl k tomu i své nejlepší žáky.

Zde vybudoval to, co v Bohu žijící jeho duše pokládala za nejlepší. To byl jeho pozemský cíl. Neměl v úmyslu zakládat osobně více klášterů. Opravdu známe pouze ještě klášter v Terracině, který byl od něho přímo z Monte Cassina založen na prosbu jakéhosi zbožného muže. Přes to asi tušil, že jeho cassinské dílo potrvá i po jeho smrti a že je schopno, aby se přenášelo do širého světa a do všech dob lidských dějin.

Ve svém šedesátém roce sepsal pro své mnichy Řeholi, ve které chtěl uložit všechny své zkušenosti, kterých nabyl vlastním životem i studiem cizích vzorů, ze kterých vybral, co se mu zdálo dobré a potřebné. Pí-

semným zajištěním také chtěl znemožnit snadné pokroucení ústního předávání.

Největší podíl na sepsání Řehole má Milost. Benediktova Řehole to byla, která učinila jeho dílo na Monte Cassinu nesmrtelným a ze svaté Hory kazatelnou, se které promlouvá sv. Patriarcha k celému křesťanskému světu.

Ačkoliv sepsáním Řehole si byl Benedikt vědom, že se staví po bok velkým zákonodárcům mnichů, na př. sv. Basilu a Pachomiu, nemyslel ve své pokoře, že by se jim rovnal nebo je dokonce předčil, neboť na ně hleděl jako na dokonalý vzor mnichů. Svou Řeholi mnil sepsat jenom pro velký zástup začátečníků v duchovním životě a ne pro jeho hrdiny, jak skromně podotýká na konci Řehole, kde odkazuje své žáky především na Písmo svaté, na nauku sv. Otců a výslovně na Řeholi sv. Basila, kterého nazývá »naším sv. Otcem«.

A přec! Kolik mohutných postav světců a světic, uctívaných celou Církví a známých snad všem jejím údům, bralo veškeré své duchovní umění z Řehole Benediktovy!

*

Řehole sv. Benedikta jest jako těžký hrozen, jenž uzrál na výsluní Milosti Boží a jehož sladká šťáva má opájet ty, kteří neznají nad Boha nic lepšího.

Pravda, před Benediktem bylo napsáno už množství řeholí, nebo spíše sbírek všeobecných zásad duchovního života. Byla to jakási všeobecná pravidla, společná všem druhům mnišstva, výklad evangelních rad, jak je prováděla dosavadní praxe, příklady a výroky světců, kteří žili v různých klášterech, nařízení opatů, kterými buď schvalovali nebo obměňovali nařízení svých předchůdců — a dost! Tedy nic pevného a jasného, co by vychá-

zelo z jediného hlediska a usměrňovalo život mnicha na cestě ke svatosti, na které jsou řeholní pravidla prostředky a pomůckami.

Tyto řehole byly většinou velmi krátké, takže představení mnišských obcí je musili doplňovat svým vyučováním a nařizováním. Byli-li tito vůdcové svatí a moudří, mohli své obce přivádět k rozkvětu. Co však, když nebyli? Pak se nejistotou viklal duchovní život mnichů, zvláště když i předpisy o společném životě, které se později přidávaly k asketickým zásadám, nebyly dostatek vyvážené a neohlížely se příliš na přirozenost člověka.

Benedikt znal tyto řehole, neboť za jeho doby byly v Itálii rozšířeny jejich latinské překlady. Četl spisy zcestovalého zakladatele klášterů v Marseille Cassiana, jehož díla »O zřízení klášterů« a »Rozhovory Otců« byla mu takřka učebnicemi, do kterých nahlížel, ale jejichž nauku samostatně zpracoval. Byla mu známa řehole sv. Basila Velkého a svatých Otců z pouště, jak se o tom zmiňuje na konci své Řehole, studoval díla svatého biskupa z Hippo, jeho listy, z nichž byla vytvořena t. zv. Řehole sv. Augustina. Jistě tedy znal i řehole sv. Antonína, Pachomia, Serapiona a Macaria z Alexandrie. Vybíral z nich, doplňoval a zdokonaloval svou rozšafností leckteré osobní zkušenosti, které zařadil do své Řehole. Při tom se stále ohlížel na věroučná a disciplinární rozhodnutí Církve.

Hotové dílo Benediktovo je svou organizací něco zcela nového, původního, vyrostlého pod západním střízlivým nebem, a Patriarcha Cassinský se stal Zákonodárcem mnišstva západního.

*

Dosavadní vůdcové mnichů dovedli sice posvětit jednotlivce a přivést je k spáse, nedovedli však vypěstovat

velké pokolení trvalého významu, jehož sociální vliv by se šířil do širokého okolí všech zemí a dob.

Benedikt nevymyslel nové zásady v duchovní oblasti, která celá je ovládána naukou Kristovou, avšak pod vlivem Ducha Svatého zorganizoval putování vyvolených duší do království nebeského ve velkých zástupech a po nejbezpečnějších cestách, na kterých slabí nezemdlí a silnější mají dostatek možností, aby ukázali všecky své schopnosti.

S Monte Cassina jako se Sinaie byl oznámen světu zákon, podle něhož se mají povolání sešikovat k pochodu ku bráně nebeské.

*

Benedikt nemínil ve své nauce ukazovat svým žákům zvláštní cesty, po kterých si Bůh vede některé vyvolené duše, jako vedl i jeho od útlého mládí, neboť se nemůže učinit pravidlem, k čemu Bůh ze zvláštních důvodů povolává jednotlivce a k čemu jim pomáhá neobvyklými milostmi. Domýšlivá opovážlivost, která by si osobovala právo na zvláštní úkoly od Boha, hnala by se do velkých nebezpečí.

Řehole Benediktova se stala slavnou svou umírněností a rozvahou a umožnila mnohým dokonalost, ke které je povolán každý pokřtěný člověk. Jedna z prvních pouček, které dává Patriarcha svým žákům, je, aby se podřídili ve všem společné klášterní řeholi a napodobovali příklady svých starších spolubratří. Podobné ponaučení dal Benedikt i svatému poustevníku Martinovi, který žil nedaleko Cassina, a kterého Bůh oslavil darem zázraků.

*

Řehole sv. Benedikta obsahuje pouze sedmdesát tři kapitoly, tyto jsou však naplněny takovou moudrostí, že

podle spisovatele Viollet-Le-Duc »Řehole sv. Benedikta, patřena pouze s hlediska filosofického, je snad největším historickým činem středověku«.

Dobří znalci ducha sv. Benedikta hledají a nalézají v jeho Řeholi ostře vyvinutý právnícký smysl, který byl snad každému Římanu vrozen a který bude asi hlavní příčinou, že Prozřetelnost z nich vybírá převážnou většinou viditelnou hlavu Církve.

Tomuto názoru odporuje seschlý duch leckterých odborných právníků, kteří ukazují, že stavbě Řehole Benediktově chybí jako podklad přísný nějaký systém a zřejmé rozdělení do přihrádek. Pohnutky jejích paragrafů nejsou prý spojeny v uzavřené skupiny, ba jednotlivé z nich ani úplně probrány. Myšlenkové skupiny prý do sebe zasahují, některé jsou znova probírány a některé i při opětovném projednání nejsou zcela vyčerpány.

Řehole Benediktova opravdu postrádá systematického pořádku, přesného zákona a krátké definice, jak jsou na to povětšinou zvyklí duchové, kteří se živí mrtvými paragrafy. Avšak i ti musí Benediktovi přiznati alespoň tvůrčího a budovatelského ducha.

A nedokazuje už čtrnáct set let trvání Řádu sv. Benedikta s dostatek na to, jak výtečná musí být jeho zákonodárná Řehole, když dovedla vyvolat a udržet při životě tak obrovskou a znamenitou organizaci?

*

Svou Řeholi Benedikt nepsal pro právnícké universitní stolice, nýbrž pro duše, které žijí v Bohu, z Boha a pro Boha. Pro ty nejsou žádné právnícké kodexy, jako nebudou ani v Nebi. Jediným zákonem je Láska, a ta na všechno stačí. Pouze tam, kde se střetá klášter se zájmem světa, dává Světec najevo ostré právnícké cítění.

Benedikt ovšem počítal i s méně dokonalými dušemi,

kterým někdy nestačí pouhý poukaz na nejvyšší Dobro. Pro ty, jestliže vybočí z dráhy, kterou jim předpisuje poslušnost, ke které se byli přec dobrovolně zavázali, je v jeho Řeholi sestaven seznam přemoudrých a otcovských trestů.

Jinak Řehole nepředpisuje do posledního bodu všechno jako nějaký právní kodex. Nicméně však v jejích slovech, jako z kamene vytesaných, je všechno dáno, tak jako v Desateru je obsažena celá mravouka. To není právnícká chyba, nýbrž výsostná přednost Řehole. Benediktův zákoník se nesmí srovnávat se stanovami nějakého spolku.

*

Historici nalézají v jeho Řeholi několik vývojových stupňů. Některé kapitoly se jim zdají být dodatečnými přídávky. Hádají, že zákonodárci nezbyl už čas k poslední a vlastní redakci celého díla.

Myslíme však, že i kdyby mu čas k přehlídce a uspořádání zbyl, že by tak neučinil, jsa spokojen tím, že ve své Řeholi dal svým žákům všechny důležité směrnice pro dokonalý život.

*

Zdá se opravdu, že Benedikt nenapsal svou Řeholi najednou, nýbrž že k původním kapitolám, z nichž některé povstaly už v Subjaku, přidával podle zkušeností a potřeb další. S velkou pravděpodobností můžeme usuzovat, že Řehole byla dopsána asi roku 540. Důvodem k této domněnce je myšlenka z páté knihy Vitae Patrum, kteréžto dílo bylo do latiny přeloženo r. 539, a teprve po tomto roce mohl Benedikt použít ve své Řeholi jeho textu. Píše totiž ve 40. kapitole své Řehole: »Třeba čteme, že se víno naprosto nehodí pro mnichy...« Tak to stojí do slova i ve Vitae Patrum.

Originál Řehole Benediktovy se nám bohužel nezachoval. Můžeme však stopovati jeho cestu před pravděpodobným zničením ohněm. Když byli r. 581 montecassinští mniši vypuzeni Longobardy ze svého kláštera, odebrali se do Říma. S sebou vzali i drahocenný písemný odkaz svého Patriarchy. Když se v r. 717 vrátili a opat Petronax pozvedl opět z trosek klášter na Monte Cassinu, vydal mu papež Zachariáš r. 742 i originál Řehole, který byl dosud uložen v papežské knihovně.

Podle tohoto originálu zhotovili mniši v r. 787 opis, který poslal opat Theodemar císaři Karlu Velkému do Cách. Podle něho pak byl pro Reichenau pořízen v 9. století jiný opis, který chová klášter sv. Havla ve Švýcarsku ve svém archivu jako vzácnou památku. Od těchto dob povstalo přes 900 různých vydání Řehole.

Vlastní originál vzali r. 883 mniši s sebou do kláštera v Teano poblíž Monte Cassina, když musili prchat před Saracény. Tam tento drahocenný kodex při požáru r. 896 shořel.

*

Řehole je psána pozdní latinou Benediktovy doby, její tvrdá skořápka však v sobě chová sladké jádro. Je to Písmo svaté, zhuštěné v jasné a pevné normy pro řeholní život, neboť je v ní na 220 citátů z Bible. Vůně Evangelia a listů Pavlových z ní stoupá a bezvýhradná láska ke Kristu je z každé její řádky patrna. To je snad také jeden z důvodů, proč ji Zákonodárce sám nazývá »svatou«.

Sloh Benediktův je zvláštní, jemu vlastní, ve kterém se neohlíží tak na formu, jako spíše na myšlenku. Ta bývá jasně vyslovena, jak to chválí i sv. Řehoř: »Napsal pro mnichy Řeholi, vynikající moudrou uměřeností a jasnou mluvou.« Jeho psychologická a paedagogická

znalost lidí je úžasná. Často několika slovy vyzvedá podstatu věci.

Ačkoliv se sv. Otec snad úmyslně vyhýbá jakémukoliv ozdobnictví v řeči, překvapuje svým obrazovým vyjadřováním, které mnohdy hromadí.

*

Hned v první kapitole oznamuje Patriarcha Benedikt, že svou Řeholi píše pouze pro cenobity, tedy pro mnichy, kteří žijí pohromadě v klášteře a jsou vedeni nějakou Řeholí a opatem.

Z toho, že Benedikt vypočítává všechny druhy mnišstva, je patrné, že znal asketický život své doby v jeho mnohotvárné podobě, nejen kolem sebe na západě, ale i v blízkém Orientu. Monte Cassino leží na Latinské cestě tak výhodně, že bylo v duchovním styku s Římem a severní Itálií, ale také s Neapolí, Sicilií a všemi přístavy Středomoří. Cokoliv se dělo v těchto oblastech, vešlo rychle široko daleko ve známost.

Krásně mluví o anachoretech — poustevnících. Jelikož však ve vlastním svém životě okusil všechna duchovní nebezpečí poustevnictví, radí, aby do pouští neodcházel nováček v duchovním životě, kteří prožívají teprve první zápal lásky k Bohu. Mají před svým rozhodnutím podstoupit dlouhou zkoušku v klášteře. Zde se mohou za pomoci druhých naučit bojovat proti ďáblu, aby po tomto výcviku byli schopni už bojovat sami, znajíce své síly a své slabosti, takže je nepřítel nemůže napadnout nepřipravený ani se strany těla ani se strany duše.

S velkým pohrdáním a s mocným odsouzením mluví Benedikt o sarabaitech a gyrovaších.

Sarabaité byli mniši, kteří dva neb tři žili pohroma-

dě, nebo i jednotlivě, avšak bez duchovního vedení. Tento druh mnišstva se velmi rychle zvrátil, neboť pravidlem se jim stalo to, co si sami vybrali, ukájejíce při tom všechny své žádosti. Za nedovolené pokládali jen to, co bylo pro ně nepohodlné. Svou mnišskou tonsurou obelhávali Boha, neboť ve svých duších zůstali zcela světáckými. Sv. Jeroným je popisuje ostrými a neúprosnými výrazy.

Gyrovagové byli ještě horší sarabaitů a sv. Basil je označuje jako bytosti, kterým se má jít raději s cesty. Byli to potulní mniši — v Africe jim říkali »circumcelliones« — kteří se nechali po několik dní hostit v klášteřích a pak se odebrali opět do jiných, aby sloužili choutkám svého hrdla. Při tom hověli i nejnižším žádostem svého těla. Byli to tuláci a lenoši, na kterých byl neklid orientálního mnišstva nejvíce patrný.

Sv. Benedikt poznal ze zkušenosti vlastní i cizí, jakým zlem a nebezpečím byla pro duše řeholníků možnost přecházet z kláštera do kláštera, kteroužto možnost dávaly především řehole orientální, ale také západní, zvláště keltické v Bretagni a Irsku. Podkladem pro to byl sice krásný úmysl a touha vyhledávati všechny možnosti dalšího posvěcování — a opravdu mnohý mnich nalézal v různých klášteřích nové a nové příklady svatosti, které se snažil napodobiti — jelikož však toto putování odpovídá i vratkosti lidské povahy, zvrhlo se lehce v obyčejné tuláctví.

Nepopíráme, že se putováním mnichů dostalo křesťanství do všech známých koutů tehdejšího světa, avšak i nejlepší seménko má zapotřebí klidu a pevnosti, má-li přinést opravdový užitek.

Dějiny Církve, jak východní tak západní, jsou také toho svědkem, že většina bludů a náboženských hádek

povstávala nejspíše tam, kde byla nestálost mnišstva zvlášť nápadná.

Všecko toto nebezpečí Benedikt znal a proto žádá ve své Řeholi naprostou stálost a vytrvalost na místě, kterýžto požadavek jest jedním ze sloupů, na němž je založena mohutná budova Benediktova Řádu a proto se stal i podkladem pro jeden z řeholních slibů. Stabilitas — stálost — vytvořila z benediktinských klášterů pevné tvrze duchovní, které zastavily kymácení a blouďení duchů okolního světa. Požehnaný její vliv je v pravém protikladu neblahého putování mnišstva.

Není tato stálost zárukou, že i v novém uspořádání světa, které se dnes zcela jistě připravuje, bude benediktinský Řád opět pevnou kotvou, které se budou moci bezpečně zachytit ti, kteří teď tonou v rozpoutání a běsnění živlů Pekla?

Úžasnou moudrost, která mu byla vlita Duchem Svátým, projevil Benedikt i tím, že sice žádá od opata, aby Řeholi ve všem zachovával, ale přes to mu dává možnost, aby ji v některých bodech přizpůsobil daným poměrům. To ovšem neznamena, že ji smí měnit, nýbrž že podle času, místa nebo osob umožňuje, aby v některých podrobnostech byla správně a rozumně používána.

Toto ustanovení má nesmírný význam, neboť upravuje Řeholi cestu do všech dob, míst a poměrů. Jasnost a pevnost Benediktova kodexu v základech a současná pružnost v podružnostech je příčinou, že jeho Řád má už s tohoto hlediska zaručené trvání až do konce lidských věků.

Opat je tedy v Benediktově Řádu prvním zachovatelem Řehole a zároveň jejím vykladačem. Žáci Benediktovi pak mají záruku, že nikdy v ničem podstatném nebude změněno to, co na sebe vzali přísahou při své mnišské oběti.

*

Od prvopočátků mnišství byl vstup do kláštera a převzaté povinnosti pokládány za slib učiněný Bohu, ačkoliv to nebylo vyjádřeno určitou slovní formou.

Také Benedikt vykládá svým žákům, že na sebe berou řeholní povinnosti před tváří Boží a že v případě nedodržení je stihne trest zavržení. Aby věděli, v co se jednou uváží, má jim býti Řehole během roku třikrát přečtena. Mohou pak rozvažovat, zdali jsou schopni a ochotni pro celý život nésti jho Řehole. Nikdo je proti jejich vůli na ně nevloží.

Sv. Benedikt jako první mnišský zákonodárce žádá od slibujících, aby svou přísahu učinili i písemně, na posvátném místě a v přítomnosti celé řeholní rodiny, listina pak aby byla pro vždycky uschována v klášteře.

Také nařizuje, aby mnich před vykonáním slibů předal klášteru právoplatným darováním svůj majetek, nechce-li jej rozdat chudým. I zde se ozývá římský právník.

Podle sv. Benedikta slibuje nastávající mnich tři věci: nápravu mravů, poslušnost a stálost v klášteře. Náprava mravů jej zavazuje k ustavičnému cvičení se v dokonalosti, která je vlastním cílem řeholního života. Pomůckou k tomu je poslušnost a zárukou setrvání v řeholní rodině.

Benediktovo dílo se stalo požehnáním pro lidstvo.

Velikost Patriarchy západního mništva se jeví nejen v tom, co přijal ze staré mnišské tradice, ale také v tom, co z vlastního pozorování, rozjímání a studia k tomu přidal. Jeho naprostá jistota věroučná se hrouží do největších hloubek nadpřirozeného vědění, které pak podává druhým tak zjednodušené a průhledné, že dovede posvětit nejen mudrce, ale i dítě.

*

V konečné kapitole Řehole, která je jako posledním odkazem, žasneme nad nesmírnou pokorou svatého Zákonnodárce. Prohlašuje:

»Tuto Řeholi jsme napsali, abychom, zachovávající ji v kláštorech, ukázali, že máme alespoň trochu ctnostné mravy a počátek řeholního života.« — »Kdokoliv tedy spěcháš k nebeské vlasti, tuto nepatrnou Řeholi, sepsanou pro začátečníky, s Kristovou pomocí vyplň, a pak konečně dojdeš pod Boží ochranou k vznešeným vrcholům vědomosti a ctnosti, o nichž jsme vpředu mluvili.«

Svatost a pokora Benediktova dala Církvi — a tím lidstvu vůbec — nesčetné množství dokonalých synů a dcer, kteří patří mezi nejušlechtilejší bytosti, jež kráčely po prachu této země.

*

S Monte Cassina putovala sv. Řehole nejprve po Itálii, pak se dostala do Anglie, do Gallie, kde našla svou druhou otcinu. Odtamtud pronikala do Švýcar, Německa, Španělska, do naší vlasti a do všech koutů Evropy. Sjednotila takřka nesčetné kláštery západu a mezi IX. a XII. stol. byla jedinou Řeholí, kterou se mnišstvo řídilo. Ona to byla, která se nazývala »Regula Monachorum«, »Regola Romana«, »Regola Papale«, »Regula Sancta«.

Slavný Mabillon prohlašuje, že monastický svět se probudil, pozoruje s úžasem, že je benediktinský.

Když pak v následujících stoletích povstávaly množstvím se nových potřeb v Církvi nové Řády a Kongregace, jako: Františkáni, Dominikáni, Trinitáři, Jesuité a mnohé jiné, neztrácela Řehole Benediktova významu, neboť zakladatelé nových institucí se na ní orientovali.

*

Požehnanou a svatou Řeholi Benediktovu si od jejího sepsání podávají jeho synové a dcery z ruky do ruky

jako plamennou pochodeň až do našich dob a budou ji podávat svým nástupcům až do konce těchto věků a budou bez ustání blahořečit svému svatému Zákonodárci.

S rozkoší chutnají jeho nauku, která je posvátně vážná, ale současně dětinně radostná a jemná, bezvýhradné kázně, avšak propůjčující volnost a svobodu, jak se pro dítky Boží sluší. Je světlem, které ozařuje každý krok jeho žáků, takže s naprostou bezpečností mohou putovat ke svému nejvyššímu cíli.

ŘEHOLNÍ RODINA

Benedikt vytvořil z mnišské družiny rodinu v nejčistším významu toho slova. Opat je otcem, mniši jsou syny. Mnišská rodina je pak vybranou a zmenšenou ukázkou společenství Církve.

Základním pilířem veškerého klášterního života je opat. Mniši mají věřit, že zaujímá místo Kristovo, který je vlastním Pánem v klášteře. Proto mají svého představeného nazývat »abbas — otec«.

Ten, který byl zvolen za opata, má být pamětliv své otcovské důstojnosti a skutky osvědčovat, že je náměstkem Kristovým. Proto nemá nic ani učit ani stanovit ani rozkazovat, co by bylo proti přikázání Božímu. Veškeren jeho rozkaz a učení má prostupovat jako kvas Boží spravedlnosti duše žáků. Mají-li už jeho žáci povinnost následovat Krista, tím více ji má on, který jej přímo zastupuje. Musí být pastýřem a učitelem a také mužem modlitby.

*

Velká autorita, která je dána opatu jeho postavením v klášteře, nemůže jej sváděti k domýšlivosti, neboť před jeho zraky stále stojí hrozný soud Boží, na němž bude jednou muset zodpovídat svoje učení i duchovní prospěch svých žáků. Není otcem ve vlastním smyslu, neboť tím je Kristus, avšak zastává zájmy Boží u svěřeného stádece. Proto nesmí vlastní vinou ztratit žádnou z oveček.

Nemusí se ovšem bát, pak-li přes všecku svou snahu nemohl snad někoho zachránit, neboť může říci s Prorokem svému Soudci: »Spravedlnost tvou jsem netajil ve svém srdci, hlásal jsem tvou pravdu i spasení, oni však nestarajíce se o to, mnou pohrdali.«

Zastupitelská úloha opatova ukládá mu velká břemena, avšak současně mu dává do rukou velkou moc. Autorita opatova v benediktinském klášteře se stala pro křesťanskou společnost neobyčejně živou ilustrací zásady, že veškerá moc vychází z Boha. Tím přispěl benediktinský Řád i k posílení světské autority a má největší zásluhy o to, že rozvášněný a bezuzdný raný středověk byl pomalu ukázněn a uklidněn na nadpřirozeně základně.

Evropa, aniž si to vždycky uvědomovala, chodila do školy sv. Benedikta — a tak byla zachráněna.

*

Opat má řídit své žáky dvojím učením. Především má je skutky názorně vyučovat, co se smí a co nesmí. Těžko by asi zvláště prostí žáci chápali, že u nich má být hříchem to, co si jeho představený sám dovoluje.

Schopným, inteligentnějším žákům má pak ústním poučováním ukazovat další hloubky a výšky přikázání Božích.

*

Opat musí na své duchovní syny pohlížet s nadpřirozena. Proto nesmí rozlišovat mezi urozenými a prostými. O všecky má mít stejnou péči. Milovat má všecky stejně, leda by někoho shledával lepším v konání dobrého a v poslušnosti. Tak to dělá i Bůh, jehož zastupuje.

Pravidlo Benediktovo není však mrtvou šablonou a proto dovoluje opatovi, aby z rozumného a spravedlivé-

ho důvodu, jestliže to prospěch kláštera žádá, dal zevně někomu přednost, která by mu jinak dobou jeho vstupu nepříslušela.

Stejná má být jeho láska ke všem, stejně má se všemi nakládat podle jejich zásluh.

*

Svatý Zákonodárce vede opata k vychovatelské moudrosti a obezřelosti. Nebude mít vždycky ve svém klášteře samé svaté a proto musí být připraven na těžkosti všeho druhu.

Podle času a okolností má použít buď hrozeb nebo laskavostí, přísnosti bdělého učitele nebo lásky dobrotivého otce.

Neukázněné a neklidné živly mezi svými žáky, nedbalé a vzpurné povahy má krok co krok kárat a trestat. Má dávat ostrý pozor na vznikající chyby, aby je mohl včas a bez obtíží vymýtit. Pyšné a neposlušné má už při prvním provinění trestat, aby život mnišské obce netrpěl jejich rušivým vlivem.

Poslušným, mírným a pokorným, kteří jsou v nejvlastnějším smyslu jedinými pravými obyvateli kláštera, má svými laskavými domluvami pomáhat, aby nezůstávali stát na cestě, nýbrž pokračovali v zdokonalování sebe. Těmto ušlechtiljším povahám stačí jedno nebo druhé napomenutí slovy.

*

Opat si má být vědom své hodnosti a svého názvu a skutečnosti, že od něho bude požadováno více, neboť mu bylo více svěřeno. Milost mu přispívá zvláštní pomocí, aby úkoly otce mohl řádně plnit.

Nemá však nikterak přehlížet, jak těžká a nesnadná je úloha, kterou na sebe úřadem přijal. S neobyčejnou

šetrností musí řídit duše a s velkou pokorou sloužit různým povahám svých žáků. Zdá se, že při této pokorné službě druhým má opat ze všech mnichů nejvíce příležitosti pěstovat ctnost poslušnosti.

Podle představ sv. Benedikta musí být opat jemným vychovatelem. Vyžaduje od něho individuální výchovu duší. Na tento požadavek přišla moderní paedagogika teprve nedávno a chlubí se tímto vynálezem, jež mohla podle svého přesvědčení učinit jen ona, která je vedena čistým rozumem dnešní člověkovy vyspělosti. Dopouští se při tom však leckterých neprozřetelností a chyb, kterými se individuální výchova pomalu opět znemožňuje a kterým se dovedl vyhnouti moudrý Světec.

Nuže, Benedikt se sv. Pavlem žádá, aby opat na jednoho působil laskavostí, na jiného pak domluvou a na jiného opět přesvědčujícími důvody. Podle povahy a duševní vyspělosti jednotlivcovy se má tak všem přizpůsobit a přiblížit, aby nejen neutrpěl škody na stádcí sobě svěřeném, nýbrž naopak se těšil z jeho zdravého vzrůstu a mohl je nebeskému Hospodáři předvésti mnohokráte zmnožené.

*

Velmi důležité je, aby opat pro zevní starosti, které budou zcela přirozeně na něho doléhati, nezapomínal na svůj hlavní úkol: vésti lidské duše. Tento úkol nesmí být podceňován nebo dokonce přehlížen, nýbrž má být nejvlastnější starostí představeného.

Je však možné, že klášter bude tísněn chudobou a že opat bude musit nadměrně pečovat o zcela zevní věci. I při těchto starostech však ať nezapomíná, co je psáno: »Hledejte nejprve království Boží a spravedlnost jeho, a toto vše bude vám přidáno!«

Velkou útěchou a bezpečnou nadějí mu pak může být

příslib: »Nic nechybí těm, kdo se Boha bojí.« Bůh ve svém slově dostojí!

Nynější církevní právo pečuje svými často velmi podrobnými předpisy o to, aby opat byl ušetřen mnohých hmotných rozpaků, a tím vlastně podporuje nadpřirozený názor Benediktův.

Svou nedbalost ve správě duší by opat nemohl omlouvat ani velkým počtem svěřených bratří. Ze všech těch duší, a samozřejmě i ze své, bude musit v den soudu vydat Bohu počet.

Nastávající soud Boží udržuje v rovnováze velkou moc, která je opatu dána do rukou.

*

Opat kláštera, na kterého se celá řeholní obec dívá jako na přímého zástupce Kristova, má být podle sv. Patriarchy volen všemi mnichy. Mladí i staří mají svými hlasy rozhodnout, kdo je má od okamžiku volby vést. Až do jeho času totiž panovala v této otázce veliká rozmanitost, kterou chtěl svým rozhodnutím odstranit.

Benedikt žádá, aby při volbě opata nerozhodovala prostá většina. Bylo možné, že se na určité osobě podle rozváznější úrady dohodla menší část obce. V takovém případě asi rozhodoval biskup diecése, ve které klášter ležel, a který zvoleného pak vysvětil na opata, nebo také okolní opati, zdali menšina má rozváznější úsudek než ostatní větší část mnichů.

V pozdějších dobách se to provádělo tak, že velká obec mnišská si zvolila ze svého středu menší počet ctnostných a zkušených spolubratří, kterým potom přenechala vlastní volbu opata. Tím se často zabránilo bezúspěšným sporům, které by byly rozleptaly spolubratrskou lásku, jejíž ovzduší má všechno v klášteře pronikat.

Benedikt pamatuje i na to, že by se mohlo stát, že nějaká zvrhlá klášterní obec by si mohla zvolit člověka, který by jí v jejích zlořádech nepřekážel. Tehdy žádá, aby diecéšní biskup nebo okolní opati, avšak i hodní lajkové, dozvědí-li se o této ničemné volbě, zabránili takovému usnesení zkažených mnichů. Domu Božímu pak měli ustanovit hodného správce, a mohl se jím stát třeba i poslední z bratří. Horlivost pro věci Boží je měla k tomu vést.

*

Ustanovený opat se nemůže odevzdat vladařské pýše, neboť Benedikt jej má k tomu, aby uvažoval o břemeni, které svým úřadem převzal, a o účtování ze svého vladařství, které na něho v hodinu smrti čeká.

Musí také na to pamatovat, že jeho úkolem je být svým podřízeným spíš užitečným nežli představeným. K takovému užitečnému panování je ovšem zapotřebí, aby dobře znal zákon Boží a ovládal bohovědu, aby věděl, odkud by mohl pro své podřízené čerpat nové i staré vědomosti.

Benedikt popisuje, jaké mravní vlastnosti má mít zvolený opat. Při tom popisu cítíme, že nevědomky nám líčí všechny svoje vlastnosti, které z něho učinily tak výtečného pastýře nesčetných duší po mnoho století.

Opat má tedy být čistý, střídmy a milosrdný. Milosrdenost má ovládat veškeren jeho soud, aby sám jednou dosáhl stejného. Nepravosti má nenávidět, avšak chybující bratry má milovat. Zvláště při kárání si má vést moudře, aby neuškodil duším nějakou přílišností. Bylo by to, jako by někdo chtěl očistit od rzi nádobu, ta by se mu však přílišným seškrabováním rozpadla. Sám ať má stále na mysli vlastní křehkost a nedopustí, aby nalomená třtina byla docela zlomena.

Kolik lásky a milosrdenství je v tom skryto! Jak

křivdí tomuto jemnému vychovateli umělci, kteří mu dávají do rukou metlu jako vlastní znak jeho činnosti, jak to ve sv. Marku ve Florencii učinil i Frà Angelico!

I když Benedikt žádá od opata jemnost a opatrnost ve vedení druhých, nechce dopustit, aby nechal bujetí nějaké zlořády, nýbrž vede jej k tomu, aby je moudře a s láskou podle schopností jednotlivců oklešřoval. Opat vůbec se má snažit, aby byl spíš milován než obáván.

Od opata očekává sv. Benedikt harmonickou vyrovnanost povahy, kterou má vnášet do života celého kláštera klid a mír, nutný pro pěstování řeholních ctností.

Proto nemá být opat ani bouřlivý, ani úzkostlivý, ani upřílišený, ani neústupný, ani žárlivý a příliš podezíravý. Takto by zneklidňoval druhé, avšak ani sám by nikdy nedosáhl pokoje.

Největším uměním pro představeného jest dávatí rozkazy. U těch musí být prozíravý a rozvážný. Nezáleží na tom, zda ukládá něco, co se přímo týká Pána Boha, nebo věci vezdejšího života. Musí dobře rozlišovat, komu, co a kolik toho nakládá. Pravidlem mu při tom mohou být slova Jakubova: »Jestliže svá stáda namohu přílišným spěchem, za den mi všechna zhynou!«

Vrcholnou vlastností vlády opatovy je uměřenost, která je matkou všech ostatních ctností. Správně povládne tehdy, když silní budou mít touhu po větších úkolech a slabí při tom nebudou klesat na mysli.

Všecky tyto Benediktem vyjmenované vlastnosti jsou s to vychovávat nejen jedinečné opaty, avšak i každého jiného nositele autority.

*

Opat představuje v benediktinském klášteře nejen mezi mnichy stále žijícího Patriarchu Benedikta, ale v určitém smyslu i vševědoucnost, všudypřítomnost a všemohoucnost Boží.

Jemu všechno podléhá, on o všem rozhoduje podle svého nejlepšího uvážení. Opat se stará o všechny duchovní a hmotné potřeby jednotlivcovy i celého kláštera. Jeho slovo rozhoduje o tom, v čem mu Řehole ponechává volnost, aby to doplnil nebo omezil.

Rozhoduje o pořadí jednotlivých mnichů, vidí-li toho potřebu. Úřady v klášteře zřizuje a obsazuje pouze on. Uzná-li za nutné, sesazuje s úřadů a vyměňuje v nich osoby. Dohlíží na to, aby se každému dostalo, čeho potřebuje. Rozděluje jednotlivcům práci.

V chóru nařizuje, kdo má zpívat nebo číst. Na jeho znamení se končí modlitba.

Před ním se bratři vyznávají ze svých zevních vin. Trestá částečným nebo úplným vyloučením z řeholního společenství. Řídí jejich dobrovolně vykonávaná pokání. Stará se otcovsky o potrestané vinníky a při nepolepšitelnosti je vykazuje z kláštera.

Postavení opata v klášteře připomíná římského »pater familias«, ačkoliv v Řeholi nejsou jinak patrné vlivy římského rodinného práva.

*

Otcovská moc opatova není tyranií ani despotismem. Ve správných mezích je udržována stálým poukazováním na hrozný soud Boží:

»Opat ať nezneklidňuje stádce sobě svěřené a nechť nic nerozhoduje nespravedlivě, jako by požíval neomezené moci! Ať stále pamatuje, že musí ze všech svých rozhodnutí a skutků Bohu klásti účet!«

»Má věděti, že přijal péči o nemocné duše, nikoliv krutovládu nad zdravými. A kéž se bojí prorokovy pohružky, v níž praví Bůh: »Co jste tučného viděli, vzali jste si, a co slabé bylo, odhodili jste.« Ať napodobuje láskyplný příklad dobrého pastýře, který nechav devade-

sát devět ovcí na horách, šel hledat tu, jež zabloudila; a s její slabostí měl takovou útrpnost, že ji ráčil vložit na svá svatá ramena a tak zpět donést do stáda.

A tak ohleduplně nechť vše stanoví, aby to bylo i ke spáse duší, i aby, co bratří konají, konali bez odůvodněného reptání!

*

I opat podléhá Řeholi: »Ve všem tedy ať všichni poslouchají Řehole jako učitelky a nikdo ať se od ní opovážlivě neodchýlí!« — »Sám pak opat nechť činí všecko v bázni Boží a zachovává Řeholi, věda, že beze vší pochybnosti bude ze všech svých rozhodnutí skládati účty nejspravedlivějšímu soudci, Bohu!«

Opat, podle pojetí sv. Benedikta, není ani nejvyšším úředníkem ani panovníkem, nýbrž otcem duchovní rodiny. Jeho velká práva jsou ve skutečnosti těžkými povinnostmi. Nestojí nad Řeholí, nýbrž vládne s Řeholí v ruce.

*

Řehole předepisuje mnohé věci do nejmenších podrobností, jiných se jen dotýká, ponechávajíc opatu veškerou volnost, která je však ustavičně řízena poukazem na Boha. To pak je vlastní síla a kouzlo Benediktovy Řehole, která tak odpovídá schopnostem silných i slabých, dětí i dospělých.

Tato vlastnost Řehole však to je, že jí mužové zákona a paragrafů upírají právnické jasnosti, a tím i vlastnímu Zákonodárci.

Neprávem! Vždyť světský zákon právě svým nejpodrobnějším a šablonovitým rozhodováním se stává velkou nespravedlností. Summum jus, summa injuria — nejvyšší právo může být nejvyšším bezprávím!

Světská spravedlnost sama vyciřuje toto nebezpečí svého posuzování, a proto alespoň v těžkých případech si volá na pomoc porotu. Jelikož však málo porotců má svědomí ovlivňováno Bohem, dopadá podle toho i jejich soud. Často jedna hrozící nespravedlnost je vyměněna druhou!

Kolik se pak podle zákona děje i pro soudce viditelných nespravedlností v případech menší důležitosti, k nimž se nevolá hlas lidu!

Zákoník Benediktův je zákoníkem inspirovaným z Nebe a platí pro ty, kdo se chtějí do Nebe dostat. Pro ně pak je ve všech okolnostech nejvýš jasný a naprosto určitý i v nejmenších podrobnostech, zrovna jako Evangelium a Desatero, z nichž vyrostl.

*

Moderní duchové, kteří chápají jen to, co jde vložit do zcela určité přihrádky, nevědí, mají-li duchovní a řeholní systém Benediktův nazývat samovládou (monarchií), vládou několika (oligarchií) nebo lidovládou (demokracií).

Klášteří život, podle sv. Benedikta, je šťastnou směsí všech těchto systémů. Nejsprávnějším však bude, nazveme-li řeholní družinu rodinou.

Už název představeného, opat-otec, udává ráz veškerému životu v klášteře. Mniši jsou syny, které opat svolává, má-li se v klášteře díti něco důležitého a sdělí jim, oč jde. Často se stává, že Bůh zjevuje někomu mladšímu, co je lepší, používaje jeho nezkaženosti a pokory za nástroj své moudrosti.

Opat se má opírat o radu svých podřízených, neboť přes velkou autoritu, kterou mu úřad dává, není mu zaručena neomylnost. Ačkoliv jeho žáci nemohou zblou-

dit, když poslouchají, on se může mýlit, když poroučí.

Bratři mají dávatí své rady s veškerou pokorou a podřízeností. Nikdy nemají tvrdošijně hájiti svůj osobní názor, nýbrž ve všem se mají podrobiti rozhodnutí opata. Ten nejprve naslouchá radě bratří a pak u sebe uvažuje. Potom však rozhodne podle toho, co pokládá za prospěšnější, jsa při svém rozhodování podporován bázní Boží a poslušností k Řeholi. Ostatní se musí konečnému slovu pokorně podrobit.

Je možné, že rozhodnutí opatovo je samo o sobě nedokonalé nebo dokonce pochybené, neboť mu není zaručena neomylnost, přes to však s hlediska nadpřirozeného je pro mnicha prospěšnější podříditi se takovému rozhodnutí, než prosazovat svůj moudřejší úsudek. Pro mnicha je větším činem podvoliti se v poslušnosti očividné nedokonalosti — vyjímaje ovšem hřích — než konat ze své vůle sebe obdivuhodnější díla. To nepochopí nikdy člověk zahleděný do bláta světa.

*

Vztah mnicha k opatu je jako vztah hodného dítěte k moudrému otci. Život klášterní rodiny může být vzorem pro rodinu světskou, avšak i pro velkou rodinu křesťanstva — Církev.

Benediktinské kláštery měly velký vliv na uspořádání rodinných i společenských poměrů. Svým vzorem vyvedly lidstvo z chaosu raného středověku.

Kapitolami o opatu a o bratřích sv. Benedikt už vlastně založil svůj Řád. Ostatní kapitoly dokreslují, mistrně a úplně, tyto základní požadavky Zákonodárcovy. Kdyby se byly ztratily, mohly by se jejich základy objevit v těchto dvou člancích jeho Řehole.

Benediktinský klášter je nejen vzorem rodiny, ale také spořádaného státu. Svatý Otec žádá, aby »dům Boží

byl moudrými moudře spravován«, neboť na tom závisí klidné plynutí klášterního života. Ustanovil četné oficiály, kteří mají opatu pomáhat v jeho mnohotvárné práci výchovné a správní, na kterou by ve velké řeholní rodině nestačil.

Je-li družina bratří větší, dělí se opat o své duchovní starosti s děkany, s mnichy, kterým je svěřena bližší péče o skupiny asi deseti bratří, kterým jsou při všech pracech vzorným příkladem. Tvoří jakousi spojku mezi nimi a opatem. Dnes vykonávají tuto pomocnou úlohu t. zv. senioři.

Děkani byli známi už z klášterů v egyptských pouštích. Také Cassian o nich píše a zdá se, že sv. Benedikt se o něho opírá, neboť žádá na nich stejné vlastnosti, jako jeho vzor. Mají to být bratří dobré pověsti a svatého života, současně však také moudří v učení a záslužní, aby jim opat mohl bezpečně svěřovat úkoly. Ty mají vykonávat ve všem podle přikázání Božích a ustanovení svého opata.

Může se ovšem stát, že i tak dobrý mnich se pokazí a zpyšní sobě svěřenou autoritou a ukáže se nehodným svého úřadu. Tehdy se má až do třetice napomenout, není-li to však nic platno, má se sesadit a na jeho místo dosadit hodnější.

*

Je-li klášter větší a žádá-li o to klášterní obec rozumně a pokorně, může si opat sám ustanovit někoho za převora nebo probošta. Ten je ve všem jeho zástupcem a pravou rukou a má uctivě konat, co mu opat uloží a nic nedělat proti jeho vůli a ustanovení.

Velmi důležité je sv. Benediktu, aby si opat sám jmenoval převora, neboť asi znal z osobní zkušenosti smutné poměry v těch klášteřích, kde byl převor dosazen tímtež biskupem nebo opaty, kteří dosadili opata. Takovému

mohlo lehce napadnout, že má svou pravomoc od druhých a ne od opata a že je tedy vyňat z jeho pravomoci. Z toho pak povstávaly závist, hádky, utrhaní, revnivost, spory a nepořádky v klášteře a trpěly tím duše.

Sv. Zákonodárce proto moudře chce, aby na opatově rozhodnutí záviselo obsazení všech úřadů v jeho klášteře.

Kdyby opatem jmenovaný převor nejednal podle své úlohy, zpyšněl nebo pohrdal svatou Řeholí, má být až čtyřikrát napomenut slovy, kdyby to nepomohlo, mělo se mu dostat tělesného trestu. Kdyby ani to na něho neúčinkovalo, měl být sesazen. A když ani pak nedal pokoj, měl být dokonce z kláštera vypuzen.

*

Důležitou úlohu má také celerář, mnich, kterému je svěřen v opatrování majetek a hospodářství kláštera, starost o výživu a šacení řeholní rodiny. Má být pro řeholní obec takřka druhým otcem, věrnou napodobeninou svého opata, kterého zastupuje ve hmotných starostech, aby se mohl tím spíše zabývat vedením duší, neboť celerář se má o všechno starat a nikoho nezarmucovat, i když mu nemůže vyhovět. Pro jeho úřad je zapotřebí vyzrálé, vyrovnané a nesobecké povahy, která přispívá k tomu, aby v domě Božím byl zachováván mír a nikdo nebyl zneklidňován.

Sv. Benedikt od něho žádá podobné vlastnosti jako od opata. Má to být muž moudrý, zralé povahy, střízlivý, střídmý v jídle, ne nadutý, ne hřmotný, ne urážlivý, ne liknavý, ne marnotratný, nýbrž bohabojný.

Svou úlohu plní jen tehdy správně, když je naprosto závislý na svém opatu a řídí se přesně jeho pokyny, takže zařizuje všechno v souhlase s ním. Poslušnost je tedy jeho hlavní ctnost.

Stejně musí být i velmi pokorný, neboť jeho mnoho-

tvárné zaměstnání a styk s tolika různými povahami v řeholní rodině a s jejich potřebami, nesmí jej vydražďovat. Poslušnost a pokora je pro něho tolik nutná, neboť svým zaměstnáním přichází často do styku se světem, co by mu mohlo lehce uškodit na duši, kdyby nebyla nábožensky hluboce podložena a napájena ze styku s Bohem. Jeho sebevětší hospodářský talent by mu nepomohl.

Byly doby, kdy se úřad celeráře svěřoval hodným laikům, aby žádný z mnichů netrpěl stykem se světem. Nebylo to však v duchu Řehole, která žádá, aby to byl člen řeholní družiny. Správným postojem ke svým pracem a k majetku, který je mu svěřen jako majetek Boží, vyhne se všem nebezpečím, které by jinak jeho duši v roztržitostech světa ohrožovaly. Jeho úřad mu pak nebude nejen nebezpečný, nýbrž se stane dokonce mocným prostředkem k posvěcení. Není tedy mnich, který byl ustanoven celerářem, obětován pozemským potřebám řeholní rodiny.

Právě proto, že úřad celeráře ukládá mnohé velké i malé povinnosti — pečuje také o nemocné, starce, děti, hosty a chudé — stará se o to sv. Benedikt, aby tento jeho pomocník mohl pracovati s klidnou myslí a dává mu k rukám další pomocníky nebo »útěchy« (solatia)

*

Velkou moudrost a dobrotu projevuje svatý Patriarcha, když nařizuje: »V pravý čas nechť se dá, co se má dáti a žádá, co se má žádati, aby nikdo nebyl zneklidňován a zarmucován v domě Božím.« Množství bratří nemá být příčinou, aby někdo svůj úřad pocítoval jako břemeno.

V domě Božím, kterým je klášter, má v protikladu ke světu vládnout radost a klid. Smutek, spěch a neklid jsou vlnobitím, jež z propasti pekla doráží na tento svět.

Pax — Mír — toť heslo Benediktovo a jeho synů. Tento Mír dává mnichům už předchuť blaženosti a míru nebeského.

*

Když svatý Patriarcha zorganizoval ve své Řeholi celý klášter jako dům Boží, ustanovil ještě klášterního vrátného, fortnýře. Klášterní vchod je nesmírně důležité místo, kterým by mohlo do monastýru vniknout světské ovzduší a rozleptat duše jeho obyvatelů. Na Monte Cassinu si Světec vyhradil celu v blízkosti brány a sám častokráte u ní sedával a tam četl.

Je-li klášterní fortna dobře obstarávána, má to velký vliv i na pořádek celého kláštera. Zde je místo, které dělí klášter od světa a zde také přicházející svět může být vzdělán a upozorněn, že stojí před branou domu Božího.

Sv. Benedikt proto nařizuje, aby u klášterní brány bydlel ve zvláštní cele moudrý starší bratr, jenž by dovedl s příchozími jednat a jehož duchovní zralost by byla zárukou, že nebude sváděn k toulání mimo řeholní dům. Má být ochotný, laskavý a mírný a v bázni Boží rychle záležitosti vyřizovat. Obyčejně budou příchozí usuzovat podle klášterního vrátného na řeholního ducha, který v klášteře panuje.

V souvislosti o fortně klášterní zdůrazňuje sv. Benedikt znova, že pokud možno má být klášter tak založen, »aby vše potřebné, to jest voda, mlýn, zahrada, bylo uvnitř kláštera i různá řemesla se mohla provozovati, aby mnichům nebylo třeba vycházeti ven, protože to naprosto neprospívá jejich duším.« —

V kapitolách Řehole, ve kterých sv. Benedikt organizuje veškerý život řeholní rodiny, určil zákony, jež z ní budují opravdovou »civitas Dei — obec Boží«, kam se touží dostat vyvolení, kteří o ní zaslechli.

MNIŠI

Opat s Řeholí sv. Benedikta v ruce, je základním kamenem jeho klášterů. Na opatu závisí duchovní podoba řeholního domu, neboť všecko se v mezích Řehole děje pod jeho rozkazy a vůdcovstvím.

Na něm také záleží, kdo bude přijat za žáka a kdo zalidní obec Boží a duchovní hrad Kristova vojska. Řeholnictví je milost, které si nemůže nikdo zasloužit, ani ji druhému vnutit. Je to skutečné »povolání« Bohem. V klášteře mají právo žít pouze tito »povolání«.

O zdravý vzrůst klášterní rodiny přibíráním nových členů, pečuje Benedikt velmi podrobnými předpisy. Je mu nesmírně důležité poznat, zda příchozí je Bohem poslán a hodí se za mnicha.

Proto vyzývá opata, na němž přijetí závisí, aby se přístup do kláštera tak snadno neumožňoval. Žadatel a jeho povolání k pokornému životu mnišskému mělo být přísně vyzkoušeno.

Po čtyři až pět dní nebyl prosebník vůbec vpuštěn do kláštera. Musil za každého počasí zůstat venku. Zvlášť k tomu určení mniši musili mu nastrojit všelijaká příkoří a činit všemožné potíže. Mohlo se častěji stát, že žadatel byl takovým odbýváním roztrpčen nebo přestrašen a od kláštera odešel. Bylo k tomu zapotřebí živé víry a velké touhy po dokonalosti, aby tuto zkoušku někdo vydržel.

Když však příchozí přece vytrval a nepřestal žadonit

o přijetí, měl se vzít dovnitř a zatím usadit v budově pro hosty, kde mohl být blíže pozorován.

Jestliže toto pozorování dopadlo příznivě, mohl se vzít do domu noviců, který byl mezi budovami klášterními, a v němž tito rozjímali, jedli a spali. Přidělen mu byl starší zkušený bratr jako novicmistr, který dovedl získat jeho duši pro Boha a při tom s velkou pozorností nad ním bděl.

Vlastním úkolem novicmistrovým bylo vyzkoušet, zda novic opravdu hledá Boha, je-li horlivý ve službě Boží, v poslušnosti a ve snášení příkoří, které často asi záleželo v tom, že novic musil vykonávat nějaké hrubé práce nebo za nepatrná provinění byl přísně trestán. Cesta k Bohu v klášteře mu neměla býti líčena růžově, nýbrž naopak mu měly býti odhalovány všechny těžkosti a nesnáze, které na ní nalezne a přes něž se jde k Bohu.

Novic si musil uvědomit, že život v klášteře bude od něho požadovat velkou lásku k Bohu.

Slíbil-li vytrvat, měla se mu po dvou měsících pobytu přečíst Řehole od počátku celá a říci: »Hle, toť zákon, pod nímž chceš bojovat! Můžeš-li jej zachovávat, vstup, nemůžeš-li však, volně odejdi!«

Byl-li novic odhodlán plnit všechny požadavky Řehole, odvedl se opět do domu noviců a zde byl dále zkoušen ve vši trpělivosti. Nepožadovala se — a také neočekávala — od něho vyzralá už svatost, avšak stálá ochota k napravování a zdokonalování, která je nezbytným předpokladem svatosti.

Po šesti měsících se mu znova přečtla celá Řehole a po dalších čtyřech po třetí. Po celém roce neustálého uvažování, měření svých sil a cvičení se v trpělivosti, měl být novic připuštěn k vykonávání slibů. Ještě se mu připomenulo, že od přijetí do klášterní rodiny nesmí už odejiti z kláštera, ani shoditi se své šíje jho Řehole, kte-

ré po tak dlouhém uvažování na sebe dobrovolně naložil.

*

Slib se konal v oratoři před oltářem, v přítomnosti všech bratří. Novic sliboval, že vždycky zůstane ve stejném klášteře, že změní svůj dosavadní život světského člověka v život člověka toužícího vytrvale po Bohu a že bude ve všem poslouchat. Tento slib byl skutečnou přísahou, neboť se děl před Bohem a jeho Svatými.

Slib stability, setrvání v jednom klášteře, který zavedl Benedikt tak rozhodně, měl neobyčejný vliv nejen na mnišstvo samo, ale i na celou společnost lidskou ve středověku, kterou zadržel v jejím neklidném putování a hledání.

Podle sv. Benedikta sliboval tedy mnich vytrvalost, napravení mravů (*conversio morum*) a poslušnost. Forma Benediktova je nicméně úplná, neboť už samotný slib poslušnosti zahrnuje v sobě i slib čistoty a chudoby. Vždyť podle sv. Patriarchy nemá mnich už právo ani na vlastní tělo, ani nesmí mítí ničeho v majetku.

*

O svém slibu sepsal bratr listinu na jméno Svatých, jejichž ostatky klášter choval, a na jméno přítomného opata. Ostatky Svatých se v tu dobu rozuměla obyčejně plátna, dotýkaná jejich těl, nebo olej z lamp, které hořely před jejich hrobem. Listinu psal mnich vlastnoručně, ovládal-li toto umění, v opačném případě ji napsal někdo jiný a novic pod to připojil své znamení. To byl buď jednoduchý nebo trojnásobný křížek nebo jiné znamení. Tak se i později na př. Panna Orleánská podepisovala nakreslením kroužku.

Vlastní rukou donesl bratr tuto listinu na oltář. Potom říkal střídavě s celým konventem po třikrát verš,

který je pokornou odpovědí stvoření na laskavé povolání Stvořitelovo k životu věčnému: »Přijmi mne, Pane, podle slibu svého, a živ budu; a nezahanbi mne v mém očekávání!« K tomu se připojilo »Sláva Otci« atd.

Tento verš své radostné naděje si opakují mniši ještě dnes při vstávání a uléhání a, jsou-li toho schopny jejich rty, i v hodinku blaženého umírání. —

Pak se nový bratr vrhl pokorně k nohám každého, s prosbou, aby se za něho modlil. Od toho okamžiku byl počítán mezi členy klášterní rodiny.

*

Měl-li bratr nějaký majetek, musil jej bezprostředně před vykonáním slibu buď rozdat mezi chudé a nebo jej právoplatným darováním odkázat klášteru. Pro sebe si nesměl nic ponechat, neboť od okamžiku slibu neměl už práva ani na vlastní tělo.

Ještě v oratoři mu asi ostríhali hlavu, svlékli s něho jeho světský šat a oblékli ho do klášterního roucha. Teprve od 9. století přichází do zvyku oblékati už novice v jakési řeholní roucho, rozdílné však od mnišského. Světský šat byl uložen v klášterní šatně pro případ, že by se mnich nechal ďáblem vylákat z kláštera nebo by se choval tak, že by musil být z kláštera vyvržen. Tehdy se mu svlékly klášterní šaty a vrátily jeho vlastní.

Listinu však, kterou bratr v den svého slibu podepsal a kterou opat k sobě vzal, nedostal zpět, nýbrž ta zůstala v klášteře takřka jako doklad jeho věrolomnosti.

Nošení řeholního roucha, které, ač jednoduché tvarem a barvou, bývá nicméně vkusné, je zevním znamením, že mnich pohrdá veškerou světskou marnivostí, strojeností a nádherou, jež odkládá jako překážky a zbytečnosti.

*

Sv. Otec Benedikt se postaral o dorost klášterní i tím, že mluví ve své Řeholi také o přijetí dětí, ať rodičů bohatých nebo chudých:

»Jestliže snad někdo ze šlechticů chce obětovati syna Bohu v klášteře a je-li hoch nezletilý, nechť jeho rodiče napíší listinu, o níž jsme vpředu mluvili; a spolu s obětním darem nechť zavinou listinu a hochovu ruku do oltářního plátna a tak ho obětují.

O jeho majetku pak buď ať v zmíněné listině slíbí pod přísahou, že nikdy sami, nikdy nějakým prostředníkem, ani jiným způsobem mu nikdy nic nedají, ani neumožní, aby co měl, anebo, nechtějí-li to udělat a rozhodnou-li se raději obětovati něco jako almužnu klášteru pro svou zásluhu, nechť pořídí z toho, co chtějí odkázat klášteru, věnování, vyhradivše si z toho, přejí-li si tak, požitky. A tak budiž veškerá cesta uzavřena, aby chlapci nezůstala žádná vyhlídka, již sveden — nedej Bůh — by mohl zahynouti, jak to víme ze zkušenosti.

Podobně pak nechť učiní i chudší. Kdo však vůbec nic nemají, ať prostě napíší listinu a s obětním darem obětují svého syna před svědky!«

*

Vyznáváme, že tato kapitola Řehole Benediktovy byla příčinou mnohých a těžkých nešvarů, zvláště v pozdním středověku.

Vina však není na svatém a moudrém Zákonodárci, nýbrž na těch, kdo si tuto kapitolu vykládali po svém, aniž se ohlíželi po tom, jak jediné tomu mohl sv. Benedikt rozuměti.

Zde by mohli opět vystoupit právníci a ukazovat na to, že opravdu všecko zavinil Světec svým nedostatečně právnickým rozhledem, jelikož tato kapitola ponechává otevřené dveře všem možným výkladům.

Dříve, nežli vylíčíme, co všechno povstalo z této tak důmyslné kapitoly, která chtěla klášteru opatřovat čistotou a nezkaženou satbu svatého dorostu, ohraďme se proti nespokojeným kritikům.

Světec ve své pokoře nemyslil, že by se jeho Řehole stala vedoucím světlem tolika století jak nám je známo, nýbrž psal pro svou dobu. Ta mu docela dobře rozuměla v těch místech Řehole, kde dnes právníci hledají přesnosti.

On pojal do svého zákoníku nebo podrobněji a důrazněji vytyčoval pouze to, co bylo nového a lišilo se v celku nebo podrobnostech od stávajícího církevního práva a mnišské tradice. To, co bylo v jeho době každému známo nebo jasné, o tom nepsal. To však nikdo nemůže označovat za nedostatek právníckého talentu!

*

Kapitola o dětech v Řeholi Benediktově není ovšem pro naši dobu žádným všestranně probraným předmětem, nýbrž chová v sobě mnoho nevysloveného, co však současníkům bylo známo.

Pozdější století se mnoho nahřešila nepochopením této kapitoly, v které se domnívala nalézati všechno, co je nutno o této věci říci. Myslelo se, že rodičové opravdu mohou za dítě činit nějaké závazné sliby. Jinocha pak, který dospěl a nechtěl se podříditi slibům svých rodičů, pokládali za stejně věrolomného mnicha, jako toho, který po zralém uvažování v noviciátu sběhl s mnišství.

Této falešné domněnky se chopily i některé diecéšní církevní sněmy a také kláštery se podle ní řídily. Středověk, který žil vroucněji z víry než naše doba, nepocítoval ovšem tolik jako my nehoráznost onoho požadavku, podle něhož ubohému stvoření dětskému bylo

uloženo proti jeho vůli zachovávat evangelní rady, ačkoliv sám Pán tuto povinnost nikomu neukládal. Kristus nezavrhl mládence, který jeho rady nepřijal.

*

Ti, kdo jsou přesvědčeni, že Benedikt takto rozuměl své kapitole, ukazují na velká jména, která patří podobně vychovaným dětem. Svatí: Placid, Maurus, Beda, Vilibord, Bonifác, Hildegarda, Gertruda, Mechtilda a ještě mnoho jiných svatých Benediktinů bylo rodiči v útlém věku obětováno. Také sv. Tomáš Akv. patřil mezi Obláty sv. Benedikta. Dozvídáme se ovšem z procesu jeho svatořečení, že byl svými rodiči obětován jen za tím úmyslem, aby se jednou stal opatem na Monte Cassinu.

Tato jména nepotvrzují však nic jiného, než že je pro útlou duši dětskou velkou milostí, smí-li žít v okolí, které dýše posvátností a kde všechno připomíná Boha. Z toho však, že určitý počet Bohu obětovaných dětí tolik pro svou duši vyzískalo, nemůže se vyvozovat, že by se to hodilo i pro většinu ostatních.

Naopak! Kláštery ve středověku mnoho trpěly od členů od malička tam vyrostlých, kteří však neměli žádného povolání, sami mnoho trpěli, Bohu špatně sloužili a byli velkým trápením i pro druhé.

Horší pak ještě bylo, když byly klášterům vnuceny děti, jichž se chtěli rodičové touto »obětí« ze sobectví zbaviti.

*

Jelikož se během doby ukazovalo, kolik zla zplodila tato kapitola, nesprávně ovšem pochopená, hledaly se z úcty k sv. Patriarchu důvody, které chtěly zmírnit zdání její protiprávnosti.

Především se vykládalo, že sv. Benedikt jednal úplně v duchu římského práva, podle kterého měl otec mož-

nost nakládat se svým dítětem zcela podle své vůle, ba dokonce je i prodat do otroctví.

I když Církev v prvních stoletích nemohla najednou odstranit všechny výstřelky římského otcovského práva a musila dlouho přihlížet k těžkému údělu některých dětí, nikdy nepřisoudila a nepotvrdila otci právo uložit svému dítěti některou z evangelních rad, zvláště pak doživotní naprostou čistotu.

Nemáme naprosto žádných dokladů, že sv. Benedikt se ve všem řídil římským právem, neboť sám jednal zcela proti jeho duchu, když na př. přijímal otroky do kláštera za bratry.

I kdyby někdo souhlasil, že otec má tak dalekosáhlá práva na své dítě, že by je mohl i prodat do otroctví, přec by se to lišilo nebetyčně od toho, kdyby mu chtěl vnutit život v klášteře.

Otrocké okovy jsou těžké, avšak žádným zákonem se nemohlo předepsat, aby otrok svůj stav miloval a plnil co nejsvědomitěji svou službu. Okovy řeholního života jsou také těžké, ale od jejich nositele se žádá, aby je miloval. Toho je však schopen pouze ten, kdo si je sám ukoval.

Proto svatý Benedikt chce, aby si nastávající mnich dobře uvážil, jaké jho na sebe bere; neboť pak by mu bez hříchu nebylo už možno své jho shodit.

Je tedy vyloučeno, že by se sv. Patriarcha ve své kapitole o dětech opíral o římské rodinné právo.

*

Církev, když poznávala, jak nesprávným výkladem Řehole sv. Benedikta povstávají velké škody pro duše, musila ponenáhlu nastavit pevné hráze svými ustanoveními. Od toho ji neodradil ani pohled na velkou řadu Světců, kteří vyrostli z dětí v mladosti obětovaných rodiči.

Výlučně řeholní sněm, který se konal v devátém století v Cáchách, nařizuje, aby takto svými rodiči obětované děti měly při dosažení rozumného věku svobodnou možnost uznati tyto sliby nebo je odmítnout.

Od 12. století rozhodují Dekretalia, která jsou přivtělována církevnímu právu, aby děti měly volnost vrátit se do světa. Velká opatství Bec a Farfa pokládala takové děti za »obláty«, kteří v určitém věku skládali sliby. Z toho je patrné, že jejich obětování rodiči nebylo považováno za shodné se sliby.

Tridentský sněm (1545—1563) pak konečně zakázal, aby se dětem ukládala nějaká věčná povinnost.

Jsme o tom přesvědčeni, že celá století, místní církevní koncily a řeholní provincie si nesprávně vykládaly Řeholi sv. Benedikta v kapitole o dětech. Svatý Patriarcha za to nemůže, co se jeho jménem páchalo. Nikdy taky nebyl s nejvyšších míst Církve v tomto smyslu potírán.

*

Kde tedy získáme jistoty, jak to sv. Benedikt myslil ohledně obětovaných dětí?

Pádný důkaz, jak jediné si můžeme vykládat smysl Řehole Benediktovy, nalézáme v Řeholi sv. Basila, na kterou sv. Otec na konci své Řehole své syny odkazuje.

Sv. Basil, velké světlo církve orientální, popisuje podrobně přijetí a vychovávání dětí v klášteře. Projevuje se při tom neobyčejně bystrým vychovatelem:

»Přijetí se může stát v každém věku, i v nejranějším dětství. — Přijetí dětí do mnišské obce se má státi tím způsobem, že nejsou do ní zařazeny a počítány mezi její členy, neboť jinak by snad jejich případné budoucí poklesky a chyby byly řeholnictví k hanbě a padaly na ně.«

Žádá pro ně zvláštní obydlí, aby nerušily cvičeními,

kteře jsou výhradně pro ně určeny. Jejich vedení a dozor má být svěřen mužii, velmi zralého stáří a neobyčejné vychovatelské zkušenosti.

Dítě má být od malička cvičeno ve všelikém dobrém, aby později, když se probudí rozum a rozvine úsudek, mohly vsazené základy a navyklá zbožnost určovat životní cestu. »Potom,« praví dále, »přišel okamžik ke skládání slibu panictví, který je teď zajištěn, neboť vychází z vlastního rozhodnutí, když se rozum rozvil v úplnou zralost.«

»Pak-li však někdo nezamýšlí strávit svůj život v panickém stavu a je-li pokládán za neschopného zastávat se svatých zájmů Božích, nechť je v přítomnosti svědků propuštěn. Tomu však, jenž chce skládat svaté sliby, ať je ponechán čas, aby si věc v úplném klidu mohl promyslit a vážně se zkoušet, aby byla s naší strany každá, i jenom zdánlivá, překotnost vyloučena. Složil-li sliby, udělí se mu přijetí do mnišské obce, a od toho okamžiku má sdílet se staršími obydlí a životní pořádek.«

*

To jsou názory muže, jehož nauku sv. Benedikt ve své pokoře klade za vzor svým žákům, toužícím po dokonalosti. Jistě tedy i on se jí držel.

Jenom v několika věcech ohledně dětí ustanovuje Benedikt jinak, a o tom právě v Řeholi mluví.

Jsme tedy pevného přesvědčení, že Benediktova kapitola o dětech v jeho Řeholi se musí brát a vykládat podle církevní a řeholní kázně, která za života sv. Patriarchy byla všeobecně zavedena a která našemu Světcii musila být známa. Ve své Řeholi vyzvedá jenom zlepšení, které zavedl sám, nemluví však o věcech, které jsou všem známy.

*

Podle dnešního církevního práva není už možno za děti zástupně skládati sliby a vlastní obětování se Bohu v klášteře je vázáno alespoň na 21 rok života.

*

Obyvatelé kláštera mohli dostat přírůstek do klášterní rodiny také tím, že se hlásili o přijetí i světští kněží nebo klerici, avšak i mniši z jiných klášterů. Sv. Benedikt na to myslel a vložil do své Řehole ustanovení, která se obírala těmito zvláštními případy.

Je očividné, že v prvních stoletích byla v klášterích jakási nedůvěra vůči nositelům kněžství. Sv. Pachomius se energicky bránil přijmout kněze do svých klášterů. Sv. Benedikt nařizuje, aby mu nebylo rychleji vyhověno než ostatním žadatelům; přes to se nezdá, že by byli hlásící se kněží podstupovali stejně tvrdé zkoušky, jako obyčejní laici. Úcta ke kněžství to vylučovala a pak kněžské svěcení zaručovalo, že příchozí není nějakým pobudou, který hledá v klášteře zaopatření.

Ačkoliv kněžství bylo v prvních stoletích ve velké vážnosti, mohlo se přece jen stát, že jeho nositel neodpovídal své svátostné důstojnosti, jak to i sv. Benedikt zakusil na knězi Florenciovi v Subjaku.

Představení klášterů, kteří byli sami laiky, obávali se přijmout mezi své žáky člověka, který svým svěcením mohl lehce získat velký vliv mezi ostatními mnichy a současně se domnívat, že pro svou nadpřirozenou důstojnost nepodléhá tak poslušnosti a jiným povinnostem, jako druzí. Svatý Patriarcha však správně oceňuje, že v dobře ukázněném klášteře může kněz, který je si vědom svého svátostného charakteru, nejen sám sebe posvěcovat, ale při tom svou horlivostí i své spolubratry strhnout.

Byl ještě jeden vážný důvod, pro který se zpečovali

představení klášterů přijmout mezi mnichy kněze. Podle platných zvyků totiž podléhal kněz pravomoci biskupa. To se však mohlo stát nebezpečným pro řeholní povolání, nebyl-li biskup dost šetrným a obezřetným v uplatňování svých práv. —

Po ukončení noviciátu mohl opat přiznat mnichu-knězi určité výsady. Tak mu bylo v choru dovoleno státi za opatem, dávat požehnání a říkati v officiu konečné modlitby. Jinak mu příslušelo místo, které odpovídalo jeho vstupu do kláštera.

Stejně se vykazalo prostřední místo i klerikům, kteří byli přijati do kláštera. I oni musili zvlášť slíbit stálý pobyt v klášteře.

*

Do kláštera však přicházeli jako hosté i cizí mniši ze vzdálených krajů, kteří měnili neustále svůj pobyt, honíce se tak za svatostí a dokonalostí. Byl to neblahý zvyk oněch dob, z něhož čerpaly užitek jen některé silné duše a jehož nebezpečí čelil sv. Benedikt ve svém klášteře slibem stálosti. Nicméně dovoloval, aby takoví mniši z daleka byli na Monte Cassinu přijímáni na tak dlouho, jak si přáli, jen když byli spokojeni s místní kázní a nerušili přílišnými nároky pokoj v klášteře. Je očividné, že chtěl tímto způsobem zachytit dobré živly mezi nimi a přimět je k stálosti.

Jelikož to bývali mniši se sliby, přijal je přímo do klausury, kde se ovšem musili podrobiti společné Řeholi. Tam se brzy poznalo, je-li to obyčejný gyrovag, nebo člověk hledající poctivě Pána Boha. Tulácký mnich by byl sotva vydržel v Benediktově klausuře při postech, bděních, pracech a poslušnosti. Kdyby se to přesto stalo, mělo se mu zdvořile naznačit, aby odešel, aby se jeho ubohostí nenakazili také druzí.

Když však cizí mnich nebyl takový, že by si byl zasloužil vykázání z kláštera, mělo se mu dokonce domluvit, aby slíbil stálost a zůstal, neboť »všude se slouží jednomu Pánu a bojuje se pro jednoho Krále«. Jiného slibu nemusil už dělat.

Skromný Světec je ochoten přijmout od cizího příchodu i výtku a upozornění, jestliže si při tom vede rozumně a s pokornou láskou, neboť se musí uvážit »zda snad právě pro to Bůh ho neposlal«.

Svatý Patriarcha se však varuje přijmout mnicha z jiného známého kláštera v okolí bez souhlasu jeho opata k přestoupení nebo i k pouhému pobytu bez doporučujícího jeho listu, aby nepovstaly mezi kláštery nebratrské třenice a spory.

*

Řád sv. Benedikta od 11. století vychovává také »obláty — Bohu obětované«, světské dospělé to lidi obého pohlaví, kteří nemohou nebo z určitých důvodů nechtějí vstoupit do vlastního Řádu, a přec mají touhu se mu přiblížit. Neskládají sice kanonických řeholních slibů, avšak přesto se obětují pro určitý klášter a zavazují slibem žítí podle možnosti v duchu Řehole Benediktovy, podporují snahy Řádu a pomáhají radou, prací nebo hmotně klášteru, kolem kterého se sdružují. Nabývají tak podílu na všech zásluhách a modlitbách Řádu. I když jim nebylo za živa možno i zevně, oděvem, se projevovat jako děti sv. Otce Benedikta, smějí býti k poslednímu odpočinku uloženi v jeho řádovém rouše, jehož znamení jako malý škapulíř nosili po dobu života na srdci. Na nebesích jsou tyto věrné duše počítány mezi děti Benediktovy.

Císařové, králové, knížata a prostí lidé združovali se u benediktinských klášterů, přinášeli jim dary a brali podíl na jejich bohulibém životě. Velký počet jejich je počítán mezi Svaté.

Sv. Františka Římská († 1440) založila v Římě jako zvláštní větev benediktinské olivetánské kongregace instituci Oblátek, které žijí ve skutečném klášterním společenství. U opatství v Kremsmünster v Rakousku žijí volně organisované »Oblátky sv. Benedikta křesťanské lásky« (Caritasoblatinnen des hl. Benedikt), v Německu pak ve Frýburku (i. Br.) »Sestry sv. Lioby« (Liobaschwestern). Tato oblátská sdružení si vzala za úkol náboženskou a sociální podporu duchovní správy, péči o sirotky, o konvertity a o jiné duchovní potřeby.

*

Jako pečlivý otec se Benedikt staral také o oděv a obuv svých žáků, o jejich pokrm a nápoj. Rovněž mu nebylo jedno, jakým způsobem v noci odpočívají a nařídil, jak mají spát.

*

Při určování obleku se Světec neohlížel ani tak na symbolický význam jeho, jak to učinil na př. Cassian a jak se to dnes vyjadřuje v modlitbách při obláče mnicha nebo při oblékání liturgických rouch, nýbrž jediné na skutečnou potřebu a na požadavek řeholní chudoby.

Oblek sám se skládal z částí, které byly u řeholníků v tu dobu obvyklé a skoro shodné s oděvem svěským. Byla to hlavně tunika (habit), dlouhý oděv plátěný nebo vlněný s krátkými rukávy, a kukula. Tato byla jakýsi plášť s kapucí, zhotovený z husté vlny nebo z kožešiny, který pokrýval hlavu, ramena a paže. Kukula měla chránit jak před deštěm, tak před zimou, avšak i před horkem. Proto měla být v zimě drsná, se srstí, v létě pak obnošená nebo lehčeji tkaná.

Kukula jest oním oděvem, který sv. Řehoř označuje jménem »melota«, jež dostal mladý poustevník od mni-

cha Romana, a v kterém jej lovící venkovani pokládali za nějaké divoké zvíře, které se skrývá v houštinách. Tato melota se vznášela nad tonoucím Placidem a podle ní označil sv. Benedikta za svého vlastního zachránce.

Pro práci měli mniši používat škapulíře. Původně to byl kus látky, který byl upevněn na ramenou. Napřed i vzádu s něho splývaly dvě stuhý nebo dva řemeny, které se pod rameny skřížily, takže mohly podchytit dlouhou tuniku a podkasat ji, aby při práci nepřekážela.

Od devátého století se škapulíř v Orientě začal vyvíjet v nynější formu. Dnes to jsou dva kusy látky, které volně splývají na prsou a na zádech.

*

Tunika byla opásána látkou, zvanou bracele, kterou dodnes nosí orientálci. V záhybech tohoto širokého pásu mohl mnich nosit jako v kapse drobné věci. Na něm měl připevněn velký nůž v pochvě a voskovou tabulku s rydlem. Tabulka sloužila za zápisník, na němž si mnich zapisoval buď nějaký rozkaz nebo duchovní průpovědi, kterým se chtěl naučit zpaměti.

Na nohou nosili mniši buď pevnější nebo lehčí obuv, neboť sv. Benedikt nechtěl, aby jeho žáci chodili bosky, jak to činili mnozí jiní asketi. Do práce v lese nebo na poli a na cesty nosili silné, železem pobité boty, caligae nebo gallicae, podobné římským vojenským botám.

Doma, zvláště do choru, oblékali lehčí střevíce, které se podobaly sandálům. Tyto se nazývaly »pedules«.

K osobní výbavě patřil ještě šátek (asi potní) a jehla. Na cesty dostávali mniši, kteří při tom často používali mezka nebo koně, jakési kalhoty, které po návratu odevzdávali vyprané zpět do šatny.

*

O barvu nebo jakost oděvu se mniši nestarali. Látka se neobjednávala z daleka, nýbrž brala taková, jaká se v místě kláštera dostala nebo kterou si mniši sami zhotovili. Z důvodu chudoby se mělo pořizovat levnější zboží. To v tuto dobu však neznamenal něco chatrného, nýbrž jen hruběji tkané látky, které však byly pevné a trvalé. Hrubost látky tak lépe vyjadřovala ctnost chudoby, v které se mniši cvičili.

Příhoda malého Placida v Subjaku poukazuje na to, že vskutku nosili mniši látky jakékoliv barvy a jakosti, neboť poznal po určitém nějakém znamení melotu sv. Benedikta. Jelikož všichni nosili tutéž část oděvu, dítě, které nevidělo, kdo je zachraňuje, musilo postřehnout ihned nějakou zvláštnost, kterou bylo zvyklé vídávat jenom na melotě Benediktově.

*

Význačné pro sv. Patriarchu je, jak hledí na pořádek a čistotu oděvu svých žáků, aby se už svým zevnějškem lišili od nepořádných sarabaitů.

Oděv měl být čistý a přiměřeně dlouhý a opat měl na to dbát, aby nebyl pro nositele krátký.

Každý dostal pro léto i pro zimu dvě tuniky a dvě kukuly, aby je mohl střídat, vypírat a spravovat, což bylo nutno, neboť mniši pracovali na poli, v zahradě nebo v lesích, při čemž byl oděv snadno vystaven ušpinění a poškození. Nad to měli mniši v noci spát oblečení.

Tímto určením počtu oděvu se Benedikt odchyluje jednak od Pachomia, který svým mnichům dává trojí oděv, a také od Basilia a Hilariona, kteří se spokojují jedním oblekem. Sv. Hilarion považuje dokonce čistotu za zbytečnou vlastnost kajícího roucha.

*

Staré šaty, boty a všechny přebytečné věci měli mniši odevzdat, jakmile dostali nové.

Bratři, kteří byli vysláni na cesty, mají dostat ze šatny lepší šaty. V tomto požadavku sv. Benedikta tkví velmi mnoho jemné šetrnosti a lásky k bližnímu. Jeho žáci nemají nikoho neúpravností a špinavostí odpuzovat, nýbrž naopak mají i zevnějškem ukazovat vnitřní vyrovnanost a spořádanost. Ctnost chudoby u něho neznamená nedostatek, nýbrž spokojenost s nejnutnějším. Evangelní chudoba není špinavá a roztrhaná, neboť zdobila Spasitele i jeho čistou Matku.

*

Kromě lůžka neměl mnich žádného nábytku. Za lože mu sloužila rohož, prostěradlo, přikrývka a poduška.

Mniši měli spát oblečení jako vojíni, kteří jsou na dané znamení okamžitě schopni bojovat. Jenom místo širokého pásu, jež nosili ve dne, měli se na noc opásat řemenem nebo provazem. Tak nebylo možno, aby se snad zranili nožem, který jinak po celý den u sebe nosili na širokém pásu »bracile«. Zranění bylo snadno možné, neboť lůžka stála dost těsně u sebe a nůž mohl lehce z pochvy vypadnout a někomu ublížit.

Sv. Benedikt chce, aby opat častěji lůžka prohlížel, aby snad nějaký nedokonalý bratr, v nedostatku jiné skrýše, neschovával si zde věci, které zatajoval svému představenému. Takový měl pak být velmi přísně potrestán, neboť sv. Otec kladl velkou váhu na správně chápanou a prováděnou chudobu.

Z toho důvodu však nařizoval opatovi, aby svým duchovním synům dával všechno potřebné, aby se snad někdo nevymlouval, že postrádá i nejnutnějších věcí, a proto si je zaopatřuje sám.

Přes to, že Benedikt přesně určil, co každý má dostat,

ponechává opatu možnost, aby podle potřeby jednotlivcovy mohl rozhodnout i jinak.

V tomto ustanovení, a jiných jemu podobných, se projevuje velikost svatého Zákonodárce. Jeho zákoník je živý a nepozůstává z mrtvých liter. Základy jsou pevné a tvrdé jak dýmant, avšak na ně se staví živé bytosti s jejich osobními potřebami a schopnostmi. Není dokonalejšího a šťastnějšího zákoníku, neboť je v něm ukryta nejen spravedlnost Boží, avšak i jeho dobrotivost!

Při rozdělování potřebného se opat nesmí ohlížet po falešné horlivosti těch, kteří se rozhořčují nad poskytnutými výjimkami druhým, ani dbát hlasu závistníků, kteří místo aby se radovali, že toho tolik nepotřebují, rmoutí se nad tím, že jiní dostávají více.

Svá rozhodnutí zodpovídá opat Bohu. Nikomu nesmí odpírat potřebného, aby se mniši při přestupování pravidel nemohli na to vymlouvat.

*

Nejvýraznějším znakem kláštera cenobitů je společná ložnice a společná jídelna. Tento blízký společný život je zřídlem mnoha ctností, které by se v samotářském životě nemohly vyvinouti a pěstovati. Láska k Bohu a současně láska k bližnímu nalézají ustavičné příležitosti k svému růstu. Proto Benedikt nazývá cenobity, mnichy společně pod opatem žijící, nejmocnějším a nejstatečnějším pokolením.

Lůžka bratří byla podle možností v jedné místnosti. Při velkém počtu mnichů měli spát po desíti nebo po dvacíti. Mezi starší bratry byli roztroušeni mladší, aby byla udržována kázeň. V ložnici pak mělo hořeti po celou noc světlo.

*

Ještě do nedávna se ukazoval na Monte Cassinu dlouhý sál, v němž spali žáci Benediktovi. Na jednom svém konci byl opatřen oknem. Lůžka bratří stála kolmo k podélným stěnám, hlavou u stěny a nohami proti sobě. Mezi oběma řadami lůžek byla úzká chodbička k procházení. Lůžek tam mohlo být na třicet.

Ve středověku se v klášteřích sály určené pro ložnice už podstatně lišily od casinské ložnice. Lůžka nabývala dnešní podoby, byla vyzvednuta od podlahy a nestála už tak blízko u sebe. Také se u nich objevilo už trochu nábytku. Gotická architektura sama vyvolala větší počet oken. Pokud možno, stálo každé lůžko u jednoho okna.

Rovněž i studium mnichů, které v jejich životě nabývalo stále větší důležitosti a zabíralo stále více času, vynutilo si podstatné změny v uspořádání klášterních místností. Zvláště pak, když podle církevního práva měli t. zv. černí Benediktini studovat bohosloví, aby mohli být vysvěceni na kněze.

Umělci potřebovali pro sebe také tiché místo, rovněž i opisovači knih.

Mezi lůžka se začaly stavět stěny z dřeva nebo z tenké zdi. Tím povstávaly malé alkovny, pokojíčky, které byly u nohou postele otevřeny a u hlav byly osvětleny oknem, v jehož přístěnku pak mnich pracoval.

*

Když se ve dvanáctém století začalo tvořit zřízení bratří laiků, zůstala konventní ložnice pouze pro chórové mnichy, kteří se zabývali především duševní prací.

Spánek těchto studujících mnichů nebyl tak pevný, jako bratří laiků, kteří zmožení tělesnou prací lehce usínali a zdravěji spali. Tento jednoduchý důvod si vyžádal další úpravu místností.

Malé alkovny se začaly do společné chodby oddělovat

nejprve závěsy z látek, na konec pak pevnými dveřmi. Malé okénko (visitura) v nich zůstalo pro kontrolu představených a jaksi připomínalo oko Boží, který je všudy přítomen.

Tímto způsobem povstaly cely, v nichž mniši mohli se nerušeněji oddat studiu a soukromým modlitbám. Chodba, do které ústí dveře cel, nazývá se však ještě dnes dormitář — ložnice.

*

Doba a její potřeby změnily ledacos na původních ustanoveních Benediktových, jeho duch však má i dnes možnost se uplatňovat v celé své živé a zářivé síle.

ORA ET LABORA

V předmluvě ke své Řeholi oznamuje sv. Benedikt, že chce zřídit »školu služby Páně«. Všecko, co se děje v klášteře, má být podle něho bohoslužba. Jeho devisou je: *ut in omnibus glorificetur Deus* — nechť je Bůh ve všem oslaven! V širším významu patří do bohoslužby nejen vlastní modlitba, o které pojednává sv. Patriarcha v šestnácti kapitolách, nýbrž veškeré vědomé počínání mnichovo. Řehole vychovává tak, že neustále poukazuje na přítomnost Boží, na soud Boží na věčnosti a na zodpovědnost, s kterou bude každý skládat své účty u trůnu Božího. Mnich je veden k tomu, aby svou mysl stále vznášel v úctě a bázni k Bohu, což je podstata modlitby.

Takto prožívaná pozemská pouť je ovšem vrcholem duchovního umění, jež se může získat pouze vědomým a chtěným stavěním duše do přítomnosti Boží. To se děje při vlastní modlitbě, při rozhovoru duše s Bohem, při adoraci Nejvyššího tvorem. Touto činností, která je nejvznešenějším projevem kterékoliv stvořené inteligence, žijí Andělé a duše blažených. Pro tuto činnost byl stvořen člověk a nemůže dosáhnouti skutečné blaženosti, aniž celou svou bytostí oslavoval Boha.

*

V místě naší vezdejší zkoušky není možno se odevzdat cele přímé chvále Boží už proto, že duše jsou obtíženy okovy hříchu Adamova i svých vlastních vin a že člověk

musí podle výroku uraženého Boha v potu tváře dobývat svého chleba mezi trním a hloží země.

Svatý poustevník Antonín spatřil jednou u vytržení Anděla, jak přechází od modlitby k práci, od práce k modlitbě a opět se vrací k práci. Z toho poznal, že tyto dva prvky se musí v řeholním životě spojovat a střídát, aby duch i tělo si mohly odpočinout a ve střídání činnosti zotavit.

To bylo známo i sv. Otcí Benediktu, který s obdivuhodnou moudrostí rozdělil čas svých žáků, ve kterém se harmonicky střídala modlitba s ostatní činností. Modlitba a práce, ať duchovní nebo tělesná, byly přesně vytýčeny a jsou jako křídla, kterými je mnich povznášen k Bohu.

Duchovní velikost, zakotvená v nebesích, a současně strážlivý rozhled po místě naší pozemské pouti učinily z Benedikta jednoho z největších vychovatelských duchů, kteří kdy lidstvo vedli.

*

V duchovním životě je velmi důležité, jakým způsobem člověk používá času, který mu Bůh daroval k posvěcení a osvědčení. V klášteře Benediktově každý přesně věděl, co má dělati, v kterou dobu a jakým způsobem, neboť určil do nejmenších podrobností den mnichů. Toho jiné řehole nečinily.

Svatý Patriarcha rozdělil po římském způsobu jak den tak noc na dvanáct hodin. Hodiny ovšem nebyly během roku stejně dlouhé, neboť byly závislé na denním běhu slunce. V létě byl den a tudíž i denní hodiny delší, v zimě naopak.

První noční hodina počala se západem slunce a první denní hodina při východu slunce. Při rovnodennosti jsou to naše šestá hodina večer a šestá hodina ráno.

Škoda, že naše doba se nedrží tohoto přirozeného rozdělení, které jistě člověku vyhovovalo! Dosud se ho přidržuje »nerozumná« příroda, která ve svém vrozeném pudu projevuje tolik moudrosti Stvořitelovy, a prostí venkovští lidé, kteří snad právě z toho důvodu se mohou i za nejbídnějších poměrů chlubit svým zdravím.

*

Sv. Benedikt píše na bránu svého zřízení: »Ať není ničemu dávána přednost před bohoslužbou!« Myslí tím především přímé uctívání Boha v oratoriu. Veškeren život v klášteře se otáčí kolem této hlavní osy. Den i noc jsou prosvíceny a posvěceny slavnou společnou modlitbou v chóru. Patriarcha se zcela ztotožňuje s prorokem a královským pěvcem Davidem, který zpívá: »Sedmkrát za den ti zpívám chválu« a »o půlnoci vstávám, abych tě oslavoval«. Benedikt žádá, aby jeho synové také sedmkrát ve dne vzdávali chválu svému Stvořiteli při Chválách, Primě, Terci, Sextě, Noně, Nešporách, Kompletáři a v noci, aby vstávali a ho oslavovali.

Sv. Patriarchovi je velmi důležité, aby se všechno konalo v pravý čas a proto ukládá povinnost oznamovat ve dne v noci hodinu k službám Božím opatovi. Má ji buďto sám ohlašovat nebo to dát na starost pečlivému mnichu. Nebyla to lehká povinnost v dobách, kdy nebylo přesných hodinových strojů a kdy se délka denních a nočních hodin stále měnila.

*

Na dané znamení všichni rychle vstali. Bývalo to v létě asi v jednu hodinu po půlnoci, v zimě asi o hodinu později. Jistě, že mladší musili někdy bojovat s ospalostí. Měli se tedy navzájem ke vstávání povzbuzovat.

Starší bratři pak pečovali, aby se toto povzbuzování neobrátilo v rozpustilost.

Krátce po probuzení se mniši odebrali do chóru, kde se konala noční bohoslužba čili vigilie. Ty bývaly v zimní dobu, v neděli a ve svátky delší než v ostatní část roku, a proto se k nim trochu dříve vstávalo.

Za svítání se říkaly hodinky chvály. Mezi těmito hodinkami a vigiliemi býval v zimě čas asi půl druhé hodiny, kterého mniši používali k meditaci nebo ke studiu žalmů a čtení, která přicházela v bohoslužbách. Na jaře bylo toho času velmi málo, v době postní odpadal úplně. Rozjímavé čtení se pak konalo mezi Chválemi a Primou.

Se stoupajícím sluncem se konaly po sobě poměrně krátké hodinky: prima, terce, sexta a nona, které se mniši modlili asi v naší šestou (v zimě osmou), devátou, dvanáctou hodinu dopoledne a v třetí hodinu odpolední. Přerušovaly a posvěcovaly denní dílo mnichovo; jeho práci duševní a tělesnou.

Nešpory byly poslední hodinkou denní. Kompletář, modlitba před odebráním se k spánku, vlastní výtvar sv. Benedikta, konala se asi poblíž jídelny, kde se četlo něco z Písma sv., z Cassiana nebo z životopisů poustevníků, zatím co dokončovali někteří bratři pořádek v jídelně, kuchyni nebo dílnách, připravovali nemocné k spánku, vrátný uzavřel klášter a čtenář s posluhujícími při stole pojídali svůj podíl.

Když byli všichni shromážděni, začal se Kompletář. Po něm nastalo noční mlčení.

*

Rok rozděloval sv. Benedikt na polovinu zimní, od 1. listopadu do Velikonoc, a na polovinu letní, od Velikonoc do 1. listopadu. Jara a podzimu nezná, což je pochopitelné z podnebných poměrů kolem Neapole.

Hodina práce, čtení a jídla, byla různá v době velikonoční, svatodušní, od 14. září do počátku postu, a v době postní.

V zimě se věnovali mniši rozjímavému čtení od rána až do Terce, v postní dobu ještě po celou třetí hodinu, neboť Terce se konala o hodinu později. Potom pracovali až do Nony, v postní době až do konce deváté hodiny. Jedli jenom jednou denně, po Noně, v postě po Nešporách. Volný čas mezi Nonou a Nešporami byl vyplněn opět četbou.

V letní části roku se pracovalo od Primy až do Terce. Od Terce do Sexty se četlo; pak byl oběd. Po něm až do Nony mohli mniši, podle zvyku jižních krajín, odpočívat. Tím vyrovnali nedostatek spánku, který byl v letních měsících pro krátké noci poměrně krátký. Kdo chtěl, mohl v tu dobu čísti. Od Nony do Nešpor se opět pracovalo. Po Nešporách bývala v době od Velikonoc do Svatodušních svátků ještě večere. Vše mělo skončit za denního světla.

V neděli se nepracovalo. Všechny volný čas se měl věnovat čtení. Svatý vychovatel však počítá i s tím, že snad někdo by nechtěl nebo nemohl studovat a číst, a nařizuje, aby takovému byla určena nějaká práce, aby nezahálel, neboť jak píše na začátku kapitoly o práci: »Zahálka je nepřítelkou duší.«

*

Z přesného rozdělení času je patrné, že bohoslužba v chóru je pro sv. Benedikta nejdůležitějším prvkem dne, kterému je všechno podřízeno a kolem kterého se všechno seskupuje. Přímá chvála Boha je hlavním asketickým prostředkem benediktinského Řádu. Je to opravdové dílo — opus Dei — které přes svou vznešenost má pro lidi vezdejšího života i své těžké, ba někdy i nepřítelkou.

jemné stránky. Toho je si sv. Patriarcha vědom a proto připomíná svým pohodlnějším synům, že se dříve mniši v poušti modlivali denně celý žaltář 150 žalmů, kdežto on žádá, aby se toto množství pomodlili alespoň jednou za týden.

Duch Svatý nadchl Benedikta k zřízení školy dokonalé služby Boží, aby před tváří veškerého lidstva stáli služebníci, kteří by své rty propůjčili hlasu Církve; ona jediná zná, co miluje její Zakladatel a jediná dovede hovořit o nebeských věcech s dokonalou důstojností.

*

Bylo naprosto nutno, aby sv. Benedikt určil svým duchovním synům, pro které napsal Řeholi, také přesnou formu bohoslužeb, neboť za jeho dob panovala v těchto věcech v klášteřích veliká rozmanitost. Bylo to podmíněno místem, časem, podnebím a různou řeholní observancí. Také svatý Otec musil chórovou modlitbu harmonicky spojit se svou Řeholí.

Jako při všech zásadách, které sv. Benedikt vyslovil, nevymýšlí věci zcela nových, nýbrž vybírá a třídí svým jasným duchem, co zde už nalezl, tak také při určování formy bohoslužeb nevytváří zcela novou liturgii. Bere za základ cursus — hodinkovou bohoslužbu — Církve římské, ke kterému přidává, nebo který pozměňuje podle svého hlubokého uvážení, takže jeho uspořádání bohoslužby nese na sobě mnohé známky původnosti a liturgického vkusu. Znal také liturgii jihoitalskou, východní a snad i španělskou a jihofrancouzskou, a vzal odtamtud podněty pro své liturgické dílo.

Jeho vlastním stvořením je týdenní rozvržení 150 žalmů a obvyklých v římské Církvi kantik při bohoslužbách, kterým harmonicky vyvážil každodenní povinnost modlitby, takže je skoro stejnoměrná a liturgicky ducha-

plná. Teprve při pozorném studiu benediktinského breviáře je patrné úsilí a láska, které Benedikt věnoval jeho uspořádání. Sv. Benedikt z Aniane praví o sv. Patriarchu, že ze snopků svých předchůdců vybral nejlepší klasy, aby z nich sestavil své vlastní snopky.

I když ve své pokoře dovoluje, aby někdo později, bude-li to považovat za rozumné, změnil uspořádání žalmů, trvá nicméně na tom, aby počet 150 byl zachován. Byla to však málo pokorná odvaha, když se v 18. stol. »cluniacký breviář« pokoušel pozměnit Benediktem v Řeholi určený pořad žalmů a dosadit svůj, což se ovšem dlouho neudrželo.

Od sv. Benedikta přijala římská Církev počet hodin, které se měly denně slavit. Všecky sice už byly v jeho dobu v užívání, ale na různých místech jiné. Teprve on ustanovil přesnou formu denního officia.

*

Největší slavnost vyhradil svatý Otec noční bohoslužbě čili vigílii (dnešnímu »matutinu«). Pro ni předepíše přesný počet 12 žalmů, který se musí bezpodmínečně dodržet, i když snad jiné části, lekce a responsoria, mohou zvláště v letní dobu ustupovat do pozadí. V neděli a ve svátky jsou to zase ony, které mohou být rozinnoženy a tím přispět k větší délce bohoslužeb. Toto číslo 12 je posvěceno prastarou a úctyhodnou tradicí, kterou Světec přijal do svého bohoslužebného plánu.

Jelikož žalmy se říkaly v jeho klášterech v stoje, ne v sedě, jako mezi egyptskými mnichy, a po každém verši se ještě opakovala příslušná antifona, bylo toto dlouhé stání velmi vyčerpávající. Sv. Benedikt tedy diskretně rozděluje celé vigílie na dvě části — nokturny. Po prvních šesti žalmech mniši usedli a tři čtenáři se

vystřídali na třech lekcích ze Starého a Nového zákona a z některého známého katolického autora. Po jednotlivých čteních se říkala responsoria. Pak teprve následovalo šest dalších žalmů a krátké čtení z Apoštola.

O nedělích a svátcích, kdy se věnovalo vigiliím více času, přistupovala ještě třetí část (nokturn), ve které místo žalmů se říkala kantika (písně) z Proroků. Každý nokturn končil čtením čtyř lekcí.

Noční bohoslužba podle Benediktova rozvrhu v sobě skrývá život a básnickou krásu ve sledu žalmů, antifon, čtení a responsorií.

*

Vigilie, jakož i ostatní hodinky, jsou uvedeny zvláštní předmluvou. Jsou to verše a krátké písně, při vigiliích dokonce dva žalmy. Svatý Benedikt přejal tento zvyk z Orientu, po něm to napodobil i římský breviář.

Hodinky se končí modlitbami, zvanými »missae«. Jsou to dnes krátké litanie a kolekty. V době Benediktově se klečící mniši po žalmech a mezi těmito konečnými modlitbami pohroužili v krátkou tichou, usebranou modlitbu, ve které každý osobně vychutnával, co mu v žalmech připravil Duch Svatý. Na znamení představeného se všichni zvedli a svou modlitbu skončili. Po kolektách se vzpomnělo ještě nepřítomných bratří.

Malé hodinky: Terce, Sexta a Nona byly sestaveny každá ze tří žalmů, které zůstávaly kromě neděle a pondělí po celý týden stejné, aby se je mniši mohli modlit z paměti, když dleli při práci mimo klášter. Byly to tak zv. žalmy »stupňové«, tedy modlitby velmi vhodné pro postupující den a práci. Uvedeny byly krátkými písněmi, hymny.

Officium se recitovalo tak, že z mnichů byly utvořeny dvě skupiny. Jedna říkala žalm a druhá po každém

verši opakovala počáteční antifonu. Byl-li žalm recitován bez antifony, nebo jak říká sv. Otec »in directum«, střídaly se obě skupiny po verších.

*

Benedikt dal svému Řádu do vínku pravé liturgické cítění, které s Církví prožívalo všechno, čím její srdce oplývalo ve vztahu k jejímu božskému Zakladateli. Velikonoce byly středem a vrcholem liturgického roku, kolem kterého sv. Benedikt upravoval život svých mnichů. Přípravou na ně byla čtyřicetidenní doba svatopostní, která byla přísně zachovávána a ve které byly rozmnoženy posty a umrtvování, modlitba a rozjímavá četba. Podle svých slov v Řeholi očekával Benedikt se svými duchovními syny »svaté Velikonoce s radostí duchovní touhy«.

Doba po Velikonocích až do Svatodušních svátků má zřejmě ráz slavnostní a radostný. Aleluja se častokrát opakuje. Není postu a mniši dostávají dvakrát za den jíst, o polednách a po nešporách.

Čas od Svatodušních svátků až do 13. září (svátku sv. Kříže) měl ještě podíl na velikonoční radosti, která však každou středu a pátek byla brzděna mírným postem, neboť první jídlo bylo až o 3. hodině odpolední.

Každá neděle a svátek byly zdůrazněny rozhojňenou bohoslužbou a meditací.

S jakým přímo uměleckým vkusem přistoupil sv. Benedikt k sestavení hodinkových bohoslužeb, je zřejmo, srovnáme-li jenom jeho breviář s temnými hodinkami (tenebrae) Svatého Týdne, které na sobě nesou všechny známky nejstaršího římského officia. Vložil do své sestavy všechno krásné, co kde našel, ba i výtvary poesie. Jako rozený psycholog střídal různé prvky modlitby

s rozličnými obřady a tím udržoval pozornost modlících se, takže tak snadno nepodléhali zcela přirozené únavě.

*

Na první pohled je podivné, že sv. Benedikt se skoro nezmiňuje o Mši svaté. Mluví jen o tom, aby ten, kdo má týdenní službu v kuchyni, dostával v neděli až po Mši svaté něco málo k pití a chléb, aby mohl v čas jídla obsluhovati své bratry bez reptání a obtíží. V neděli chodili mniši k sv. přijímání a tu měli kuchaři počkat s občerstvením, které ve všední den dostávali hodinu před vlastním jídlem.

Nebo ustanovuje, aby týdenní čtenář v jídelně, když nastupuje v neděli svou službu, prosil po Mši a přijímání všechny, aby se za něho modlili, aby Bůh od něho odvrátil ducha vypínavosti. S ohledem na sv. přijímání má rovněž dostati něco chleba a vína dřív, než začne číst.

Když určil pořadí mnichů v klášterní obci, chce, aby v tomto pořádku přistupovali k polibku pokoje a k přijímání, počínali žalmy a stáli v chóru.

To jsou všechna slova Benediktova o Mši svaté a o sv. Přijímání. Skoro bychom si přáli, aby o tomto Slunci katolické bohoslužby mluvil mnohem, mnohem víc! Ve své Řeholi však psal pouze o tom, co chtěl ustanovit nebo nějak upravit. Na řád mešní, na hodinu a den sloužení sv. Oběti nebo sv. Přijímání neměl žádného práva; o to se postarala obecná církevní disciplína a zpevněná už tradice. Proto o tom nemluví. Mše svatá se bezpochyby sloužila podle gelasíánské obřadní knihy.

Jelikož benediktinský Řád byl zprvu laický, přicházel do klášterní oratoře sloužit Mši svatou světský kněz;

bylo tedy jeho starostí vše, co se týkalo nejsvětější Oběti a sv. Zákonodárce neměl, co by zde nařizoval.

*

Byla to právě Benediktova uctivá a horlivá péče o bohoslužbu a jeho znamenité kapitoly o ní v Řeholi, že se jeho laický Řád vyvinul velmi rychle v kněžský.

Pociťovalo se častokráte nepříjemně, že mnišská obec měla být ve dnech, kdy se sloužila Mše svatá, závislá na světském knězi, který k tomu zase musil dostat od svého biskupa dovolení. Povstávaly z toho nepravdivosti, pod kterými trpěla bohoslužba. Kněží i biskupové se také někdy domnívali, že mohou zasahovat do klášterních záležitostí, a že mohou z kněžské služby učinit pro sebe pramen příjmů; nebo také chtěli rozhodovat o mnišské oratoři.

Sv. Benediktu náleží prvenství mezi zákonodárci mnichů v tom, že mluví o možnosti pro mnicha stát se knězem, přeje-li si to jeho opat. Až do jeho doby byli vůdcové mnichů názoru, že kněžství a mnišství se nesnáší nejen proto, že mnich neměl z pokory po cti kněžské ani toužit, nýbrž také proto, že kněžský stav mohl přinášeti nebezpečí pro toho, kdo se zavázal pro osamocený život. Teprve poznenáhlu se přišlo k správnému řešení této otázky.

Sv. Athanáš odvedl z egyptských poustev celou řadu svatých mnichů a vysvětil je na biskupy. Svatí papežové Siricius (†398) a Gelasius (†496) byli pro to, aby hodní mniši byli přijati do kněžského stavu.

Sv. Benedikt se rozhoduje zcela podle úmyslu Církve, současně však s velkou opatrností. Od mnicha-kněze žádá mnohem větší stupeň dokonalosti, jak od obyčejného laika. Kněžství mu nemá být příčinou k pýše, nýbrž naopak k vzorné pokoře. Mnišství a kněžství si má

být vzájemnou oporou a ozdobou. Kdyby takový mnich nezachovával všechno, k čemu se zavázal, a po častém napomenutí se nenapravil, měl být povolán za svědka diecéšní biskup, který měl nad ním pravomoc.

Benediktova zásada, »ať se ničemu nedává přednost před bohoslužbou«, zcela přirozeně přetvořila většinu k tomu schopných mnichů v kněze; ovšem vyvolala pak také potřebu mít v klášteře takové řeholníky, kteří by se obírali pracemi, jež mniši-kněží pro svůj úřad už nemohli zastati, a které byly nicméně nutné k řádnému životu v klášteře. Zdá se, že už v 10. století bylo obvyklým rozlišování mnichů na »chórové« a »bratry laiky — fratres conversi«, naše české »konvrše«.

*

Modlitba ve svých různých formách — ústní i duchovní, rozjímání — zůstává nejdůležitější povinností řeholníka, který přišel do kláštera především hledat Boha a sloužit mu. Vedle modlitby a umrtvování se však musí věnovat i práci, při které používá svých sil a schopností a napodobuje tak Tvůrce, k jehož obrazu je stvořen. Práce byla člověku v Ráji rozkoší a jí uctíval Boha. Mimo Ráj může být nejkrásnější a nejvznešenější práce utrpením a pokáním, které bylo uloženo člověku, vypuzenému z místa rozkoše a nevinnosti.

I Syn Boží pracoval, převzav za hříšné lidstvo všechny povinnosti vůči spravedlnosti Otcově.

Mnich, který se ze všech sil snaží v sobě potírat žádostivost, která vyhnala člověka z Ráje, dodává své práci alespoň matný odlesk onoho jasů, kterým zářila v rajských končinách. Jelikož ji podřizuje modlitbě, stává se opět jako kdysi bohoslužbou, i když se nemůže zbavit své tíže a kající tvárnosti. Tím více se pak přibližuje oběti Pána Ježíše.

*

V klášteře se nejen střídá modlitba s prací, avšak i sama práce je rozmanitá. Vedle zaměstnání čistě ručního, byla od prvopočátku benediktinského Řádu pěstována i práce duchovní, a sice se zvláštní zálibou, ačkoli často vyžaduje většího umrtvování a námahy, než zaměstnání pouze tělesné.

Už při vzniku mnišství se pokládalo za nutné k občerstvení duše a těla, aby určitý čas byl věnován duchovní práci, aby duše dostávala potravu pro své rozjímání a soustředění.

Cassian píše o některých egyptských poustevnících, jejichž hlavním zaměstnáním byla polní práce. Jelikož žili většinou na poli, nevydrželi to posléze ve svých celách. A když byli někdy nuceni ustat od své práce, nevěděli, co si počít. Ticho cely je děsilo a dostavovala se dlouhá chvíle, neboť nedovedli rozjímat. Zahálka pak se všemi svými nebezpečími ohrožovala jejich duše. Tato zpráva Cassianova asi vedla sv. Benedikta, když na počátku kapitoly o práci píše ve své Řeholi: »Zahálka je nepřítelkou duše, a proto bratří v určitých hodinách se mají obíratí prací ruční, v určitých opět hodinách svatým čtením.«

Sv. Otec potřeboval vzdělané mnichy nejen proto, aby dovedli zaměstnávat své duše, ale také proto, aby mohli vychovávat děti, které jim byly do kláštera svěřeny, nebo novice, kteří z venku přišli. Odkud by také vzali opata, jenž má být podle slov sv. Benedikta tak jemným vychovatelem a psychologem, kdyby se tomu nebyl naučil v klášteře?

A sám sv. Patriarcha? Každá řádka jeho požehnané Řehole hlásá jeho znamenité vědomosti z Písma svatého, z Otců a z mnišské literatury. Kdo považuje jeho útěk z Říma od pramenů vzdělanosti za odmítání jakéhokoliv vědění, nechápe, že prchl před nabubřelou vě-

dou světskou, že však samozřejmě toužil po znalostech o Bohu, kterých se mu pak dostalo částečně už v Enfide.

*

V létě se pracovalo v ranních hodinách od Primy až do hodiny čtvrté; Prima z toho důvodu byla později rozšířena o modlitby, které připravovaly mnicha i vnitřně pro správný postoj k ruční práci. Tělesné práci se musí člověk podvolovat nejen z uloženého mu Bohem pokání, ale také z nutnosti, aby si odpočal po duchovní námaze nebo si opatřil všecko potřebné pro své živobytí, nesmí jej však zotročit a veškerý jeho zájem pohltit.

To nedovede moderní člověk a proto práci buďto v továrnách a dílnách proklíná, nebo se mu stává na hřištích a stadionech božstvím, které mu však nedovede zajistit blaho ani na zemi ani na věčnosti.

Sv. Benedikt pečoval o to, aby mniši po nejparnější část dne, od čtvrté hodiny do šesté, se zdržovali doma a zabývali se četbou a studiem. V poledne, kdo potřeboval, mohl odpočívat, aby nahradil nedostatek spánku pro krátké noční hodiny. Po Noně, která byla asi v polovině osmé hodiny, pracovalo se až do Nešpor.

Zdá se, že na Monte Cassinu mniši pravidlem nepracovali na poli a nezabývali se nejtěžší tělesnou prací, neboť tuto vykonávali na klášterních statcích usedlí nádeníci. Přec však napomíná sv. Benedikt své syny, aby se nermoutili, jestliže chudoba kláštera nebo nedostatek světských pracovníků žádá, aby se sami zabývali sklizní plodin: obilí, oliv, hroznů nebo zeleniny. Avšak i za takových okolností nařizuje, aby se bral ohled na tělesné a duchovní slabosti jednotlivců a vše se dělo s měrou.

*

Od 14. září do počátku postu mniši četli a rozjímalí až do druhé hodiny, kdy následovala Terce. Po ní až do Nony opět pracovali na uložených sobě úkolech.

Pro dobu postní sv. Otec rozmnožuje četbu a nařizuje, aby mniši dostávali z klášterní knihovny knihy, které mají celé od začátku přečísti. V dobu četby pak procházeli klášterem jeden nebo dva starší bratři, aby dohlíželi »zda se snad nenalezne některý bratr líný, jenž se oddává zahálce nebo povídání, místo co by se věnoval četbě, a je na škodu nejen sám sobě, nýbrž ruší zároveň i druhé«.

Čtením rozumí Benedikt jakoukoliv práci duchovní: rozjímání, studium, učení se žalmů nazpaměť, opisování nebo sepisování knih. Vyhraňuje mu mnohem více času než dřívější mnišská pravidla.

V neděli se neměla konat žádná ruční práce kromě té, která byla nutná k nerušenému chodu klášterního života. Mimo bohoslužbu v chóru se měli mniši zabývat pouze četbou a rozjímáním. Přesto počítá sv. Benedikt i s takovými mnichy, kteří neměli schopnosti pro duchovní četbu nebo nemohli pro nemoc a slabost se jí věnovat. Pro ty nařizuje takové zaměstnání, které by jim zabránilo zahálet.

*

Na Benediktových zásadách o modlitbě a práci se staly jeho kláštery úly pilných včelek a benediktinská pilnost příslovečnou.

Jsou to školy hluboké víry, radostné zbožnosti a zduchovnělé práce. Skoro nespočetné zástupy světců a světic a blahoslavených vyšly z jejich bran. Církvi vychovaly mnoho svatých a zdatných papežů a kardinálů. Takřka nepřehledné je množství biskupů, kteří byli syny Benediktovými.

Benediktinští misionáři se nelekali nehostinných krajů a odlehlých pustin. Kam sotva vnikl lovec nebo se zatoulal pastýř, tam se oni odvážili a usadili.

Synům sv. Otce Benedikta vděčí Evropa za své pokřesťanění.

Jejich kláštery se staly však i školami všelikého vzdělání. Zde byli vychováváni mladí idealisté na kněze a mnichy. Umění křesťanské mělo svou kolébku ve zdech klášterních. Stavitelství, malířství a sochařství se mohlo pod rukami pilných Benediktinů rozvíjeti při stavbě mnohých klášterů a chrámů, které patří až dodnes k nej-
skvělejším stavbám v Evropě.

Z mnišských řad benediktinských vyšli slavní spisovatelé, vědci, lékaři a básníci, jejichž jména by se nevešla do rozsahu této knihy.

V klášteřích sv. Benedikta se pěstovala ve spojení se slavnou bohoslužbou hudba a zpěv, které ještě dnes se ozývají v čisté chorální kráse pod klenbami jejich chrámů a byl to syn sv. Otce Benedikta, Řehoř Veliký, po němž chorální zpěv až do konce věků ponese jméno.

V benediktinských knihovnách a archivech jsou skryty velké poklady, které byly vytvořeny buď přímo ve zdech klášterních nebo povstaly pilným opisováním děl starých spisovatelů a svatých Otců. Mnohá vzácná památka starověké literatury křesťanské i pohanské, která utrpěla barbarským řáděním, byla zachráněna láskou a pečlivostí vzdělaných mnichů. Nevím, co by se dnes četlo na gymnasiích, kdyby Benediktini nebyli zachránili mnohé klasické básníky a filosofy.

Benediktini byli učiteli zemědělství a řemesel. Mýtili lesy a proměňovali je v úrodné nivy, zavodňovali vypahlé planiny, vysušovali močály, stavěli nové dopravní cesty, mosty, zakládali vinice, štěpnice, mlýny, rybní-

ky, dolovali a provozovali všechny druhy řemeslných prací.

Byli útočištěm chudých a opuštěných, sytili lačné, přijímali pocestné, zřizovali útulny, nemocnice a chudobince.

Není oboru, v němž by nebyli pracovali a účinně zasáhli.

*

Správný postoj mnicha k práci vyzívá s mnohých stránek Řehole sv. Benedikta, jenž hovoří ještě zvlášť o řemeslnících kláštera, kteří svou sběhlostí a často i uměním získávali monastýru prostředky k výživě.

Zevní užitek však neměl rozhodovat, nýbrž pouze prospěch a spása duší. Proto měli řemeslníci a umělci konati své práce se vši pokorou a »kdyby se z nich někdo povyšoval pro znalost svého řemesla, protože by se mu zdálo, že tím nějak prospívá klášteru, takový nechť je vzat od svého díla a napříště se k němu nevrací, leda mu to, když se byl pokořil, opat opět poručí«.

Když se mnišskou prací vytvořilo víc, než bylo k udržování kláštera zapotřebí, mohl se přebytek prodat lidem venku. Světec však žádá, aby se prodávalo vždy o něco levněji než mohou dávatí světští lidé, aby se do určování cen nevloudila neřest lakoty.

*

Sv. Benedikt napsal ve své Řeholi tak podrobná a psychologicky správná pravidla o modlitbě a práci, že tyto dvě činnosti tradice prohlásila heslem Benediktinů. »Ora et labora — modli se a pracuj«, řídí však nejen benediktinský život, nýbrž život celé Církve katolické, každé křesťanské rodiny a všech jejích členů.

V modlitbě a práci tráví člověk svůj život v slzavém údolí tohoto světa, aby se stal hodným patřit jednou na Boha tváří v tvář na nebesích a mohl pokračovat ve své radostné práci v Ráji, která byla přerušena hříchem prvního člověka.

Patriarcha Benedikt stal se organisátorem modlitby a práce pro celé lidstvo.

ŠKOLA SV. BENEDIKTA

S hory Cassinské zní jako polnice hlas Benediktův, který zastavuje všechny, kdo se chtějí stát jeho žáky:

»Naslouchej, ó synu, naučení Mistrovu a nakloň ucho svého srdce a ochotně přijmi napomenutí dobrotivého Otce, abys námahou poslušnosti se vrátil k tomu, od něhož ses vzdálil pohodlím neposlušnosti.«

Jestliže Benedikt miní zříditi školu svatosti, je si vědom, že její povinnosti nemůže uložit každému. Jeho žáky se mohou státi pouze ti, kdo jsou odhodláni heroickým způsobem zastávat zájmy Krista:

»K tobě se tedy má řeč obrací, kdokoli zříkaje se vlastní vůle a odhodlán bojovati pro Krista, Pána a pravého Boha, chopíš se mocných a proslavených zbraní poslušnosti.«

Ačkoliv Řehole Benediktova je zaměřena přímo na Boha, je na mnohých místech christocentrická, jako listy Pavlovy. Všecko se u něho pohybuje kolem Krista a všecko míří k tomuto středu veškerého stvoření.

O opatu se věří, že »zaujímá v klášteře místo Kristovo«.

Opat nemá v klášteře rozlišovat osoby, neboť »všichni jsme jedno v Kristu«.

Mezi nástroji dobrých skutků doporučuje: »Zapíratí sebe sama, aby následoval Krista! — Ničemu nedávati přednost před láskou ke Kristu! — Zlé myšlenky, jež přicházejí do srdce, ihned rozraziti o Krista! — Z lásky ke Kristu za nepřátele se modlit!«

O poslušnosti praví, že »je vlastní těm, kteří nemají nic dražšího nad Krista«.

Když mnich dostoupí nejvyššího vrcholu pokory, počne plnit všechno »nikoliv již z bázně před peklem, nýbrž z lásky ke Kristu«.

Nemocným se má věnovat všechna péče, »takže se jim slouží, jako kdyby skutečně Kristu se sloužilo.«

Postoj k hostům je dán rozkazy: »Všichni přicházející hosté nechť se přijímají jako Kristus. — V pozdravu pak samém nechť se dává najevo veškerá pokora všem hostům, jak přicházejícím tak odcházejícím; skloníce hlavu a padnouce celým tělem na zem, uctívejte v nich Krista, jehož vskutku také přijímáte. — Přijímání chudých a poutníků nechť se věnuje zvláště pozorná péče, protože v nich spíš se přijímá Kristus, neboť povýšenost boháčů již sama sebou si vynucuje poctu.«

Opat má být nazýván »pánem« a »opatem« nikoliv proto, že si to sám osobuje, nýbrž »z úcty a lásky ke Kristu«.

Když pobízí sv. Benedikt mnichy k horlivosti v dobrem, napomíná je: »Nechť vůbec ničemu nedávají přednost před Kristem, a ten kéž nás všechny dovede do života věčného.«

Na konci své Řehole obrací se pokorně ke svým žákům: »Kdokoli tedy spěcháš k nebeské vlasti, tuto nepatrnou Řeholi, sepsanou pro začátečníky, s Kristovou pomocí vyplň.«

*

Život řeholní je pro sv. Benedikta bojem pro Krista. Obrazu boje používá nejen proto, že se opírá o stejné znázornění u sv. Pavla a mnohých asketů, avšak jistě i proto, že jako Říman měl vojenského ducha takřka vrozena.

Také ustavičné válčení jeho doby pro dočasné úspěchy a pozemské cíle, vynucovalo si obraz boje pro hodnotnější mety. Klášter Cassinský byl hradem Krista, odkud se potíralo všecko nízké, špinavé a hříšné.

Nejlepší zbraní v tomto boji pak je poslušnost. Vzorem pro ni byl Kristus, jenž byl svému Otci poslušen až do vydání poslední kapky krve.

První lidé se vzdálili od Boha tím, že byla pro ně neposlušnost lákavější a pohodlnější. To jsme po nich všichni zdělili. Náprava je možná jen tehdy, když se budeme namáhat v plnění příkazů Božích. I největší světci pociťují obtíže tohoto boje, které vycházejí z porušení lidské přirozenosti.

Nebe za takový boj stojí!

Nepřehledné řady světců a světic pak proslavily poslušnost, která jim dopomohla ke konečnému vítězství.

*

Síla bojovníka Kristova se neopírá o domýšlivost a velikášství, nýbrž o pokoru, která je si vědoma, že člověk bez Boží pomoci nesvede ničeho.

Proto vybízí Benedikt své žáky: »Především, cokoli dobrého počínáš, vytrvalou modlitbou pros Boha, aby sám to dokončil, aby on, jenž nás ráčil už zahrnouti do počtu svých synů, nikdy se nemusil zachmuřit pro naše špatnosti!«

*

Bůh sám propůjčuje různé schopnosti, abychom mu jimi sloužili. Také povolání pro život řeholní je milostí, s kterou musí obdarovaný pracovat, aby nejen o ni nepřišel, neboť mu zaručuje nesmírné podíly v nebesích, nýbrž aby nad to ještě nebyl úplně ztracen.

Napomíná tedy Benedikt ty, kteří za ním přišli: »Tak vždy máme sloužiti Bohu jeho dary nám propůjčenými,

aby ani jako rozhněvaný otec své syny jednou nevyděl, ale ani jako obávaný pán, pohněvaný našimi hříchy, neodsoudil k věčnému trestu nás jako praničemné služebníky, kteří ho nechtěli následovat k slávě.«

*

Předmluva k Řeholi Benediktově obsahuje už celý program řeholního života. Zřídka kdy bylo napsáno něco tak hlubokého, vážného a při tom radostně povzbuzujícího. Svatý Otec nemusil už psát svou Řeholi; je v jádře obsažena v její předmluvě.

Povinnosti, které ukládá svým žákům, nemíní nikterak přenést na všechny lidi. Řeholní povolání je skutečná milost. Její volání zaslechnou jenom ti, kterým je určena:

»Pán, hledaje v množství lidu svého služebníka, praví: „Kdopak touží po životě a rád by viděl dny šťastné?“ Zaslechneš-li to a odpovíš „Já,“ tu praví ti Bůh: Chceš-li dojíti pravého a věčného života, chraň svůj jazyk zlého a tvé rty ať nemluví klamu! Odvrát se od zlého a čiň dobré! Hledej pokoj, ano, hoň se za ním!«

Tato honba za pokojem, mírem, je vlastní práce v klášteře. Je to ustavičné pátrání po duchovním míru, a jestliže byl zahlédnut, stíhání jeho přes všechny drsnosti vezdejšího života. Každá sebe nepatrnější oklika přináší nebezpečí, že mír sotva zahlédnutý, bude opět ztracen.

*

Svatý Benedikt nevymýšlí něco nového, čeho by křesťanství dosud neznalo. Jeho nauka není jiná, nežli je nauka Evangelia:

»Opásavše tedy svá bedra věrou a konáním dobrých skutků, pod vedením Evangelia, krácejme stezkami je-

ho, abychom si zasloužili viděti toho, jenž nás povolal do království svého.«

Řehole Benediktova je snůškou nauk Evangelních, ba celého Písma. Je obdivuhodné, jak Benedikt ovládá Písmo svaté a vybírá z něho potřebná světla pro strmou cestu svých žáků!

*

S velkým nadšením svolává vyvolené duše pro válečnou službu v klášteře:

»Když jsme se tedy, bratří, otázali Pána na obyvatele jeho stánku, uslyšeli jsme, co se musí konat, chce-li tam kdo přebývati. Nuže tedy, splňme povinnost tohoto obyvatele! Musíme tudíž připravit svá srdce i těla, aby mohla konati válečnou službu svaté poslušnosti podle příkázání. A kde naše přirozenost není s to, prosme Pána, aby nám ráčil poskytnouti pomoc své milosti! A chceme-li utéci před pekelnými tresty a dojíti života věčného, tedy dokud ještě je kdy a jsme v tomto těle, a to vše ve světle tohoto života lze vykonati, spěchejme a konejme už nyní, co nám může prospívati pro věčnost!«

Není věru kdy, rozmýšlet se, neboť vteřiny života ztrácejí se v nenávratnu!

*

Organisaci klášterního života nazývá Benedikt školou:

»Chceme tedy zřídit školu služby Páně,« praví v předmluvě.

Tato škola je nejzákladnější, nejdůležitější a nejpotřebnější, jaká kdy byla v lidstvu zřízena. V klášteře se učí člověk jedinému potřebnému. Tady není žádný předmět vedlejší, žádná látka podřadná.

Ve škole služby Páně nejsou vyučování vyhrazeny určité hodiny. Vyučování trvá denně čtyřicet hodin, vteřiny nevyjímaje. Zkoušce zralosti je pak řeholník podroben v hodinku své smrti.

Sloužit Bohu je duši vrozeno, takže vlohy k tomu má každý obyvatel kláštera. Benedikt pak doufá, že v jeho škole, za jeho vedení, nebude učebná látka žákům nedostupná: »I doufáme, že v tomto zřízení neustanovíme nic příkrého a nic těžkého.« —

Sv. Řehoř nazývá opravdu Řeholi Benediktovu »vynikající moudrou uměřeností a jasnou mluvou«.

Přes to se však může někdy stát, že začátečník v duchovním životě bude považovat něco za zbytečně přísné, a snad i počne litovat, že se zavázal k obětem, kterých by mimo klášter nikdo od něho nepožadoval. Takového se Benedikt starostlivě ujímá:

»Avšak i kdyby se v něčem, jak toho pro napravení chyb a k zachování lásky spravedlivý důvod bude vyžadovati, maličko přísněji postupovalo, neuteč hned bázní přestrašen, s cesty spásy, kterou nelze jinak nastoupiti než úzkým vchodem!«

*

Velký Zákonodárce a učitel mluví z plna srdce, neboť »jinak neučil, nežli žil,« jak jednoduše a při tom hluboce praví jeho svatý žák, papež Řehoř Veliký.

Benedikt ve vlastním životě pocítil, jakou sladkostí je odměněn ten, kdo se pevně rozhodl sloužit Bohu. Každý následující jeho krok je lehčí a přikázání Boží se mu nezdají už břemenem. Srdce jeho se láskou k Bohu rozšiřuje, nabývají tak jakési podobnosti blahovlnné lásky Boží k nám:

»Když se pak pokrokem ve zbožném životě a ve víře

rozšíří srdce, běží se v nevýslovné sladkosti lásky cestou přikázání Páně, takže nevzdávající se nikdy jeho vedení a v jeho učení setrvávající v klášteře až do smrti, trpělivostí se stáváme účastníky utrpení Kristova, abychom i jeho království si zasloužili býti společníky.«

Sladkost z Boha však Benedikt v své Řeholi nelíčí, neboť pro to mu scházejí slova, jako scházela sv. Pavlovi. Tyto záležitosti jsou nejsoukromější záležitostmi mezi Bohem a duší, do které nemá nikdo práva nahlížet.

*

Vyzval-li Benedikt ty, kdo mu naslouchali, aby se honili za duchovním mírem, ukázal jim současně, že pro ně zřídil školu, kde se žáci naučí veškerému umění v hledání a nalézání míru. Ten je jedinou atmosferou, ve které duše může dosáhnouti vyplnění všech svých tužeb. Svatý Patriarcha má právo mluvit o tomto duchovním umění, neboť je vyzkoušel sám na sobě, když popohrdl světem »jako zvadlým květem«, opustil všecko a v hlubokých samotách subjacké jeskyně nazíral do tváře Boží.

Školou Benediktovou je klášter, u jehož zdí se tříští veškeré útoky světa a pekla, které ztratily mír Boží a nenávidí jej. Všecko, co je ve světě, je žádostivost těla a žádostivost očí a pýcha života, duchovní to síly, které nevedou k míru, nýbrž k pravému opaku — k zoufalství.

Klášterní klausura je učebna vysokého umění duchovního a trpělivá stálost (stabilitas) na tomto místě je zárukou, že se mnich během svého života naučí vědě svatých duší. Musí však na sobě pracovat »ve dne v noci«. Sv. Benediktu je proto nesmírně důležité, aby jeho žáci nemusili zbytečně pobývat venku, »neboť to nikterak neprospívá jejich duším«. Zapovídá přísně těm, kteří byli v poslušnosti mimo klášter a vrátili se, aby nevykládali,

co ošklivého ve světě viděli a slyšeli, »protože to působí mnoho zhoubného«. Trestem hrozí tomu, »kdo by se opovážil bez opatova rozkazu vyjít z klášterní klausury, či kamkoliv jít«.

Stejně chrání obyvatele kláštera před vnikáním světského ducha do klausury tím, že zapovídá, aby se někdo bez dovolení »přidružil k hostům a mluvil s nimi«, aby »přijímal od někoho, byť od nejbližších příbuzných, dopisy nebo cokoliv, bez dovolení svého opata«.

U brány klášterní má být ustanoven »moudrý stařec«, který by bez úhony pro klášter zprostředkoval nutný jeho styk se světem.

Mnich, který svými sliby, podle nauky svatých Otců, jako by přijímal druhý křest, odřiká se podobně jako křtěnci ve svém srdci s veškerou slavnostností ďábla, jeho skutků a všech hříšných radostí, které tento nepřítel lidstva vymýšlí a s lákavou »pompou« nabízí. Tento ďáblův »svět« mnich opouští a přichází v klášteře ve styk se světem Božím, kterého dosahuje nápravou svých mravů, čili »obrácením mravů« (*conversio morum*) světských v mravy dítek Božích.

*

Ticho řeholního domu a samota celý mnichovy je jedinečné ovzduší, ve kterém se žák duchovního života může přetvořit v novou bytost a přijít ve styk s Duchem Svatým, kterého nemůže potkat na hlučném tržišti tohoto světa. Usebranost je nevyhnutelnou podmínkou, aby byl uslyšen hlas Boží. Svatý Učitel tedy žádá, aby se mnich »snažil po všechen čas zachovávat ticho, zvláště však v nočních hodinách«.

Noc, jejichž temnot používá ďábel rád pro své neplechy, je ve své propastném tichu dítkami Božími zužitkována pro styk s nebesy. Velká tajemství Kristova —

Narození a Vzkříšení — stala se v tichu nočním. Tak přichází také Pán ke každé duši, která v sobě a kolem sebe utišila smyslný hřmot a neklid. Nezapomenutelné jsou noci na Monte Cassinu, v nichž se zdá člověk vnímat šelest hvězdného třpytu. Kolikrát asi svatý Otec Benedikt hleděl z cely ve staré věži do tohoto závratného ticha a hovořil s pokornou horoucností se svým Stvořitelem!

Ačkoliv je klášter sv. Benedikta školou, ve které se může mnich naučit sloužit Bohu, je současně rodinou v nejvlastnějším toho slova smyslu. Je jí stejně jako Církev, jejíž život a uspořádání se snaží co nejlépe napodobit. Je to Církev v malém. Vzorná ukázka rodiny Boží. Všecko »školení« Benediktovo se pak děje uprostřed této rodiny, vzájemným obrušováním démantů lidských srdcí.

Klášter je shromážděním synů, kteří pod vedením duchovního Otce slouží nejvyššímu Pánu a Králi. Podle sv. Benedikta »touží, aby jim opat stál v čele«. Volí si jej sami, dávající se vést vanutím Ducha Svatého a Církev jej vyznamenává zvláštním posvěcením a udělením pravomoci nad touto malou rodinou Boží. Opat je základním kamenem v rodině sv. Benedikta a na něm je postavena a upevněna kázeň a láska v klášteře.

Sv. Patriarcha napomíná opata, aby nezapomínal, co to znamená být nazýván Otcem. Svou otcovskou důstojnost vykonává až do konce svého života, což zřejmě přispívá k tomu, aby vzájemné vztahy otce a synů se utužily a vzrostly v dokonalou a čistou lásku a umožnily opatovi provést duchovní plány ve svěřené mu rodině.

Opat dává duchovní život svým mnichům a vychovává je pro Boha pod vedením svaté Řehole. Podle něho se utváří celá řeholní rodina a nabývá takřka jeho formy.

Proto je nesmírná jeho zodpovědnost, aby to byla forma libá Bohu a podobná Kristu.

Opat se musí o všechno starat jako o majetek Boží, který nesmí zanedbávat a promrhávat. Pouze od jeho uvážení a rozkazů se všechno děje v klášteře. Je v něm skutečným »monarchou«, který je závislý jenom na příkázáních Božích, církevních a řádových. Sám si dosazuje a sesazuje všechny pomocníky (solatia) v různých domácích úřadech.

Přes to však v důležitých záležitostech a starostech svolává na poradu celou řeholní rodinu. Pak podle svého uvážení jedná. Je obdivuhodno, s jakou pokorou sv. Benedikt očekává, že Bůh mu může dát radu i od nejmladšího z duchovních synů.

Církevní právo pouze v několika věcech nechá rozhodnutí záviset na hlasování celé řeholní rodiny.

*

Když byl sv. Benedikt ve své Řeholi ustanovil pro klášterní rodinu opata a ozřejmil v celé důležitosti jeho úlohu před Bohem a před lidmi, dává mu v následujících kapitolách do ruky jakousi příručku duchovního umění. Mluví o »instrumentech« dobrých skutků, směrodatném to výčtu nejzákladnějších povinností, dále o poslušnosti, mlčelivosti, pokoře, o bohoslužbě a modlitbě.

Sestavuje seznam dobrých skutků, nevymýšlí světec novinky v duchovním umění. Už Otcové pouště vyjmenovávali podobné rady, kladouce v čelo desatero Božích příkázání. Není možno se dostat k vrcholům dokonalosti, aniž člověk především plnil s veškerou vážností a poctivostí všechna příkázání Boží, očišťoval se od svých hříchů, zbavoval se náklonnosti k nim a kladně pracoval na výzdobě své duše ctnostmi. Teprv po tomto očiš-

tění dosáhne osvícení své duše, která je pak s to dospěti s pomocí Boží k vlastní kontemplaci — k nazírání Boha buď získanému nebo dokonce vlitému.

*

Nejznamenitějším dobrým skutkem je poslušnost. Je současně nejzákladnějším stupněm pokory: »Prvním stupněm pokory je poslušnost bez váhání. Jest vlastní těm, kteří nemají nad Krista nic dražšího.« Poslušnost a pokora je pro sv. Benedikta v jistém smyslu jedno a totéž.

Je zpočátku namáhavá a její cesta úzká a drsná, avšak láska ke Kristu přemáhá všechny obtíže na této cestě, která nemůže vést jinam než do Nebe. Poslušnost je tak význačnou známkou mnicha, že bez ní jím přestává být. Pojem mnicha se tedy může také vyměřit: »Bytost, která poslouchá.« Nejen zevně, což dělá i otrok, ale celou svou lidskou podstatou.

Slib poslušnosti je největší dar, který může člověk Bohu věnovat. Vrací mu tak svou svobodnou vůli, kterou od Něho dostal, jako nejvzácnější materiál, kterým mohl ze sebe vytvořit buď Anděla nebo Satana. Jestliže slibem chudoby se mnich z lásky k Bohu vzdává všeho kolem sebe, slibem čistoty svého těla a jeho práv, dává v poslušnosti na oltář jako obětinu i svou duši, což je naprostá oběť člověka.

Vlastní patena, na které i Kristus přinesl svou krvavou oběť, byla jeho poslušnost k Otci.

*

Poslušnost je pro sv. Benedikta proto tak důležitá, jelikož rozkazy přicházejí skrze představeného přímo od Boha, jehož místo v klášteře zastupuje. Nezná od ní dispense, ovšem jedině v případě hříšného rozkazu. On,

který je ve své Řeholi tak střízlivý a skoupý na slova, nestačí takřka sdružovat pojmy a výrazy, když mluví o poslušnosti, aby ji přesně vyměřil:

»Poslušní ihned opouštějí svůj osobní zájem a zřikajíce se vlastní vůle, odkládají naráz z rukou a zanechávají nedokončené to, čím se zaměstnávali, a nohou, hotovou k poslechnutí, následují provedením hlas rozkazujícího. A tím způsobem těmi, jež pohání láska, aby stoupali k životu věčnému, takřka v jednom okamžiku obě věci, předcházející učitelův rozkaz a žákovo hotové dílo, jsou vykonávány zároveň a rychle, s libitostí, vyvěrající z bázně Boží.«

Kolika slov zde Světec užil, aby naznačil rychlost a ochotu poslušnosti!

Zrovna tak hromadí slova, aby vyjmenoval vlastnosti poslušnosti, která podle něho nemá konat rozkazy, »ani úzkostlivě ani zdlouhavě ani nerozhodně či s reptáním nebo s odmluvou. — A s ochotou má být poslušnost učedníky prokazována, poněvadž veselého dárce miluje Bůh. Neboť když učedník poslouchá neochotně a reptá, buď ústy nebo třeba jen i v srdci, i kdyby rozkaz vykonal, přec to nebude již milé Bohu, jenž vidí jeho reptající srdce; a za takový čin již nedojde žádné odměny, naopak, upadne do trestu reptavých, jestliže neučiní zádost a se nepolepší.«

Reptání proti rozhodnutí představeného, které je rakovinou na klášterním životě, jež rozežírá neúprosně všecko jemné a nadpřirozené ve vztazích podřízených k představeným a činí z řeholní rodiny zástup bouřících se nevolníků, nazývá Benedikt »neřestí« a varuje »ať se ze žádné příčiny neukáže jakýmkoliv slovem nebo projevem!«

Podle něho jsou jeho syny a žáky ti, kteří »nežijí podle svého rozhodnutí a neposlouchají svých přání a

tužeb, nýbrž jdouce podle úsudku a rozkazu jiného a žijíce v klášteřích přejí si, aby jim v čele stál opat«.

Svět, který si představuje, že do kláštera se hlásí povahy trpné a slabošské, které přijímají cizí rozkazy jako něco zcela samozřejmého, nemá tušení, jaké srdnatosti a lásky k Bohu je zapotřebí, aby myslící a uvažující člověk chodil bez vzepření se »podle úsudku a rozkazu jiného«. A právě takoví jenom jsou vlastním stavebním materiálem řeholního společenství a schopni pustit se strmou cestou dokonalosti!

*

V sedmé kapitole Řehole sv. Benedikta, ve které se jedná o pokoře, je načrtnuta veškerá jeho asketická methoda, která vychovala Nebi slavné a skoro nepřehlédlné zástupy světců a světic. Ovzduší pokory prostupuje školu sv. Patriarchy; v něm přichází mnich ve styk s Duchem Svatým a naplňuje své srdce mízou z révového kmene Kristova.

Pokora je základna, na které teprve se může stavět mohutná budova duchovní dokonalosti, půda, ze které vyrůstají všechny ostatní ctnosti a pramen, z kterého se mohou osvěžovat všechny dary duše a těla, kterými Bůh obdařil člověka, výtvar svých dobrotivých rukou.

Benedikt staví v popředí své výchovy slova Kristova: »Každý, kdo se povyšuje, bude ponížen, kdo se však povyšuje, bude ponížen,« kterážto zásada proniká veškerou naukou nebeského Mistra a ztrácuje jakoukoliv formu pýchy. Příklad toho, který se sám označuje jako »tichý a pokorný srdcem«, je tak důrazný, že jej nemůže nikdo nepostřehnout; a přec je tak váhavě následován jeho učedníky, kteří se mu těžko podřizují!

Svou nauku o pokoře znázorňuje sv. Benedikt —

i pro nejprostší duše pochopitelně — na žebříku Jakubově, na němž andělé sestupují a vystupují a praví:

»Chceme-li, bratří, dosáhnouti vrcholu nejvyšší pokory a chceme-li rychle dojítí onoho povýšení v nebi, k němuž se vystupuje pokorou nynějšího života, pak musíme svými skutky vzhůru směřujícími postaviti žebřík, jenž se ve snu ukázal Jakubovi a na němž se mu ukazovali andělé, sestupující a vystupující. Nic jiného zajisté tímto sestupem a vzestupem nerozumíme, než že povyšováním se sestupuje a pokorou se vystupuje. Onen pak posvátný žebřík, to je náš život zde na světě, jejž Pán vztyčuje až k Nebi, poníží-li se naše srdce. Za strany tohoto žebříku považujeme totiž své tělo a duši; a do těchto stran zapustilo povolání Boží různé stupně pokory a dokonalosti, po nichž máme stoupati.«

Užití tohoto podobenství pro pokoru se stalo slavným a pojednává se o něm tam, kde se mluví o benediktinské askesi. Škoda jen, že se při tom zapomíná na celou Benediktovu kapitolu o pokoře, která byla dlouhá staletí považována za jedinečnou nauku dokonalého života.

*

Učení Benediktovo o pokoře a její růst po stupních, není jeho vynálezem, neboť podobně učili už orientální Otcové, ale celé pojetí a praktické obsáhnutí této ctnosti ve dvanácti stupních, je u sv. Benedikta opět zcela původní.

Je zřejmé, že ne všichni budou kráčet po všech dvanácti stupních, neboť je to »povolání« Boží, které do žebříku pokory a dokonalosti zapustilo »různé stupně«. Volbě Boží musíme ponechat, který stupeň dokonalosti pro nás určila a kterého tedy musíme dosáhnouti. máme-li splnit všechny úkoly Bohem nám dané.

Zvláštností žebříku pokory je, že se nemůže opustit stupeň jedenkrát dosažený, když se člověk snaží slézt další.

*

Ačkoliv v kapitole o poslušnosti pravil Benedikt, že »první stupeň pokory je poslušnost bez váhání«, klade ji ve svém žebříku pokory až na třetí stupeň. Při bližším ohledání však spatříme, že si neodporuje, neboť první tři stupně pokory tvoří jakýsi celek a poslušnost bez váhání, kterou musí projevovat každý řeholník, který dosáhl základního stupně dokonalosti, je prvním zevním projevem a plodem pokory.

*

Prvním stupněm pokory je pro Benedikta bázeň Boží a všechno, co s ní nerozlučně souvisí: stálá vzpomínka na Boha, na jeho přikázání, na tresty za jejich překročení a odměnu za dodržování. Moderním způsobem bychom vyjádřili, že Benedikt v tomto stupni popisuje »via purgativa — cestu očištnou« a život v přítomnosti Boží.

Jedná se mu velmi o to, aby si jeho žák uvědomil nekonečný majestát Boží a svou vlastní nicotu jako pouhé stvoření, zatížené hříchy — a to je podstata pokory. Toto smýšlení vtiskne zvláštní a nemýlný ráz a posvěcení celému životu křesťanovu, vnitřnímu i zevnímu. Všecky ctnosti jsou jím doprovázeny. Sv. Řehoř praví krásně: »Bázeň Boží je kotvou srdce.«

Sv. Patriarcha považuje základní stupeň pokory za nesmírně důležitý a proto jej zeširoka rozvíjí a vykládá, což v ostatních stupních nečiní. Teprve na tomto solidním základě, na kterém musí stát i obyčejný věřící, může stavět dál také řeholník.

*

Druhým stupněm pokory se nastupuje už »via illuminativa — cesta osvětlení«. Sv. Benedikt jej líčí: »Druhý stupeň pokory je, jestliže kdo nemiluje vlastní vůli a nelibuje si v ukájení svých žádostí, nýbrž skutky jde za oním hlasem Páně, jímž dí: „Nepřišel jsem činiti vůli svou, nýbrž vůli toho, jenž mne poslal!“ Rovněž se praví v jistém spise: „Rozkoš vede k trestu, a nutnost poslouchati získává korunu.“«

Doslova jej může vyplnit pouze člověk, který se zavázal k následování evangelních rad, tedy jenom řeholní osoba. Pro ni je to nejobyčejnější cesta řeholní dokonalosti, na které však bude asi větší část svého života prodlévat, neboť není to snadná práce — potlačit a nemilovat svou vlastní vůli.

*

Ještě většího odhodlání požaduje třetí stupeň pokory: »Třetí stupeň pokory je, když kdo z lásky k Bohu ve vši poslušnosti se poddá představenému, napodobuje tak Pána, o němž praví apoštol: „Stal se poslušným až k smrti.“«

Podřízenost tvora Stvořiteli, kterou si člověk v prvním stupni pokory uvědomil a dobrovolně na sebe přijal, ve druhém se snaží dosáhnout a ve třetím s láskou provádí. Tato poslušnost je možna pouze při heroické lásce k Bohu a je pravou pokorou.

*

V dalším stupni pokory popisuje sv. Otec právo Boží vystavit svého tvora všem možným zkouškám, ve kterých nešetří ani jeho vrozeného smyslu pro spravedlnost:

»Čtvrtý stupeň pokory je, jestliže při poslouchání i ve věcech těžkých a odporných, ano i v jakémkoli učině-

ném sobě bezpráví s klidným svědomím se drží trpělivosti, a snášeje to, neochabuje ani neodstupuje, jak praví Písmo: „Kdo vytrvá až do konce, bude spasen.“ Dále: „Nechť se vzmuží tvé srdce a doufej v Hospodina.“ A ukazujíc, že věrný má pro Boha všechno, i odporné snášeti, praví ústy trpících: „Pro tebe jsme usmrcováni po celý den; pokládáni jsme za ovce na zabití.“ A jsouce si jisti nadějí na božskou odplatu, radostně dodávají: „Ale v tom všem vítězíme pro toho, který nás miloval.“ A jinde opět Písmo: „Zkoušel jsi nás, Bože, tříbil jsi nás ohněm, jak se tříbí stříbro; dopustil jsi, bychom se zapletli do osidla; soužení naložil jsi na naše bedra.“ A aby ukázalo, že máme býti pod představeným, dodává: „Postavil jsi lidi nad hlavy naše.“ Ale plníce trpělivě příkázání Páně také v protivenstvích a bezprávích, jsouce „udeření ve tvář nastaví i druhou, olupujícímu je o tuniku nechají i plášť a přinucení k jedné míli jdou dvě,“ s apoštolem Pavlem trpí „falešné bratry“ a „žehnají těm, kdo jim klnou.“

Tyto zkoušky, které mohou přicházet od poměrů v klášteře, od představených a spolubratří, nejsou ani v nejlepším klášteře nemožné a obyčejně jimi Bůh ve zralém věku mnicha odpoutává od všeho stvořeného a zabírá úplně pro sebe. Duše sama těchto zkoušek nevyhledává, nýbrž jsou jí připravovány bez jejího přičinění. Tím se liší metoda sv. Benedikta od požadavku sv. Jana z Kříže, který radí, aby si duše toto bolestné očišťování sama nastrojila.

Na pátý stupeň pokory klade sv. Benedikt mnichem dobrovolně a důvěrně umožněný náhled představených do jeho duše:

»Pátý stupeň pokory jest, netají-li mnich zlé myšlenky, jež přicházejí do jeho srdce, a zlo, jež tajně spáchal, nýbrž pokorně je vyzná svému opatovi; k tomu nás po-

vzbuzuje Písmo slovy: „Zjev Hospodinu svou cestu a doufej v něho.“ A opět praví: „Vyznávejte se Hospodinu, neboť je dobrý, neboť na věky trvá milosrdenství jeho;“ a opět prorok: „Vyznal jsem se ti ze svého provinění a nezakrýval jsem svou nepravost. Řekl jsem si: Vyznám na sebe Hospodinu svou nespravedlnost, a tys mi odpustil bezbožnost mého srdce.“«

Tímto stupněm pokory nemyslí Světec ani svátost pokání, ani to, čemu se v klášteřích říká »otvírání svědomí.«

*

Šestým stupněm pokory dochází mnich na cestu spojení s Bohem — na »via unitiva:«

»Šestý stupeň pokory jest, je-li mnich spokojen se vším nepatrným a nejnuznějším, a ke všemu, co se ukládá, považuje se za dělníka špatného a nehodného, říká se s prorokem: „Stal jsem se k ničemu a nic jsem nechápal; jako nemá tvář jsem byl před tebou. ale přece zůstávám ustavičně s tebou.“«

Nic už nemůže duši od Boha oddělit. Už nemá žádné vlastní vůle a s radostí vyznává svou nicotu. Je na světě jenom proto, aby nosila a táhla, co jí Bůh naloží. Má jedinou radost: je ustavičně spojena s Bohem!

*

Následující stupeň pokory dovede svět snad nejméně chápat:

»Sedmý stupeň pokory je, jestliže za posledního a nejprostšího ze všech, nejen svými ústy se prohlašuje, nýbrž i v hloubi duše je o tom přesvědčen, pokořuje se a říká se s prorokem: „Já červ jsem, a ne člověk, lidem ku posměchu a vyvrhel davu; povýšen jsem byl, ale pak ponížen a zahanben.“ A opět: „Dobře mi, že jsi mne pokořil, abych se naučil tvým ustanovením.“«

Je pravda, mnozí lidé rádi používají podobných výroků, běda však, kdyby je někdo vzal za slovo a tvrdil o nich totéž. Není to než maskovaná pýcha a ješitnost, která chce být pokládána za svatost.

Může však někdo mít vskutku takové smýšlení o sobě, aniž přenáhloval? Všichni svatí tvrdili o sobě totéž a kdo byl více vzdálen nepravdy jak oni? Světec nepřehlíží krásné stránky své bytosti, tyto však přikládá jediné působení milosti; sobě však přičítá všecko špatné a nedokonalé, což ve světle Božím je velikým kontrastem toho, co v něm působí milost. Dívá-li se však na jiného, pozoruje na něm ve své lásce pouze to, co má z Boha.

*

V následujících pěti stupních pokory popisuje sv. Benedikt, čeho pokora žádá od těla. Tyto stupně jdou vlastně současně s předcházejícími, avšak sv. Patriarcha, jako jedinečný vychovatel, nemluvil o nich předem, nýbrž chtěl ve svých žácích především vypěstovat pokoru vnitřní, věda dobře, že ona už sama ze sebe předá tělu veškerou nutnou a přirozenou výbavu. Mnozí to dělají v duchovním umění obráceně, vydávající se tím v nebezpečí domýšlivosti.

Nuže, sv. Benedikt učí:

»Osmý stupeň pokory jest, nečiní-li mnich nic, než k čemu ho pobízí společná Řehole kláštera a příklady starších.«

»Devátý stupeň pokory je, jestliže mnich zdržuje jazyk od mluvení a zachovává mlčelivost, mluví teprve, až je tázán, jak ukazuje Písmo, že „člověk povídavý neobstojí na zemi.“«

»Desátý stupeň pokory je, není-li příliš náchylný a ihned hotov k smíchu, protože je psáno: „Blázen ve smíchu povyšuje svůj hlas.“«

»Jedenáctý stupeň pokory jest, když mnich při hovoru mluví mírně a beze smíchu, skromně a vážně a málo slovy a rozumnými, a nehřmotí-li svým hlasem, jak je psáno: „Moudrý se pozná podle málo slov.“«

»Dvanáctý stupeň pokory jest, když mnich vždycky nejen srdcem, nýbrž i celým tělem prozrazuje pokoru těm, kdo ho vidí, to znamená: že při službách Božích, v oratoriu, v klášteře, na zahradě, na cestě, na poli a kdekoli jinde sedí, chodí či stojí, má býti vždy se skloněnou hlavou a očima k zemi sklopenýma, pokládaje se stále za vinníka a představuje si, že již stojí na hrozném soudu, stále si v duchu opakuje, co řekl onen celník z Evangelia s očima sklopenýma k zemi: »Pane, já hříšník nejsem hoden pozdvihnout své oči k nebi.« A zase s prorokem: »Sklíčen a ponížen jsem přenáramně.«

*

Kapitola Benediktova o pokoře, která patří mezi nejdelší v jeho Řeholi, je opravdovým mistrovským dílem v duchovní literatuře. Jeho stupně pokory jsou hluboce obsažné a vedou mnicha od prvních krůčků na cestě dokonalosti až do nejvyšších vrcholů bohulibého života. Sv. Patriarcha drtí a rozmílá ve své škole starého člověka, kterého s sebou kandidát dokonalosti přináší a vytváří z něho nového, který je podle Boha stvořen. Při tom to dělá tak šetrně a obezřetně, že okolí takřka ničeho nepozoruje.

Z jeho rukou vychází stvoření, které jako by nabylo jiné přirozenosti: »Když tedy mnich dostoupí všech těchto stupňů pokory, záhy dojde oné lásky k Bohu, která jsouc dokonalá, ven vyhání bázeň.« Z ní pak vše, co dřív zachovával ne beze strachu, počne plnit již beze vší těžkosti a jako přirozeně, ze zvyku, nikoli již z bázně před peklem, nýbrž z lásky ke Kristu a z dobrého ná-

vyku a ze záliby v ctnostech. To Pán na služebníku svém, když se byl očistil od chyb a hříchů, skrze Ducha Svatého ráčí ukázati.«

Světci, kteří se vzdělali v jeho škole, nesou na sobě význačné její známky: hlubokou a úžasně pokornou úctu před božským majestátem, dětinnou radostnost a nápadnou klidnost a umírněnost ve všech svých projevech. Jsou to nebeskou výchovou ukázněné velké děti. Benediktinské heslo »Pax-mír« zaráží z celé jejich bytosti.

*

Když sv. Benedikt ozřejmil svým synům povinnost vytvořit ze sebe novou bytost a poučil je, jakými prostředky toho mohou dosáhnout, vede je do chóru a k oltáři, kde přicházejí ve vlastní styk s Bohem. Nic mu není tak důležité, jako přímé navázání spojení s Bohem.

Píše pravidla pro společnou bohoslužbu a modlitbu, která je širokou a královskou cestou, po které vede své žáky do nebeské blaženosti. V chóru získává mnich jemný pel svatosti a dokonalosti, který pak přenáší do ostatní své práce i soukromé modlitby. Ve společné bohoslužbě je nesen svatostí celé Církve a spojuje svůj hlas s jejími nejlepšími dítkami. Zde se neopírá o svou vlastní nemohoucnost a slabost, nýbrž o zásluhy Krista a jeho Svatých. Tady se před ním otvírá Nebe a ovívá jej svou lahodou a nevylicitelnou krásou.

Osvěžen stykem s Nebem, dovede mnich posvěcovat i všechno své ostatní konání a smýšlení.

*

Jaká nesmírná škoda pro duše věřících, že ztratili spojení s modlitbou Církve! Co potřebovali času, práce a námahy, aby si za ni vytvořili náhradu, při které duše a srdce živoří! Zatím bohoslužba Církve, celá vytvořená

Duchem Svatým, chová v sobě všechny předpoklady, aby zbožný člověk už zde na světě získal určitého stupně nazírání Božího. K tomu může dospět neustálým probouzením citů a vznětů, k nimž mu pomáhá rozjímání o dokonalostech a vlastnostech Božích, o osobě Spasitelově a jeho tajemstvích, které Církev stále předvádí ve své bohoslužbě v úžasné krásném liturgickém divadle.

Dnešní křesťané ve své slabé a chudokrevné víře podléhají lehce naturalismu i ve svém vztahu k Bohu a domnívají se, že poměrně dlouhá církevní modlitba překáží, aby se pracovalo pro lidskou společnost, pro bližního.

Rádi by viděli, aby mniši opustili svá místa v chóru a odebrali se všichni do nemocnic, škol, mezi chudinu a pohany a tam ztrávili většinu svého času. Zapomínají, že Bůh nežehná žádné práci, která není posvěcena láskou k Němu, jež žádá, aby především Jemu bylo slouženo. Nepokládají modlitbu za práci a čas na ni vynaložený mají za ztracený. S ostatním světem se domnívají, že život mnichů je pohodlný a zahálčivý a že do klášterů vstupují povahy tupé a pasivní.

Běda však světu, kdyby ustala modlitba Církve a jejích synů a dcer v klášterích!

*

Aby si mniši uvědomili, jak vznešený úkol vykonávají svou společnou chválou, upozorňuje sv. Benedikt, že zpívají s anděly před tváří Boha. To je má povzbudit k tomu, aby sloužili Bohu v bázni, modlili se s porozuměním obsahu a tak si vedli při pění žalmů, aby se jejich mysl shodovala s jejich hlasem.

Jsou to pravidla, která znemožňují, aby se modlitba stala pouhou šablonou a bezduchým odříkáváním.

Chvála Boha je vlastní andělskou činností. Jaká tedy čest pro člověka, může-li ji napodobit! A jakou karikaturu udělalo peklo z člověka, když se stydí právě za toto nejvznešenější zaměstnání, nebo je dokonce vůbec nezná!

*

Z naučení sv. Otce plyne, jak důležitým prvkem v bohoslužbě jsou i zevní obřady, které strhují celou bytost člověka — nejen duchovní jeho část, nýbrž i tělesnou — k dokonalé službě Bohu. Uctivý postoj zevní, vědomě zachovávaný, dovede působit zpětně na duši, která si připomíná přítomnost Boha a jeho andělů a udržuje člověka v pokorném a uctivém sloužení.

Církevní ceremonie nejsou v domě Božím bezcennou cetkou, která by se mohla a směla odhodit. Musí být ovšem naplňovány napjatou pozorností na to, co se koná, zpívá nebo říká.

Tato pozornost ve styku s Bohem v modlitbě přivádí duši rychle k nazírání na Něho. Vždyť modlitba je rozhovor s Bohem, okoušení Jeho vznešenosti rty a srdcem, patření na Jeho krásu, dobrotu a pravdu, rozmnožování víry, naděje, lásky, pokory, odevzdanosti, kochání se nebeskou krásou, vystupňování touhy po Bohu a jeho říši v nejvyšší žár.

Duch lidský se nemůže zaměstnávat něčím krásnějším, ušlechtlejším, než toho dosahuje v modlitbě.

*

Pro Benediktina je chórová modlitba nejživějším a nevyčerpatelným pramenem posvěcování. Aby mu jím vskutku mohla být, žádá sv. Patriarcha, aby se často zabýval rozjímavou četbou, hlavně Písma svatého, a z něho opět knihou žalmů. Toto rozjímání pak napomáhá,

aby jeho duch při vlastní modlitbě bez obtíží poznával získané pravdy a mohl se bez překážek rozletět za zahlédnutou božskou krásou.

V chóru dosahují věrní žáci Benediktovi svatosti tak přirozeně a nenápadně, jako kvítka své krásy na lučině, zalité slunečním jasem!

*

Zvláštní kapitolou vypisuje sv. Otec základní podmínky účinnosti modliteb v officiu, zvaných missae. Pravidla zde vyslovená mají platnost i pro ostatní soukromé modlitby, které konají mniši z potřeby svého srdce.

Především si musí být stále vědomi nekonečného rozdílu mezi Stvořitelem a stvořením: »Chceme-li mocným lidem něco přednésti, neodvažujeme se toho než s pokorou a uctivostí; čím více Pánu, Bohu všehomíra, máme přednáseti své prosby se vši pokorou a čistou oddaností!«

Pokora je základna, po které jediné se duše smí blížít k Bohu.

Druhou podmínkou je čistota oddanosti, jinými slovy oddanost, které není přimíseno žádné přání a touda, které by dělily srdce mezi Boha a ostatní stvoření. Veškerý řeholní život se svou askesí k tomu přispívá, aby tato svoboda a volnost srdce se staly člověku druhou přirozeností.

Aby čistota vroucnosti byla zajištěna, nařizuje Benedikt, aby taková modlitba byla krátká: »A vezme, že ne pro mnoho řečí budeme vyslyšeni, nýbrž v čistotě srdce a za kajících slz. A proto krátká a čistá má býti modlitba, leda by se snad prodloužila z pocitu vnuknutí milosti Boží. Ve shromáždění však modlitba nechť je naprosto krátká a na znamení představeného ať všichni zároveň vstanou!«

V tom je sv. Benedikt zajedno se sv. Augustinem, který píše v jednom listě k Probě: »Modliti se mnohými slovy neznamená, jak se mnozí domnívají, modliti se mnoho.«

Moc a síla modlitby spočívá ve vzdalování roztržitosti — zabývání sebou nebo pozemskými záležitostmi.

*

Sv. Benedikt mluví také o soukromé modlitbě. Náklonnost k ní a touha po ní je sladkým plodem posvátné liturgické modlitby. Povstává tím, že mnich nechá ve svém srdci doznívat společnou modlitbu aneb tím, že se na ni připravuje. Je to ustavičné zapalování a rozdmýchávání ohně lásky k Bohu liturgickou a osobní pobožností. Neosobní liturgická modlitba rozšiřuje lidské srdce a činí je schopným heroické lásky, soukromá pak modlitba je pozvedá k blahovlnné vroucí a něžné lásce. Jsou si navzájem nutnými doplňky, přirozeným střídáním činnosti a rytmem duše.

*

Jelikož je chudoba jedním z nejdůležitějších základů řeholního života, s kterým se může zhroutit celá jeho budova, mluví o ní s takovým důrazem, že okamžitě chápeme její nesmírnou závažnost:

»Obzvláště tato neřest nechť je z kláštera s kořenem vyplněna, aby nikdo se neopovážil ani nic dáti ani nic přijmouti bez opatova rozkazu, ani nic míti vlastního, vůbec nic: ani knihu ani tabulky na psaní ani pisadlo, vůbec naprosto nic; vždyť ani své tělo ani svou vůli jim není dovoleno míti ve vlastní moci. Vše potřebné však mají očekávat od otce kláštera a nic nesmějí míti, co opat nedal nebo nedovolil.

»Vše ať je všem společné«, jak jest psáno, a »nikdo ať

nenazývá něco svým«, ani si co přisvojuje. Kdyby byl někdo přistižen, že má zálibu v této praničemné neřesti, nechť je napomenut jednou a po druhé; nepolepší-li se, nechť je podroben trestu.«

Vlažnost duchovního života byla do klášterů vždy vnášena porušováním svaté chudoby. Trosky mnohých monastýrů by o tom mohly hlasitě vyprávět. Sv. Řehoř píše v jednom listě: »Jestliže někde mniši vlastní osobní majetek, nemůže v takové řeholní obci zůstávati jednota a láska.« Jednotlivce i celku se zmocňuje neklid, vydrážděnost, hašteřivost a zatrpklost.

Nedivíme se tedy, že chce sv. Benedikt tuto »praničemnou neřest« vytrhati se všemi i nejjemnějšími kořínky a tolika výrazy zdůraznil pojem ctnosti chudoby. Vlastnictví v klášteře je zlodějstvím, neboť majetníkem všeho je Bůh a proto sv. Otec připomíná mnichům, že jim »není dovoleno ani své tělo ani svou vůli míti ve vlastní moci«. Těmito několika slovy vyjadřuje jedinečným způsobem obsah dnes obvyklých tří řeholních slibů.

*

Poslední záležitostí Benediktovou, která mu ležela na srdci, a jeho duchovním odkazem před ukončením Řehole je výzva k lásce, prameni a poutu všech ctností. V jeho slovech se ozývá Pavlovo: »Lásky pak kdybych neměl, nic nejsem!« Mluví tedy na konec »o dobré horlivosti, kterou mají míti mniši«. Tato horlivost je zárukou, že bude zachovávána Řehole v celé své podstatě:

»Jako jest horlivost hořkosti zlá, jež oddaluje od Boha a vede do pekla, tak jest horlivost dobrá, jež odvádí od chyb a vede k Bohu a do života věčného. Tedy tuto horlivost s nejvroucnější láskou mniši mají pěstovati, to znamená:

»nechť v uctivosti předchází jeden druhého;

nechť s největší trpělivostí snášejí své slabosti jak tělesné tak mravní;

nechť o závod si prokazují poslušnost;

nikdo nechť netouží po tom, co za svůj prospěch považuje, nýbrž spíš, co druhému je užitečné;

nechť si bratrskou lásku čistě prokazují;

nechť se z lásky Boha bojí;

nechť svého opata milují upřímnou a pokornou láskou;

nechť vůbec ničemu nedávají přednost před Kristem a ten kéž nás všechny do života věčného dovede.«

Nepravá, »hořká« horlivost, která promítá chýbičky svých bližních do strašidelných rozměrů, nepozorujíc při tom svých vlastních nedostatků, napáchala v klášteřích už mnoho zla, neboť rozleptala svou šíravou hořkostí vzájemnou lásku, bez níž je život pospolitý nemožný a dokonalost nedosažitelná.

A tak končí sv. Benedikt, tento velký učitel duchovního života mnoha staletí a vůdce nespočetného množství žáků poukazem na to, že pravá dokonalost je vytvářena láskou k Bohu a k bližnímu. Jeho škola nechce k něčemu jinému vychovávat a jeho Řehole je pro to učebnicí a pomůckou. Tím se splní i modlitba našeho Spasitele: »Aby všichni byli jedno«, který za tuto jednotu zaplatil svému Otci svou nejdrahocennější krví.

DOSLOV

Svatý Benedikt sotva tušil, jak se rozroste jeho dílo, když mu předepsal svou Řeholi.

Jeho synové a dcery pronikali do celé Evropy, ba naleznou se dnes už ve všech světadílech.

Bylo dílem Prozřetelnosti, jestliže papež Řehoř Veliký poslal r. 536 do Anglie jako misionáře opata Augustina asi se 40 mnichy a tím uložil synům sv. Benedikta nové úkoly. Ty nebyly jejich vlastním povoláním, jež se pohybovalo dosud pouze ve zdech kláštera. Myšlenka Benediktova tím však nedoznala žádné škody a jeho synové vykonali v dějinách Církve ohromnou práci, která jim zajišťuje vděčnost mnohých národů, jež získali pro Krista.

Benediktin jako misionář má svou zvláštní metodu. Nepracuje sám, nýbrž s družinou svých bratří, kteří zakládají klášter, aby v jeho oratoriu plnili to, co především od nich žádá jejich Zakladatel: »Ničemu nebuď dávána přednost před bohoslužbou!« Všecka jejich práce pro jednotlivé duše i pro kulturu lidskou vychází z tohoto ohniska lásky k Bohu a jest jejím vyzařováním.

Z bohatého a plodného stromu Řádu sv. Benedikta povstaly další Řády: Cisterciáků, Kamaldulských, Silvestrinů, Celestinů, Olivetánů, Valumbrosánů a mnoho jiných kongregací, které s jinými Řády pracují pilně na vinici Páně a připravují úrodu duší pro nebeské sýpky.

Nesmírný je počet Benediktinů, které Církev poctila názvem Světců. —

Běsnění poslední světové války rozmetalo četná opatství benediktinská, mezi nimi i Monte-Cassino a naše Emauzy. Jelikož však úloha, kterou synové sv. Benedikta vykonávají — slavná chvála Boha — nemůže v Církvi ustat, věříme pevně, že se v nastávající době Řád sv. Benedikta dočká opět svého rozkvětu, aby jako Mojžíš s rukama k nebi vztaženýma svolával požehnání Boha na zemi, kde vyvolení do dne Soudu musí bojovat.

Modlitba.

Vzbuď, Pane, v Církvi Ducha, jemuž svatý Otec náš Benedikt, opat, sloužil, abychom jím naplnění jsouce, snažili se milovat, co on miloval a skutkem provádět, čemu učil. Skrze Krista, Pána našeho. Amen.

LITERATURA

- Berlière U., L'Ordre monastique des origines au XIIe siècle, 1921.
- Besse J., Les mystiques bénédictins des origines au XIIIe siècle, 1922.
- Butler C., Benedictine Monachism, London 1924.
- Callewaert C., De Breviarii romani liturgia, Brugis 1931.
- Cassianus J., Collationes, Migne, P. lat. XLIX.
- Delatte P., Commentaire sur la règle de saint Benoît, Paris 1913.
- Friedländer L., Darstellungen aus der Sittengeschichte Roms, Leipzig, 1910.
- Galdi M., Il carme di Marco poeta e l'apoteosi di san Benedetto, Napoli 1929.
- Gregorius Magnus, Dialogorum libri quatuor. Migne, Patr. Lat. LXXVII.
- Grisar H., Geschichte Roms und der Päpste im Mittelalter, Freiburg 1901.
- Grünewald H., Die pädagogischen Grundsätze der Benediktinerregel, München 1939.
- Hemptinne G. de, L'Ordre de saint Benoît, 1924.
- Herwegen I., Der hl. Benedikt. Ein Charakterbild, Düsseldorf 1926.
- Heurtebise et R. Triger, Sainte Scholastique, Le Mans, 1897.
- Hilpisch S., Geschichte des benediktinischen Mönchtums, Freiburg 1929.
- L'Huillier A., Le Patriarche saint Benoît, Paris 1905.

- Chamard F., *Les reliques de saint Benoît*, Paris 1883.
- Chapman J., *Saint Benedict and the Vith century*, London 1929.
- Leclerq H., *L'Ordre bénédictin*, Paris 1930.
- Linderbauer B., *S. Benedicti Regula Monachorum*, Metten 1922.
- Mayer H. S., *Benediktinisches Ordensrecht in der beurer Kongregation*, Beuron, 1929.
- Mittermüller R., *Vita et Regula Ss. P. Benedicti*, Regensburg 1880.
- Molitor R., *Sankt Benedikt*, Dülmen i. Westf. 1929.
- Morin D., *L'Idéal monastique et la vie chrétienne des premiers jours*, Paris 1921.
- Ryelandt, *Essai sur la physionomie de saint Benoît*, 1924.
- Salvatorelli L., *San Benedetto e l'Italia del suo Tempo*, Bari, 1929.
- Sauter B., *Der heilige Vater Benedictus nach St. Gregor dem Grossen*, Freiburg, 1904.
- Schiewietz S., *Das morgenländische Mönchtum*, Mainz 1904.
- Schneider E., *Les Heures bénédictines*, Paris 1925.
- Tosti L., *San Benedetto. Discorso storico*, Milano 1892.

O B S A H

PŘEDMLUVA	7
ŽIVOT SV. BENEDIKTA	
Doba sv. Benedikta	15
Mládí	27
Poustevník	42
Opat	46
Monte Cassino	72
Divotvůrce	93
Muž Boží	118
DÍLO SV. BENEDIKTA	
Zákonodárce	141
Řeholní rodina	154
Mniši	169
Ora et labora	189
Škola sv. Benedikta	207
DOSLOV	234
LITERATURA	236

P. Marian Schaller, O. S. B.

S V A T Ý B E N E D I K T

K čtrnáctistému výročí slavné a blažené smrti sv. Benedikta z Nursie, patriarchy západního mnišstva, jako 2. svazek knihovny »Světla«, kterou rediguje Miloš Krejza, vydal léta Páně 1947 Bohuslav Rupp, nakladatel v Praze II., Jindřišská ul. 23. V nákladu 3000 výtisků písmem Bodoni vytiskla knihtiskárna Jar. Strojil v Přerově.

Cena brož. výtisku Kčs 90.—.